

Företagsekonomiska institutionen
EKONOMIHÖGSKOLAN VID
LUNDS UNIVERSITET

Examensarbete
Kandidatnivå
Maj 2008

Redovisning av finansiella instrument enligt IAS 39 – Kan standarden få generell acceptans?

Handledare:
Gunnar Wahlström

Författare:
Rebecca Svensson
Carl Wiggberg
Emilia Åkesson

SAMMANFATTNING

Examensarbetets titel:	Redovisning av finansiella instrument enligt IAS 39 – Kan standarden få generell acceptans?
Seminariedatum:	2008-06-05
Ämne/kurs:	FEKK01, Examensarbete kandidatnivå, 15 poäng
Författare:	Rebecca Svensson, Carl Wiggberg, Emilia Åkesson
Handledare:	Gunnar Wahlström
Fem nyckelord:	Finansiella instrument, IAS 39, institutionell teori, redovisningsteori, föreställningsramen
Syfte:	Syftet med uppsatsen är att undersöka och kartlägga varför och på vilket sätt IAS 39 anses vara en komplicerad standard. Vi vill även undersöka bakomliggande orsaker till problematiken kring utformandet av generella principer för redovisning av finansiella instrument.
Metod:	Vi har använt oss av en kvalitativ forskningsmetod i kombination med en induktiv ansats. Strauss och Corbins resonemang om den grundade teorin har genomsyrat arbetet. Frågeställningar härledda utifrån den offentliga debatten har behandlats genom semi-strukturerade intervjuer.
Teoretiska perspektiv:	Vi har utgått från den institutionella teorin, däribland Streecks och Schmitters allmänna regleringsmodell som vidareutvecklats av Puxty et al och Jönsson samt forskning kring institutionellt tänkande och professionalism.
Empiri:	Vår empiri utgörs dels av sekundärdata i form av den offentliga debatten, och dels av primärdata i form av intervjuer med representanter från revisions- och redovisningsprofessionen.
Resultat:	Vi har kommit fram till att det inte finns ett entydigt svar på om IAS 39 är generellt accepterad. Vi har identifierat faktorer som påverkar graden av acceptans däribland debattdeltagande, kännedom om föreställningsramen och vems intressen som prioriterats i normgivningen.

ABSTRACT

- Title:** Accounting of financial instruments according to IAS 39
– Will the standard ever become generally accepted?
- Seminar date:** 2008-06-05
- Course:** FEKK01, Degree Project Undergraduate level, Business Administration, Undergraduate level, 15 University Credits Points (UPC) or ECTS-credits
- Authors:** Rebecca Svensson, Carl Wiggberg, Emilia Åkesson
- Advisor:** Gunnar Wahlström
- Key words:** Financial instruments, IAS 39, institutional theory, accounting theory, conceptual framework
- Purpose:** The purpose of this project is to examine and map out why and in which way IAS 39 is considered to be a complicated accounting standard. Furthermore, we will study the underlying causes to the problems concerning the formulation of general principles for accounting of financial instruments.
- Methodology:** We have used a qualitative research method combined with inductive reasoning. Strauss and Corbin's line of thoughts about grounded theory have permeated our approach. Questions derived out of the public debate have been used in semi-structured interviews.
- Theoretical perspectives:** Our theoretical starting point is the institutional theory. This includes Streeck and Schmitter's general model of regulation which has been elaborated by Puxty et al and Jönsson, and also research regarding institutional thinking and professionalization.
- Empirical foundation:** Our empirical foundation partly consists of secondary data from the public debate and partly of primary data from interviews with people of the accounting profession.
- Conclusions:** We have come to the conclusion that there is not an unequivocal answer about the general acceptance of IAS 39. Factors that have an influence on the level of acceptance have, among others, been identified as awareness about the conceptual framework and intensity of participation in the debate.
-

FÖRKORTNINGAR

CICA	Canadian Institute of Chartered Accountants
EITF	Emerging Issues Task Force
FAS	Financial Accounting Standards
FASB	Financial Accounting Standards Board
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IASC	International Accounting Standards Council
IFRS	International Financial Reporting Standards

FÖRORD

Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare Gunnar Wahlström för all vägledning och goda råd under arbetets gång som har resulterat i nya infallsvinklar och vidgade perspektiv på vårt valda ämnesområde. Vi vill även tacka våra intervjurespondenter för att de tog sig tid att ställa upp på intervjuer. Er medverkan har bidragit med mycket värdefull information till uppsatsen. Tack än en gång!

Lund, 28 maj 2008

Rebecca Svensson

Carl Wiggberg

Emilia Åkesson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

---

1. INLEDNING	8
1.1 BAKGRUND	8
1.2 PROBLEMDISKUSSION	10
1.3 FORSKNINGSPRÅGA	11
1.4 SYFTE	11
1.5 DISPOSITION	12
2. LITTERATURGENOMGÅNG	13
2.1 TEORETISK REFERENSRAM	13
2.2 ÖPPENHET I REDOVISNINGEN	14
2.3 BRISTEN PÅ EN GENERELL REDOVISNINGSTEORI	15
2.4 INSTITUTIONELL TEORI	16
2.4.1 REDOVISNINGSREGLERING	16
2.4.1.1 MODELLER FÖR SOCIAL ORDNING	16
2.4.1.2 REGLERINGSMODELLER I UTVECKLADE LÄNDER	17
2.4.1.3 REDOVISNINGENS ROLLUTVECKLING	19
2.4.2 INSTITUTIONELLT TÄNKANDE	20
2.4.3 INSTITUTIONALISERING INOM NORMGIVNING	21
2.4.4 PROFESSIONALISERING	22
2.4.4.1 PROFESSIONALISERING INOM REDOVISNINGSYRKET	22
2.4.4.2 PROFESSIONALISERING INOM NORMGIVNING	24
2.5 FÖRESTÄLLNINGSRAM FÖR UTFORMNING AV FINANSIELLA RAPPORTER	25
2.5.1 BEGRIPLIGHET	26
2.5.2 RELEVANS	26
2.5.3 TILLFÖRLITLIGHET	27
2.5.4 JÄMFÖRBARHET	29
2.5.5 AVVÄGNING	30
2.6 FRAMVÄXTEN AV IAS 39	30
2.6.1 FRÅN ANSKAFFNINGSVÄRDE TILL VERKLIGT VÄRDE	31
2.6.2 VÄRDERING TILL ANSKAFFNINGSVÄRDE	31
2.6.3 VÄRDERING TILL VERKLIGT VÄRDE	32
2.6.4 GRUNDLÄGGANDE PRINCIPER SOM IAS 39 BASERAS PÅ	33

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

2.7 IAS 39 – EN ÖVERBLICK	34
2.7.1 FINANSIELLA TILLGÅNGAR	35
2.7.2 FINANSIELLA SKULDER	35
2.7.3 SÄKRINGSREDOVISNING	36
2.7.4 VÄRDERINGSALTERNATIVEN	36
2.8 SAMMANFATTNING AV LITTERATURGENOMGÅNG	37
3. METOD	39
<hr/>	
3.1 METODOLOGISKA ANGREPPSSÄTT	39
3.1.1 INDUKTIV ANSATS	39
3.1.2 DESKRIPTIV ANSATS	39
3.1.3 KVALITATIV/KVANTITATIV METOD	40
3.2 GRUNDAD TEORI	40
3.2.1 KRITIK MOT GRUNDAD TEORI	41
3.3 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	42
3.3.1 DATAINSAMLINGSMETOD	42
3.3.2 INTERVJUER	42
3.3.2.1 FRAMTAGANDE AV INTERVJUGUIDE	42
3.3.2.2 VAL AV INTERVJUPERSONER	43
3.3.2.3 GENOMFÖRANDE	44
3.4 ANALYSMETOD	45
3.5 KÄLLKRITIK	45
3.5.1 RELIABILITET	46
3.5.2 VALIDITET	47
3.6 SAMMANFATTNING AV METOD	47
4. DEN OFFENTLIGA DEBATTEN	48
<hr/>	
4.1 INLEDNING	48
4.2 RELEVANS OCH TILLFÖRLITLIGHET	48
4.3 KOMPLEX REDOVISNING	50
4.4 VÄRDEFÖRÄNDRINGAR VIA RESULTATRÄKNINGEN	53
4.5 KONJUNKTURNEDGÅNG	53
4.6 SAMMANFATTNING AV DEN OFFENTLIGA DEBATTEN	54

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

---

5. RESULTATREDOVISNING	55
5.1 INLEDANDE KOMMENTARER	55
5.2 KOMPLEXITETEN I IAS 39	55
5.2.1 ÄR KOMPLEXITETEN BEFOGAD?	57
5.3 HÖGRE KRAV PÅ UPPLYSNINGAR	57
5.4 VERKLIGT VÄRDE	58
5.4.1 ONOTERADE FINANSIELLA INSTRUMENT	59
5.4.2 JÄMFÖRBARHET	61
5.5 FÖRESTÄLLNINGSRAMENS TVETYDIGHET	62
5.5.1 FÖRESTÄLLNINGSRAMEN SOM ALLMÄN TEORI?	62
5.5.2 INLÅSNINGSEFFEKTER HOS NORMGIVARNA	63
5.6 TVÅ HUVUDKATEGORIER INOM EMPIRIN	65
5.6.1 OLIKA NIVÅER I OPINIONEN	65
5.6.2 INFORMATIONSKANALER	66
5.6.3 ATT GÖRA SAKER RÄTT ELLER ATT GÖRA RÄTT SAKER	67
5.7 ENTYDIGHET I EMPIRIN	68
5.7.1 FÖRSTÄRKNING ELLER DÄMPNING	70
5.8 PROFESSIONENS INFLYTANDE	70
5.8.1 FRAMVÄXTEN AV PRAXIS	71
5.8.2 ASSOCIATIONISM	73
5.9 DEBATTENS ROLL	73
5.9.1 DEBATTEN SOM PROCESS	74
5.10 SAMMANFATTNING AV RESULTATREDOVISNING	74
6. SLUTDISKUSSION	77
6.1 FORSKNINGSFRÅGAN BESVARAS	77
6.1.1 OLIKA GRADER AV ACCEPTANS	77
6.2 STUDIENS TEORETISKA BIDRAG	79
6.2.1 KRAFTER INOM REDOVISNINGSREGLERINGEN	79
6.2.2 BRISTEN PÅ ÖVERGRIPANDE REDOVISNINGSTEORI	80
6.2.3 DEBATTEN BEHÖVS	81
6.3 REFLEKTIONER	81
6.4 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING	82
KÄLLFÖRTECKNING	83

---

1. INLEDNING

Vi avser att med det här inledande kapitlet ge läsaren en bakgrund till uppsatsens ämne och problemformulering. Kapitlet inleds med en presentation av bakgrunden till det område som uppsatsen avser att utreda. Vidare följer en problemdiskussion som leder fram till uppsatsens forskningsfråga och syfte. Den valda dispositionen presenteras också.

1.1 Bakgrund

Det finns flera faktorer som påverkar redovisningens och revisionens utveckling. Kriser i företag är en av de här faktorerna. Enligt Jönsson (1991) kan utvecklingen av svensk redovisning förklaras mot bakgrund av Kreugerkraschen. Under de första årtiondena av 1900-talet accelererade industrialismens utveckling kraftigt i Sverige. Företagen finansierades privat, med undantag för företaget Kreuger & Toll, som hade spritt ägande över hela världen. Ivar Kreuger var en av grundarna till företaget och hans imperium växte sig starkt under 1920-talet. Företagets aktier var på den tiden de mest omsatta aktierna på New York Stock Exchange. Kreugers åsikt var att marknaden inte behövde någon detaljerad information om redovisningen i företaget. All information som investerare behövde var, enligt Kreuger, företagets utdelningspolicy. (Jönsson, 1991) En av anledningarna till att Kreugers & Tolls aktier var efterfrågade var de höga utdelningar som betalades ut regelbundet. För Kreuger & Toll innebar det här att de så småningom hamnade i en ond spiral. Hög utdelning blev nödvändigt för att garantera fortsatt försäljning av nya aktier och fortsatt försäljning av nya aktier blev nödvändigt för att kunna ge utdelning. (Flesher & Flesher, 1986) För att bibehålla de höga utdelningarna drev Kreuger upp värdet på företagets tillgångar. De bokföringsvinster som möjliggjordes genom uppskrivningarna och de utdelningar som utbetalades på det övervärderade kapitalet hade ingen faktisk grund i den verkliga vinsten. (Boksjö & Lönnborg-Andersson, 1994) Efter depressionen blev vinsterna från den rättmätiga delen av verksamheten mindre och mindre och investerarna hade inga pengar att köpa nya aktier för. Kreuger kunde således inte fortsätta sina oegentligheter och när härvan uppdagades 1932 begick han självmord. (Flesher & Flesher, 1986)

Kreugerkraschen kom att få stor betydelse för den fortsatta utvecklingen inom redovisning. Efter incidenten förändrades synen på företagen, vars anseende hade tagit väsentlig skada av kraschen. Industrins ställning försvagades och arbetarrörelsen blev allt starkare. Kraven på kontroll av redovisningen ökade och staten antog rollen som pådrivare i frågan. (Jönsson, 1991) Situationen för de auktoriserade revisorerna kom drastiskt att förändras efter kraschen. De hade tidigare fört en relativt anonym tillvaro men den här kritiska händelsen blev ett incitament till förändringar inom professionen. (Johansson et al, 2005) Fondbörsen gick ut med en rekommendation till alla listade företag där de förordade att företagen skulle utse

---

1. INLEDNING

---

minst en auktoriserad revisor (Artsberg, 2005; Johansson et al, 2005). Erfarenheterna från Kreugerkraschen spelade också en avsevärd roll vid framtagandet av 1944 års aktiebolagslag, där många av förändringarna från tidigare lagstiftning kan spåras tillbaka till händelsen (Johansson et al, 2005). Styrelsens och VD:s skyldighet att avge årsredovisning utvidgades. Bestämmelser om koncernredovisning syntes också för första gången. (Artsberg, 2005) Beträffande revisorer betonades deras oberoende gentemot klienterna. Styrelsen och VD:s rättigheter ifråga om val av revisorer inskränktes då de inte längre fick delta i processen. Det blev även obligatoriskt att anlita auktoriserade revisorer. Vidare infördes det krav om att revisorerna skulle underteckna balans- och resultaträkningen för att därigenom intyga att de stämde överens med bokföringen. (Johansson et al, 2005)

Kreugerkraschen ledde till ett långvarigt ointresse för aktier. Börsomsättningen förblev låg i flera decennier. (Affärsvärlden, 2002) Inte förrän senare delen av 1960-talet hade kapitalmarknaden vuxit sig stark igen och i takt med dess ökade betydelse började informationsbehovet från kapitalmarknaden uppmärksammas. Industriintresset tog återigen över och redovisningsprofessionen kunde på nytt utöva påtryckning gällande redovisningsnormer. En sammanslutning som påverkade redovisningsutövandet var den privata branschorganisationen FAR som i mitten av 60-talet tillsatte en kommitté som gav ut redovisningsrekommendationer. (Jönsson, 1991)

Under 1980-talet skedde en internationalisering av svensk industri, vilket medförde en rad nya finansieringsmöjligheter (Jönsson, 1991). En ny typ av finansiella företag började växa fram och ta över marknaden. Företagen erbjöd innovativa finansiella produkter och transaktioner som bland annat bestod av olika varianter av swappar och optioner. Den förändring som skedde på finansmarknaden kan närmast beskrivas som revolutionär. Mängder av nya och komplexa finansiella instrument skapades från kombinationer av enklare instrument. Nya produkter och transaktioner kom att utmana de existerande redovisningsnormerna då den snabba utvecklingen ökade svårigheten för standardsättarna att tillhandahålla aktuella redovisningsrekommendationer. Även om det sades finnas behov av nya instrument på marknaden så var åtminstone några av instrumenten särskilt utformade för att kringgå de befintliga redovisningsrekommendationerna. (Young, 1996)

Kreugerkraschen och händelseförloppet därefter har tydliga likheter med den stora finansskandal som drabbade det amerikanska energihandelsföretaget Enron i början av 2000-talet. Inte minst beträffande de metoder som användes för att skapa fiktiva vinster i företaget. (Affärsvärlden, 2002) I grunden handlade Enronhärvan om komplicerade och svårbegripliga finansiella transaktioner där företaget förpackade naturgas, elektricitet och andra råvaror som derivat. ”Kunder kunde säkra sig mot det mesta – till och med vädret”. (Pehrson, 2006) Enron ansågs vara en innovatör på marknaden och många investerare fokuserade enbart på företagets höga omsättningstillväxt (Affärsvärlden, 2002). Vid sekelskiftet hade Enron vuxit

till USA:s sjunde största företag med en omsättning på över 100 miljarder dollar. När kraschen kom förlorade mängder av aktieägare sina investeringar och allmänhetens förtroende för finansmarknaden minskade återigen. (Pehrson, 2006) Precis som efter Kreugerkraschen följdes skandalen av lagstiftningsinitiativ. Den så kallade Sarbanes-Oxley Act antogs av kongressen inte långt efter händelsen. Författningen innebar hårdare krav på företagens bokföring, bland annat genom att betona företagsledningens ansvar. (Johansson et al, 2005)

Av allt att döma finns det fortfarande svårigheter med att förse redovisningsproducenterna med aktuella rekommendationer, framför allt inom området för finansiella instrument där det sker en ständig utveckling. Den standard som noterade koncerner i Sverige idag är skyldiga att använda vid redovisning och värdering av finansiella instrument är IAS 39 *Finansiella instrument: Redovisning och värdering*, en standard som givits ut av det internationella expertorganet IASB (FAR SRS, 2007). Det har krävts ett nästan tioårigt arbete och inte mindre än tre olika rekommendationsutkast för att nå fram till IAS 39 (Mettinger, 1999). IAS 39 är i sig ett mycket omfattande regelverk, men kompletteras emellertid av krav på klassificering enligt IAS 32 *Finansiella instrument: Klassificering* samt de upplysningskrav som återfinns i IFRS 7 *Finansiella instrument: Upplysningar*. De här standarderna omfattar ett ytterst komplext regelverk som anses vara ett av de svåraste att förhålla sig till. Standarderna har varit en utmaning att implementera för många verksamheter. (www.pwc.se, 2008) Ett av de största redovisningsproblemen idag handlar om när och hur finansiella instrument skall redovisas och värderas (Artsberg, 2005).

1.2 Problemdiskussion

IAS 39 är en standard som har fått mycket kritik genom åren och det pågår en ständig debatt kring dess innehåll. Standarden innebär uttryckliga begränsningar av att värdera finansiella tillgångar och skulder till annat värde än det marknadsmässigt verkliga värdet. Införandet av standarden har medfört flera väsentliga förändringar och många företag har blivit tvungna att revidera sina metoder och analyser för att klara av att värdera sina instrument på ett korrekt sätt. För många finansiella instrument är marknaden långt ifrån perfekt, vilket försvårar situationen väsentligt. Det här gäller inte bara aktier med tunn handel utan också många derivatinstrument (Edenhammar, 2004). För onoterade tillgångar och skulder som inte har något bestämt marknadsvärde baseras värderingen ofta på antaganden som företagen själva gör. Genom att använda värderingsmodeller för att beräkna verkliga värden, då inga noterade sådana existerar, kan problem uppstå beträffande tillförlitlighet och relevans. Ingen av egenskaperna anses vara överordnad den andra men trots det kan situationer uppstå där företagen tvingas välja mellan de båda. För att informationen skall vara tillförlitlig skall den vara neutral och objektiv, men verkliga värden uträknade med hjälp av matematiska modeller speglar ofta en oneutral grupps uppfattning, snarare än en marknads. De innehåller också förutsägelser om framtiden i stället för faktiska observationer. (Ernst & Young, 2005)

Den snabba utvecklingen på finansmarknaden gör att normgivare ständigt arbetar med att hitta nya lösningar på problem som uppkommer. Då lösningarna inte alltid är de mest lättbegripliga och praktiskt användbara har redovisningen blivit mer svårhanterlig för både redovisare och revisorer. Lösningarna begränsas av att de alltid måste inrangeras i den befintliga föreställningsramen¹ i avsikt att bibehålla existerande normer, och alternativa lösningar diskuteras således inte. Det här angreppssättet kan möjligtvis ge inlåsnings effekter i tänkandet kring utformningen av redovisningsnormer. Normgivarna kan upplevas som låsta vid äldre föreställningar och rådande normer när det gäller redovisning av finansiella instrument, vilket även gäller sättet att passa in instrumenten i existerande huvudgrupper. En klar gräns mellan vad som är eget kapital och vad som är skuld är central för dagens redovisning men många finansiella instrument har suddat ut den gränsdragningen. (Edenhammar, 2004)

Då IAS 39 är en ny standard som började tillämpas i Sverige först 2005 (FAR SRS, 2007) finns begränsad forskning kring användningen av den. Det är därför intressant att utreda hur den har mottagits och accepterats av berörda grupper. Kanske är den existerande föreställningsramen inte anpassad till alla typer av redovisningsproblem. Mot bakgrund av den här problematiken, och med anledning av det teoretiska gap som finns på området, framkommer uppsatsens forskningsfråga.

1.3 Forskningsfråga

Är det möjligt att IAS 39 kan få generell acceptans ur ett regleringsperspektiv?

1.4 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka och kartlägga varför och på vilket sätt IAS 39 anses vara en komplicerad standard. Vi vill även undersöka bakomliggande orsaker till problematiken kring utformandet av generella principer för redovisning av finansiella instrument.

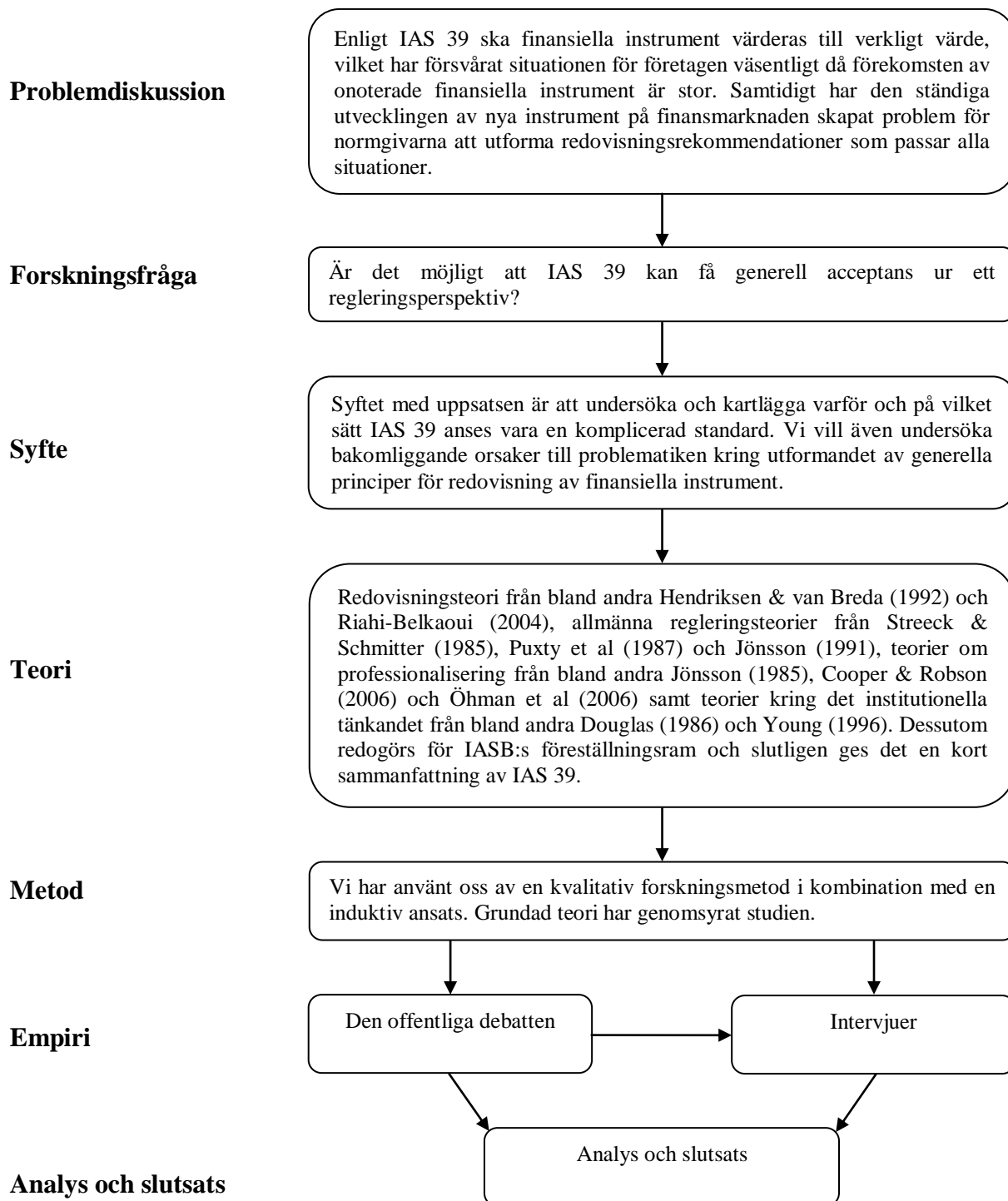
---

¹ IASB:s föreställningsram för utformning av finansiella rapporter.

1.5 Disposition

Nedan presenteras uppsatsens disposition:

Figur 1.1 Uppsatsens disposition

2. LITTERATURGENOMGÅNG

Den teoretiska referensramen som vi har utgått från presenteras och motiveras i det här kapitlet. Dessutom introduceras den litteratur som ligger till grund för att besvara uppsatsens forskningsfråga. Avslutningsvis redogörs för IASB:s föreställningsram för utformning av finansiella rapporter och det ges en kort sammanfattning av IAS 39.

2.1 Teoretisk referensram

Mottagarna av finansiella rapporterna är främst aktieägare, investerare och kreditmarknaden (Parker, 1975). Kapitalmarknaden antas därför ha influerat graden av öppenhet i redovisningen, som i sin tur har påverkat utvecklingen och framtagningen av standarder. Vi menar att inte bara öppenhet, utan också bristen på en allmänt accepterad redovisningsteori, tenderar att skapa detaljerade och omfångsrika regelverk, vilket motiverar valet av teori inom de här områdena.

Att IAS 39 har fått omarbetats efter massiv kritik från både regeringar och redovisningsprofessioner tyder på att redovisningsutvecklingen påverkas av drivande krafter i samhället. Redovisningen kan alltså ses som ett socialt fenomen vars utveckling interagerar med kulturella, historiska och kontextuella faktorer. Trueblood-kommittén uttryckte att redovisning är ett socialt system precis som språk och lagar, därför tenderar redovisningen att utvecklas genom anpassning till omgivningen (Jönsson, 1985). Vår utgångspunkt är därför att redovisningen har en social dimension. Institutioner standardiserar och etablerar beteenden, vilket gör att institutioner kan antas vara av stor betydelse för den sociala ordningen. De konflikter som har uppstått mellan normgivare och redovisare kan vidare förstås som motsättningar mellan institutionella ordningar. Vi har därför utgått från Streecks och Schmitters (1985) allmänna regleringsmodell om hur social ordning skapas i samhället. Teorin har utvecklats av Puxty et al (1987) och senare vidareutvecklats av Jönsson (1991), som båda speciellt har fokuserat på regleringen utifrån ett redovisningsperspektiv. Eftersom den offentliga debatten kring IAS 39 har varit omfattande, blir Jönssons teorier som betonar den offentliga opinionen särskilt relevanta.

Mer specifika processer och beteenden, såsom professionens agerande utifrån införandet av IAS 39, behandlas också genom den institutionella teorin. Redovisningsprofessionens roller och aktiva deltagande i diskussionerna kring standarden kan förstås genom tidigare forskning kring institutioner, professionalism och professionalisering. Den kvalitativa referensram och de grundprinciper som normgivarna utgick från när de skapade IAS 39 kommer också att presenteras. Syftet är att öka förståelsen kring de grunder som standarden är byggd på. Slutligen görs en genomgång av IAS 39 där de olika innehållsmässiga delarna diskuteras.

2.2 Öppenhet i redovisningen

Hendriksen och van Breda (1992) anser att frågor kring redovisningens öppenhet handlar om vilka målgrupperna är, vilket syftet är med informationen och hur mycket information som skall lämnas ut. Författarna lyfter fram att öppenhet sammanfattningsvis handlar om vilken information som ledningen skall lämna till personer utanför den högsta kretsen på företaget. De framhåller vidare att befintliga eller potentiella investerare och kreditgivare är de främsta målgrupperna avseende öppenhet i redovisningen, i enlighet med vad FASB har fastställt. Riahi-Belkaoui (2004) betonar att fullständig öppenhet implicerar att ingen väsentlig information som är av intresse för investerares beslutsfattande skall uteslutas. Riahi-Belkaoui pekar även på att öppenheten kring redovisningsinformation skall, förutom att vara fullständig, dessutom vara rättvis och riktig. Rättvisan relaterar han till etiska aspekter på användaren och riktigheten till begränsningar om vad som skall vara den minsta uppsättningen information. Kam (1990) drar resonemanget ett steg längre och menar att syftet med redovisningen, som är att framställa användbar information för beslutsfattande, kan ses som ett teoretiskt angreppssätt. Ett sådant angreppssätt kan testa om en generell teori för redovisning uppfyller ändamålet att fungera som en övergripande standard som kan bedöma redovisningen i praktiken.

Hendriksen och van Breda markerar att andra intressenter än kapitalmarknaden kan ses som sekundära mottagare av finansiella rapporter eftersom kännedomen om de här gruppernas beslutsbeteenden är mindre än om kreditgivares och investerares. Kapitalmarknadens beslut anses vara rättframma och väldefinierade, såsom investerares beslut om att köpa, sälja eller behålla. Syftet med finansiella rapporter kan därför, utifrån de här användarnas intressen, anses vara klart och tydligt. Öppenhet är av avgörande betydelse för att kapitalmarknaden skall vara stabil och investerare skall kunna ta optimala beslut. Eftersom det inte finns likartad kunskap om andra intressentgrupper, menar författarna att den generella uppfattningen är att information som är öppen och användbar för kapitalmarknaden också är användbar för andra. Dock anser författarna att staten och anställda tillsammans med kapitalmarknaden är prioriterade intressenter i Europa, till skillnad från USA. Vilka uppgifter som skall lämnas ut av företagen beror på vilken information som behövs för kapitalmarknadens beslut, medan mängden bestäms av de kvalitativa egenskaperna relevans och tillförlitlighet. (Hendriksen & van Breda, 1992) Kam (1990) framhåller att normgivare som FASB har ignorerat att samhället, som består av fler grupper än kapitalmarknaden, är användare av redovisningsinformation. Han lyfter fram att samtliga i ett samhälle påverkas av redovisningsinformation, eftersom de som handlar utifrån informationen i slutändan påverkar hela samhället.

I takt med att olika intressenter ökar sina krav på redovisning och öppenhet har redovisningen överbelastats. Överbelastningen kan härledas till ökningen av många olika och detaljerade redovisningsstandarder. Det här kan få allvarliga konsekvenser för redovisare och revisorer som förlorar sitt fokus på de viktigaste frågorna eftersom orimligt stor mängd information behövs för att följa de detaljerade och omfattande standarderna. Användare av de finansiella rapporterna kan därtill bli förvirrade av flera och komplexa notsystem som krävs för att uppfylla standarders nya krav. Överbelastningen kan också inverka på företagsledningen som kanske avstår från affärsbeslut av rädsla för de utökade informationskraven. (Riahi-Belkaoui, 2004)

2.3 Bristen på en generell redovisningsteori

Kam (1990) framhåller att det finns en distinktion mellan redovisningsteori och redovisningen i praktiken. Han framför att en teori måste vara av generell karaktär och det måste finnas logiska härledningar mellan olika anspråk. En övergripande redovisningsteori skall enligt Kam utgöra ett instrument för redovisare att få fram lämpliga regler och tekniker, eller med andra ord en bas för bedömning av ifall en praxis är bra eller dålig. Hendriksen och van Breda (1992) definierar redovisningsteori i likhet med Kam som en sammanhängande serie av hypotetiska, begreppsmässiga och pragmatiska principer, men som enligt författarna också formar en övergripande referensram för redovisningen. Riahi-Belkaoui menar också att redovisningsteori kan betraktas som en referensram, vilken baseras på begrepp och principer. Han understryker dock att om redovisningsprofessionen och andra intressenter inte accepterar de här begreppen och principerna blir efterföljandegraden bristfällig. Riahi-Belkaoui menar vidare att redovisningsteorins primära ändamål är att utgöra en grund för förutsägelser och förklaringar av olika redovisningsrelaterade fenomen. Författaren framhåller att en övergripande redovisningsteori är möjlig att skapa, men att det i dagsläget inte existerar någon sådan. Istället föreslås olika teorier i litteraturen som uppstår utifrån olika infallsvinklar och erfarenheter (Riahi-Belkaoui, 2004).

Även Jönsson (1985) menar att aktuella redovisningsregler inte kan tolkas genom en generell teori, vilket försvårar bildandet av en begriplig helhet på området. Källan till avståndet mellan normerna och teorierna, menar han, är att normgivningen utgår mer från ideologiska än teoretiska grunder. Jönsson anser vidare att den institutionaliserade ekonomin som bygger på att reglering sker genom lagar och avtal förklarar mycket av den här problematiken. Han framhåller också att samhällets tilltagna reglering bidrar till att ekonomin blir ännu mer institutionaliserad.

Hendriksen och van Breda anser att även om det är önskvärt att utveckla en generell redovisningsteori, är redovisningen ännu i en alltför primitiv och tidig fas. Det som går att åstadkommas utifrån den utvecklingsfas som redovisningen befinner sig i är olika teorier och

modeller som antingen kompletterar eller konkurrerar med varandra. Författarna beskriver olika infallsvinklar, såsom beskattning, lagstiftning, etiska regler, ekonomiska föreställningar, beteenden och strukturella förhållanden som förklarar hur redovisningsteorier vuxit fram. Det är följaktligen inte enbart redovisningsprinciper som förklarar hur redovisningen ser ut i praktiken. Politik, ekonomi och lagstiftning är särskilt starka krafter som tillsammans med teoretiska överväganden skapar praxis. (Hendriksen & van Breda, 1992)

Redovisningsteori är vidare föremål för professionella bedömningar av individer som arbetar med olika redovisningsfall. Det är inte enbart normgivare som är förpliktade att teoretisera, utan redovisningspraktiker har också behov av att utöva sitt professionella omdöme i teoretiska frågor. (Hendriksen & van Breda, 1992)

2.4 Institutionell teori

Det finns idag följaktligen ingen övergripande teori som kan förklara redovisningsmässiga fenomen. Flera redovisningsforskare, exempelvis Young, har istället använt den institutionella teorin för att förklara observationer och beteenden inom redovisningen. Andra forskare, såsom DiMaggio och Powell, har genomfört studier i syfte att förklara institutionell likriktning. Artsberg (2005) tycker att den teori som bäst reflekterar utvecklingen av redovisningen är den institutionella. Hon uttrycker att teorin, som betonar att mänskliga aktiviteter innefattar viss tröghet, förklarar varför det ofta är svårt att förändra redovisningen och varför de här processerna tar lång tid att genomföra.

2.4.1 Redovisningsreglering

Den institutionella teorin kan också appliceras på olika regulativa processer i samhället. Redovisningsregleringen påverkas av den sociala och institutionella miljö som de skapas i, vilket både inverkar på dess innehåll och legitimitet (Cooper & Robson, 2006; Puxty et al, 1987; Jönsson, 1991).

2.4.1.1 Modeller för social ordning

Streeck och Schmitter har tagit fram en modell för hur samhället fungerar eller annorlunda uttryckt hur social ordning skapas. De allmänt accepterade och ledande modellerna för social ordning är marknaden, staten och samhället. Streeck och Schmitter menar att det är de här tre huvudsakliga krafterna som påverkar regleringen. Marknaden eftersträvar fri konkurrens och består främst av företag och entreprenörer som strävar efter nyttomaximering. Staten utövar kontroll genom sin hierarkiska uppbyggnad och lagstiftningsrätt. Samhällets aktörer är huvudsakligen familjer som söker efter spontan solidaritet genom uppskattning och överenskommelse. Mellan mekanismerna uppstår spänningar som kan bidra till att kontrollen

2. LITTERATURGENOMGÅNG

---

inte blir tillräckligt effektiv, men författarna menar huvudsakligen att de olika mekanismerna kompletterar och är beroende av varandra. (Streeck & Schmitter, 1985)

Vid sidan av de tre grundläggande mekanismerna introducerar författarna ytterligare en åtskiljbar kontrollmekanism i form av föreningar, såsom intresseorganisationer och andra sammanslutningar. Streeck och Schmitter menar att föreningars roll är av väsentlig betydelse för att tolka nutida samhälliga och ekonomiska strukturer. Författarna anser att föreningsmekanismer har en betydande ställning inom samhällsregleringen. (Streeck & Schmitter, 1985)

2.4.1.2 Regleringsmodeller i utvecklade länder

Puxty, Willmott, Cooper och Lowe har undersökt hur redovisningen regleras inom utvecklade kapitalistiska samhällen. Genom att kritiskt tolka Streecks och Schmitters undersökning av social ordning har författarna studerat redovisningen i Tyskland, Storbritannien, Sverige och USA. Puxty et al kartlägger betydelsefulla skillnader som finns mellan de olika ordningskrafterna samhället, staten och marknaden samt visar att redovisningsregleringen både är en följd av och orsak till motsättningar mellan dem. Som central ståndpunkt menar författarna att redovisningens sociala dimension och omgivning inte tidigare har betonats tillräckligt. Intresset för den sociala kontexten är viktigt ifall redovisare skall förstå sin position och roll i samhället samt för att redovisningens betydelse skall kunna värderas korrekt. Författarna riktar viss kritik mot Streecks och Schmitters modell och påstår att den är bristfällig då den saknar historiska och sociala aspekter. Streeck och Schmitter ger ingen förklaring till historiska trender eller regleringars ursprung och ombildningar samt människans roll i den dynamiska processen. Modellen anses också bortse från den växande internationaliseringen och analyserar främst nationella förhållanden. (Puxty et al, 1987)

Institutioner och processer kring redovisningsreglering i olika länder kan inte enbart förstås utifrån de historiska, politiska och ekonomiska sammanhang som de förekommer och utvecklas i. Därför kommer speciella institutionella former och sociala regleringsprocesser istället att ses som ett resultat av karaktäristiska konstellationer av materiella och ideologiska krafter som finns inom olika länder. Samtidigt som författarna vill tydliggöra betydelsefulla skillnader mellan olika ekonomier och samhällen anser de att det är relevant att visa på likheter, vilket motiverar studier av enbart utvecklade kapitalistekonomier. Att tillhöra kategorin implicerar att politiken begränsas av marknadskrafter såsom multinationella företag eller ekonomiska allianser. Dessutom är moderna stater beroende av att värderingar och ideal upprätthålls av samhället. (Puxty et al, 1987)

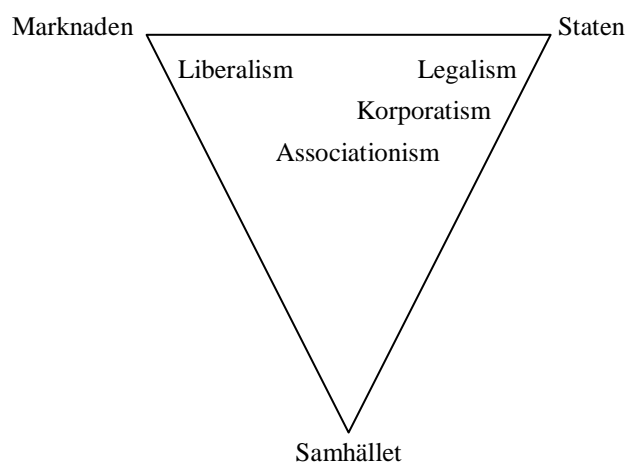
Puxty et al menar att analyser av redovisningsregleringen som ett socialt och organisatoriskt fenomen kräver kritisk bedömning av dess sammansättning utifrån marknadskrafter, byråkratisk kontroll och samhällsideal. Författarna pekar på att en redovisningsstandard kan

2. LITTERATURGENOMGÅNG

---

bli influerad och påverkad av redovisningsprofessionens samhällsideal. Det kan sedan bli svårt för standarden att få generell acceptans i samhället, vilket resulterar i att antingen marknaden försöker förändra standarden eller att staten betvingar en förändring. Författarna framhåller att finansiell information till kapitalmarknaden kan skapas och revideras oberoende av lagstiftarnas krav, vilket tyder på att redovisningspraxis påverkas av starka marknadskrafter. Statlig kontroll kan å andra sidan minska turbulensen som marknadskrafterna orsakar. Staten kan då förlita sig på intressegrupper som ges makt samtidigt som de indirekt kontrolleras genom att den fördelade makten kan återkallas. Genom att det sker en övergång av makt till den aktör, marknad eller stat som är mer överlägsen i påverkningsprocessen, kan en ny form av standarden få acceptans. Puxty et al understryker betydelsen av att avgöra vilken av krafterna som är mest dominerande i regleringssituationen. Författarna anser att en adekvat studie om redovisningsreglering måste relateras till den praxis som uppstår inom institutioner samt till de olika normgivande krafternas påverkan och skärningspunkter. (Puxty et al, 1987)

Puxty et al presenterar slutligen olika teoretiska regleringsformer utifrån de nämnda krafterna. Författarna identifierar liberalism, legalism, korporatism och associationism som möjliga regleringsstrategier som kan inplaceras i den ursprungliga modellen för social ordning. Eftersom varken marknadens eller statens principer existerar i renodlade former kan regleringen endast närma sig de ideala varianterna av liberalism respektive legalism. Associationism innebär att samhällsgrupper eller professionella föreningar tillsammans sätter upp normer och begränsningar, medan korporatism betyder att staten har en överordnad roll gentemot intresseföreningar. Vid analyser och jämförelser av redovisningsreglering kan dock länder inordnas efter var de hamnar i förhållande till ytterligheterna i modellen. Olika blandformer av principer för marknad respektive stat, såsom korporatism och associationism, kommer att urskiljas. (Puxty et al, 1987)

Figur 2.1 Regleringsstrategier i relation till modeller för social ordning
Källa: Puxty et al, 1987, s. 283

2. LITTERATURGENOMGÅNG

Streeck och Schmitter anser att principerna för marknaden, staten och samhället är integrerade. Puxty et al menar istället att det inte finns en integrerad ordning, utan att det finns starka motsättningar inom systemet som styrs av medvetna mänskliga krafter och som leder till brister eller kriser. (Puxty et al, 1987)

Puxty et al framhåller att det inte enbart finns *en* matris för marknaden, staten och samhället som kan appliceras på olika regleringsformer. För att lösa problem som skapas bör samtliga tre principer användas och för varje regleringsområde bör det finnas en kombination av liberalism, legalism, korporatism och associationism för att förstå hur de här principerna för utvecklad kapitalism interagerar, kolliderar eller skiftar. Författarna menar vidare att olika modeller för reglering av redovisning i specifika länder inte kan tas fram genom en beskrivning av utvecklad kapitalism. Men det skulle vara direkt fel att förbise den betydelse som den sociala omgivningen och institutioner har inom redovisningsregleringen i kapitalistländer. Normgivares handlingar baseras på deras referensram, vilket betyder att de återskapar sina egna sociala sammanhang vid framtagning av redovisningspolicys. (Puxty et al, 1987)

2.4.1.3 Redovisningens rollutveckling

Jönsson (1991) har undersökt den svenska utvecklingen inom redovisning utifrån Streecks och Schmitters tre kontrollmekanismer och utvecklar det resonemang som Puxty et al fört. Jönsson menar att redovisningen förändras utifrån ändringar i den kulturella omgivningen och att de olikheter som uppstår mellan länder har historiska förklaringar. Jönsson tillfogar därför en fjärde dimension om historiska förändringsmekanismer till Streecks och Schmitters modell. Eftersom redovisningen beror på den kontext som den skapas i påverkas den av olika influenser i omgivningen. Redovisningsnormer tolkas därför olika i olika kulturella miljöer, vilket kan leda till svårigheter när representanter från en kultur skall övertyga någon från en annan kultur om en redovisningsnorms fördelar. Jönsson har analyserat den svenska utvecklingen inom redovisning utifrån tre olika områden: kommunal redovisning, finansiell redovisning och intern kostnadsredovisning. Han framhåller utifrån sin studie, som sträcker sig tillbaka till början av 1900-talet, att redovisningsreglering uppkommer när ett regleringsbehov har aktualiserats, ofta efter ekonomiska kriser, och att den organisation som då framstår som mest trovärdig blir normgivare. Jönssons forskning resulterade i en teori om redovisningens rollutveckling där han fastslår att redovisningen har olika roller i olika samhällen och att samhället i sin tur inverkar på redovisningens utformning. Ett ändamål är att skapa information i kontrollsyrte. En annan avsikt med redovisning är att förse marknaden med ett nödvändigt underlag för beslutsfattande. Huvuddragen presenteras ytterligare nedan. (Jönsson, 1991)

För det första kan redovisningen liknas vid rapportering inom ett formaliserat system, vars avsikt är att förvissa mottagaren om informationens riktighet. Redovisningens roll kan

---

2. LITTERATURGENOMGÅNG

---

erkänns när det finns ett motiv för introduktion av nya regler och då det finns trovärdiga normgivare, oftast i form av experter. Motiv till nya regler uppstår oftast i samband med skandaler eller jämförelser som tydliggör att den befintliga praxisen inte är tillräcklig. Jönsson pekar på att det krävs kriser för att den rådande ordningen skall ifrågasättas. I inledningskapitlet av uppsatsen tas Kreugerkraschen upp som en viktig vändpunkt i den svenska redovisningsutvecklingen. Behovet av reglering tydliggjordes av den kris som följde av händelsen och ett behov av förändring identifierades. Staten hade legitimiteten att sätta igång förändringen, vilket ledde till att ”den svenska modellen” tog form. (Jönsson, 1991)

För det andra blir redovisningen legitim om den förmår att återspegla de problem som finns i samhället. På så sätt skapas en arena där samtliga synpunkter ges utrymme och olika aspekter lyfts fram. Beslut som fattas efter överläggningar och samråd vinner i legitimitet med hänsyn till själva processen och inte utifrån de beslut som tas. En debatt och en öppenhet för nya uppfattningar ger ofta den normskapande organisationen ökad legitimitet. (Jönsson, 1991)

För det tredje bör redovisningen erkännas i relation till en större makt. Redovisningsprofessionen infiltrerar staten i avseenden som är av intresse ur professionell synvinkel. Staten ger sken av att reglera redovisningen, men i själva verket är det professionen som avgör hur slutprodukten blir. Statens roll kan minimeras eller undanröjas genom diskussioner i anslutning till normgivningen. Redovisningen intar således en position nära staten. (Jönsson, 1991)

För det fjärde bör praktiska erfarenheter och kompetenser lyftas fram i debatten istället för åsikter som grundas på teori. Det är mer övertygande att referera till praktiska kunskaper än abstrakta principer när redovisningsregler skall förändras. (Jönsson, 1991)

2.4.2 Institutionellt tänkande

Douglas (1986) publikation *How institutions think* är en studie om hur beslut i organisationer formas av det institutionella tänkandet. Alla institutioner utvecklar sin egen värld av symboler, idéer och erfarenheter, som människorna i institutionen måste acceptera för att kunna fungera i den. Individuella beslut skapas indirekt av organisationen, vilket ger organisationen en hög grad av kontroll över hur dess medlemmar förhåller sig till och reagerar på nya idéer. Douglas uttrycker det som att institutioner utövar social kontroll över människors uppfattningsförmåga. Hon frångår därmed den rationella beslutsmodellen som går ut på att självständiga individers beslutsfattande gynnas och att organisationsbeslut är en produkt av förhandlingar mellan inflytelserika personer inom organisationen. Det institutionella tänkandet standardiserar istället den personliga referensramen och begränsar förmågan att bilda egna föreställningar om specifika problem. Individer förlitar sig på institutionens klassificering och kategorisering, vilket betyder att gränser skapas kring sådant

---

som skall beaktas eller ignoreras. Institutioner skapar således skuggade områden som inte vågar utmanas eller ifrågasättas. (Douglas, 1986)

2.4.3 Institutionaliserings inom normgivning

Young menar att den drastiska ökningen av nya finansiella produkter under de senaste decennierna har ställt höga krav på redovisningen. Den huvudsakliga anledningen till att de finansiella instrumenten ökade explosionsartat var att de kunde hantera flera av de ombytliga ekonomiska förhållanden som företag utsattes för. En annan orsak var att åtminstone några av de nya instrumenten syftade till att kringgå det existerande regelverket eftersom de var konstruerade på ett sätt som gjorde det svårt att sortera in dem bland de befintliga reglerna. Frågan som Young ställer sig är hur redovisningen, i och med de finansiella instrumentens revolution, kan bevara sin trovärdighet i syfte att visa en rättvisande bild av företagets ekonomiska ställning. (Young, 1996)

Young (1996) refererar till Douglas (1986) när hon framhåller att utvecklingen av redovisningsnormerna berörs av det institutionella tänkandet. Young menar att svårigheten att hitta en konstruktiv lösning på hur finansiella instrument skall redovisas beror på att det är en fråga som inte passar in under tidigare redovisningsnormer.

Enligt Young har FASB² misslyckats med att utveckla reglerna kring hur finansiella instrument skall redovisas och hon menar att fenomenet kan tolkas genom teorin om det institutionella tänkandet. Då normgivare har hanterat nya finansiella instrument har de främst fokuserat på att ordna in dem under den existerande föreställningsramen och har därmed inte gett andra lösningar tillräcklig uppmärksamhet. FASB har stadgat de normer som finns i deras referensram och i de enskilda reglerna efter vad de anser är korrekta metoder att använda inom redovisning. Young anser istället att FASB:s regler har baserats på den lösningen som är mest lönsam för institutionen, vilken inte behöver stämma överens med det enskilda företagets syn. När ett nytt redovisningsproblem skall hanteras av FASB, används referensramen som utgångspunkt vid klassificeringen av problemet. Att det institutionella tänkandet sparar tid vid beslutsfattandet ser Young enbart som en nackdel och efterlyser istället en öppenhet inför framtagning av nya normer för att inte gå miste om de mest optimala metoderna. (Young, 1996)

Jönsson framhåller att det mest oroväckande med ett ökat institutionellt regelformulerande är att fenomenet skapar sin egen efterfrågan. Det blir svårt att formulera klara och enkla regler som även gäller i unika fall. Osäkerhet kring tolkningar efterfrågar därför nya regler. Jönsson

---

² FASB är den amerikanska motsvarigheten till IASB.

menar att produktionen av regler inte har varit alltför omfattande i Sverige, men att FASB:s anvisningar har ett skrämmande omfång. (Jönsson, 1985)

2.4.4 Professionalisering

Jönsson menar att auktoriteter som kan antas påverka tillkomsten av nya normer och upphävandet av äldre normer återfinns inom flera professionella grupper. Graden av påverkan har också ett samband med positionen inom en specifik institutionell struktur. Positionen öppnar upp legitima möjligheter för en engagerad representant att gripa in i debatten och effektivt influera andras uppfattningar. (Jönsson, 1985)

DiMaggio och Powell argumenterar för att institutionella omgivningar tenderar att likrikta verksamheter inom samma bransch. Författarna anser att isomorfism, som betyder att någonting antar samma form, är det begrepp som bäst fångar den här pågående processen mot homogenitet. Normativ isomorfism växer successivt fram inom en profession och innebär att institutioner formar beteenden genom att individer eller grupper får samma normer. Likriktningen blir följd av en strävan inom yrkeskåren att styra vilka som har tillträde till yrket och att säkerställa kompetensen. (DiMaggio & Powell, 1983)

2.4.4.1 Professionalisering inom redovisningsyrket

Cooper och Robson (2006) framhåller att forskningen kring professionaliseringen inom redovisningen är av central betydelse för att förstå det moderna samhället. Platserna där professionaliseringen sker, det vill säga vid redovisnings- och revisionsbyråerna, bör enligt författarna ges större betydelse. Cooper och Robson menar att professionaliseringen inom redovisningsyrket, likt normsättningen, också influeras av institutionella allianser. Om revisorer fokuserar på att stödja klienter framför det allmännas eller aktieägares intressen kommer deras fokus att påverka vad de betraktar som legitimt och vilken kunskap som de anser vara mest fördelaktig. Cooper och Robson tycker att professionella sammanslutningar och relaterade organisationer, såsom standardsättare och regulativa instanser, har fått för mycket uppmärksamhet vid analys av professionalisering och regulativa processer inom redovisningen. De menar istället att de professionella redovisningsföretagen numera är lika viktiga och aktiva aktörer i de styrande processerna inom området. (Cooper & Robson, 2006)

En undersökning av de fyra största multinationella revisionsbolagen ökar förståelsen för professionens krafter inom redovisningsregleringen. Cooper och Robson framhåller att företagen representerar intressanta och viktiga centra där redovisningspraxisen i sig själv kan ses som standardiserad och reglerad, där redovisningsregler transformeras till praktisk tillämpning samt där professionella identiteter formas och viktiga föreställningar sprids. De här försummade delarna av processerna inom redovisningens professionalisering antyder

2. LITTERATURGENOMGÅNG

---

också ett annorlunda politiskt engagemang gentemot redovisningsyrket och regleringen av redovisningen. (Cooper & Robson, 2006)

Resonemanget kan även relateras till svenska förhållanden. Öhman, Häckner, Jansson och Tschudi (2006) har genomfört en forskningsstudie av svenska revisorers tankemönster vid revision av noterade bolag. Författarna menar att starkt reglerade sociala kretsar, såsom yrken inom redovisning och revision, tenderar att utgå från samma tankemönster och referensramar. Väldefinierade tankemönster är inte enbart mer komplexa och balanserade, utan också mer konservativa och komplicerade att förändra. (Öhman et al, 2006)

Öhman et al framhåller att eftersom det finns en hög grad av homogenitet i svenska revisorers tankemönster blir det möjligt att beskriva en generell bild av yrket. Författarna refererar till att revisorer har likartad utbildning, ställs inför samma situationer i sitt arbete, följer likartade riktlinjer och instruktioner samt interagerar med andra revisorer. Studien som innefattade 82 revisorer visade också på betydande homogenitet. (Öhman et al, 2006)

Revisorsprofessionen har traditionellt sett haft en stark ställning i Sverige, vilket har betytt att självreglerande praxis har skapats för att följa lagar och obligatorisk reglering på området. När revisorn skall granska sina klienter finns det ofta inga definitiva riktlinjer för processen. Även om revisionen är en reglerad funktion baseras den på revisorns professionella uppfattning, i synnerhet när revisorn skall bedöma om företagets rapporter ger en rättvisande bild. (Öhman et al, 2006)

Enligt studien, som genomfördes av Öhman et al, förefaller svenska revisorer vara mer intresserade av själva innehållet av redovisningsinformation än av hur användbar den är för investerare och ägare. Framtidsorienterad information som är intressant för investerare ses av revisorer som en uppgift för finansiella analytiker. Istället läggs tid ner på områden som går att verifiera på ett tillfredställande sätt. Svenska revisorer vill nämligen inte inneha en auktoritär roll gentemot sina klienter. Representanter från ägarsidan uttryckte ett behov av mer självständighet bland revisorerna och mindre rädsla för att ifrågasätta styrelsen i de bolag de reviderar. Representanter från redovisningsyrken och revisorer uttryckte istället frustration över att regelverket blivit mer detaljrikt och att revisionen numera liknar en jurists detaljarbete. Revisorer kan följaktligen anses vara mer angelägna om sin egen situation och om att göra *saker rätt* istället för att göra *rätt saker*. Författarna menar utifrån sin studie att svenska revisorer har en ovilja att ändra gällande praxis och att det finns en stark tro på professionens självreglering. (Öhman et al, 2006)

Jönsson konstaterade i sitt forskningsprojekt *Praxis – uppkomst och förändring inom redovisningen* att en förhållandevis liten redovisningselit inom ramen för institutionell harmoni tar fram lösningar på angelägna svenska redovisningsproblem. Eliten identifierades som revisorer, som klart dominerar marknaden. Revisorsprofessionen kan beskrivas som en

---

2. LITTERATURGENOMGÅNG

---

sammanhållen grupp med ett tätt nätverk av interna relationer fyllda av respekt. Ett motsatt förhållande gäller för ekonomichefer som utövar liten påverkan på normbildningen. (Jönsson, 1985)

Jönsson fann genom sin studie också teorier angående hur opinion bildas kring redovisningsfrågor. Vid sidan av när stora företag gör förändringar i årsredovisningar skapas opinionsbildning bäst genom att skriva artiklar i fackpress. Majoriteten³ menade att kontinuerliga debattinlägg i facktidningen Balans var den mest effektiva metoden att skapa opinion. Innan artiklar författas utforskar revisorerna hur andra inom branschen ställer sig i frågan för att undvika ett ställningstagande som kan komma att ångras. Det kan dessutom noteras att eliten tycks skiktas i flera lager som består av en liten oberoende topp, ett något större debatterande mellanskikt samt en stor aktivt lyssnande bas. Den största delen av redovisningsauktoriteterna tillfaller alltså kategorin aktiva lyssnare. De fungerar som debattens direkta åhörare och återkopplare både genom att förstärka styrkan hos en del argument eller genom att dämpa andra. (Jönsson, 1985)

När det gäller att identifiera behov av att förändra befintliga normer förefaller den svenska redovisningselite vara mycket effektiv. Ofta är det basen som engagerar sig i att föra fram problem och frågor på agendan. Attityder och uppfattningar regleras därefter genom personlig påverkan utifrån förändringens upplevda egenskaper och erfarenheter inom området. Attityderna presenteras i debatten såsom de uppfattas av mellanskiktet. Den föreslagna lösningen vinner legitimitet när personer eller organisationer med prestige, det vill säga toppskiktet, accepterar den. (Jönsson, 1985)

2.4.4.2 Professionalisering inom normgivning

Mezias och Scarselletta (1994) menar att den institutionella miljön som FASB:s Emerging Issues Task Force, EITF, fungerar i bygger på en hög grad av professionalisering bland beslutsfattarna som har likartade uppfattningar om hur policys skall tas fram. Författarna relaterar till normativ isomorfism när de beskriver hur beslutsprocessen inom EITF har blivit mer metodisk och homogen beroende på deltagarnas professionella föreställningar.

Mezias och Scarselletta menar vidare att den likriktade professionalismen inom FASB och det faktum att organisationen har en splittrad organisatorisk uppdelning resulterar i att de beslut som tas kan beskrivas som innehållet i en soptunna, en teori som först formulerats av Cohen, March och Olsen 1972. Soptunnemetaforen kan liknas vid en organiserad anarki karakteriserad av problematiska preferenser, oklar teknologi och instabilt deltagande. (Mezias

---

³ Av 24 personer rekommenderade 14 specifikt tidningen Balans, medan övriga nämnde flera facktidningar eller fackpress ospecificerat (Jönsson, 1985)

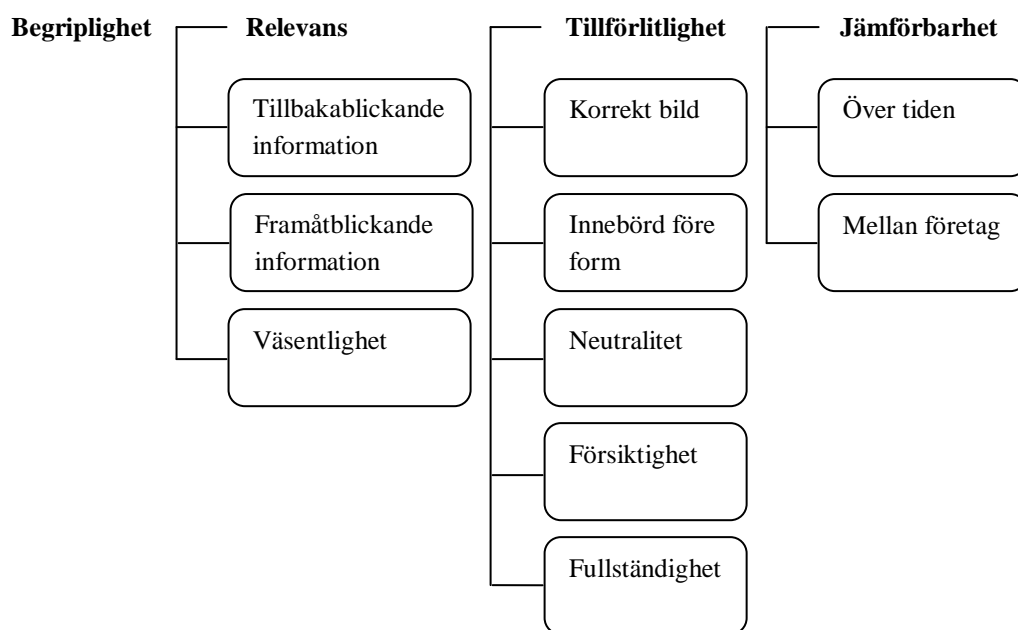

& Scarselletta, 1994) Mezias och Scarselletta anser att teorin går att applicera på FASB. De uttrycker särskilt att EITF inte har förstått teknologin bakom redovisningen i och med deras oförmåga att ta fram en fullständig och korrekt föreställningsram. FASB:s misslyckande tydliggörs i synnerhet kring reglerna om finansiell rapportering som skapat ihållande problematik. Mezias och Scarselletta uttrycker att FASB:s beslut är resultatet av en organiserad anarki inbäddad i en institutionell miljö.

FASB har emellertid försökt att engagera redovisningsprofessionen vid standardsättningsprojekt. 1986 förstod FASB, efter riktad kritik, att de inte kunde förstå att inordna nya finansiella instrument under de befintliga enskilda reglerna. Ambitionen var istället att konstruera generella regler för vägledning till hur finansiella instrument skall redovisas. FASB vände sig vid tidpunkten till professionen för att få kunskap om hur de nya reglerna skulle utformas. Trots att FASB utformade nya regler med erfarna redovisares kunskap som bas hade de fortfarande referensramen som utgångspunkt, vilket resulterade i ett nytt misslyckande vid normgivningen. Diskussionerna fördes inom referensramens gränser och skuggade frågor kom aldrig fram i ljuset. Återigen blev lösningarna ett resultat av det institutionella tänkandet. (Young, 1996) FASB:s uppslag på dagordningen har kritiserats för att vara ett reglerat utrymme som endast behandlar ”passande” frågor inom referensramen (Young, 2003).

2.5 Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter

Dagens normgivare ser huvudsakligen redovisningen som ett informationsinstrument, vilket betyder att det blir mer relevant att utgå ifrån kvalitativa grunder än äldre värderingsprinciper vid utformningen av finansiella rapporter (Artsberg, 2005). IASB:s föreställningsram är intressant att studera för att öka förståelsen för underlaget till de enskilda reglerna i IAS 39. I föreställningsramen presenteras kvalitativa egenskaper som syftar till att göra ”informationen i de finansiella rapporterna användbar för användarna” (EU-kommissionen, 2003:24). Föreställningsramen skall ligga till grund för dem som upprättar finansiella rapporter enligt regelverket. Syftet med föreställningsramen är också att vägleda normgivarna vid utveckling och revidering av redovisningsstandarder, att hjälpa revisorerna vid granskning av finansiella rapporter samt att ge vägledning för användarna vid tolkningen av redovisningsinformationen. De kvalitetskrav, eller kvalitativa egenskaper, som formulerats med utgångspunkt från användarnas informationsbehov avseende finansiella rapporter är begriplighet, relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet. (FAR SRS, 2007)

Figur 2.2 Kvalitativa egenskaper som bör ställas på redovisningsinformationen enligt IASB

Källa: Artsberg 2005, s. 168

2.5.1 Begriplighet

IASB anger att informationen i de finansiella rapporterna skall vara lättbegriplig för mottagaren, men utelämnar på vilket sätt rapporterna skall göras begripliga (Artsberg, 2005). Utgångspunkten är istället att den som analyserar redovisningen har rimlig ekonomisk kunskap och är villig att studera informationen noggrant (FAR SRS, 2007). Det bör poängteras att informationen inte allmänt kan definieras som begriplig eller obegriplig, utan begripligheten beror ytterst på läsarens förkunskaper (Smith, 2006). Information som är komplicerad skall inte uteslutas enbart för att den kan upplevas som svår för en del användare (FAR SRS, 2007).

2.5.2 Relevans

Kravet på relevant information är att den skall ha ett logiskt samband till ett givet beslut (Kam, 1990). Den måste även vara av värde för användarna som beslutsunderlag. Informationen är relevant om den påverkar användarnas beslut, till exempel genom att underlätta bedömningen av nutida och framtida händelser (FAR SRS, 2007). Information om tidigare händelser kan exempelvis hjälpa till att förutsäga resultatet av liknande framtida händelser. Relevant information måste därför ha prediktionsvärde och/eller feedbackvärde (Kam, 1990). Med prediktionsvärde menas att informationen gör det är möjligt för användaren att förutsäga utfallet för företaget genom att titta på tidigare eller nuvarande händelser. Feedbackvärde innebär att informationsanvändaren kan utvärdera tidigare

2. LITTERATURGENOMGÅNG

---

händelser för att vidta åtgärder inför framtiden. (Artsberg, 2005) Vanligtvis tillgodoses båda aspekterna samtidigt eftersom kännedom om konsekvenser av utförda handlingar förbättrar beslutsfattarens förmåga att förutspå resultatet av liknande framtida agerande (Kam, 1990). Svagheten med att analysera historisk data är dock att det kan vara riskabelt att helt och hållet lita på korrelationen mellan historiska och framtida händelser då vi inte med exakthet kan veta något om framtiden (Artsberg, 2005).

Båda de aspekter av relevans som nämndes ovan, det vill säga prediktionsvärde och feedbackvärde, har att göra med redovisningens användbarhet för beslut (Smith, 2006). Användbarhet innebär också att tillhandahålla information vid lämplig tidpunkt. Information som inte är tillgänglig vid den tidpunkt som ett beslut skall fattas, saknar relevans. (Kam, 1990)

Redovisningsinformationens relevans påverkas även av dess väsentlighet. Om något inte är väsentligt är det inte relevant. Informationen skall därför endast återges i den finansiella rapporteringen såvida ett utelämnande eller fel kan påverka eller vilseleda de beslut som användaren fattar. Graden av väsentlighet beror på omständigheterna kring utelämnandet eller felet och väsentlighet ses därför mer som en tröskelnivå än en kvalitativ egenskap. (FAR SRS, 2007) Väsentlighetskriteriet är många gånger avgörande eftersom det annars skulle spenderas mycket tid på obetydliga frågor i redovisningsprocessen eller att mängden information som presenteras för användare i finansiella rapporter skulle bli allför stor (Kam, 1990). För mycket information kan i vissa fall vara lika missvisande som för lite information. Om för mycket information presenteras kan den relevanta informationen bli dold och leda till att beslut fattas på felaktiga grunder. (Hendriksen & van Breda, 1992)

2.5.3 Tillförlitlighet

Information är tillförlitlig om den inte är behäftad med fel och inte är vinklad. Användarna måste kunna förlita sig på att informationen på ett korrekt sätt utvisar vad den har för avsikt att utvisa. Relevant information kan vara så osäker att den blir vilseledande vid användningen i finansiella rapporter. I sådana situationer måste ovissheten kring omständigheter och förhållanden hanteras genom upplysningar. (FAR SRS, 2007)

Redovisningen anses tillförlitlig om den avbildar rätt aspekter av verkligheten på ett tillförlitligt sätt. Innebörd och form kan ha betydelse för att en korrekt bild av verkligheten skall kunna återges. Om en affärshändelse har en ekonomisk innebörd som skiljer sig från den formella juridiska innebörden bör händelsen redovisas efter den ekonomiska innebörden. (Smith, 2006)

2. LITTERATURGENOMGÅNG

Objektivitet har ett nära samband med tillförlitlighet. I en optimal situation är den objektiva verkligheten skild från den mänskliga uppfattningen, det vill säga subjektet. Hur verkligheten kan urskiljas utan att använda människans uppfattning är dock svårt att förstå. Det är därför problematiskt att jämföra begreppen objektivitet med subjektivitet då det kan bli vilseledande om subjektivitet definieras som användandet av mänskliga tankeprocesser. Det kan också bli vilseledande att jämföra objektivitet med professionellt omdöme om det med professionellt omdöme menas formandet av slutsatser baserade på övning och erfarenhet. (Kam, 1990)

Neutralitet är en viktig komponent för att få tillförlitlig redovisningsinformation. Med neutralitet menas att informationen inte får vara vinklad, vilket har sin grund i uppfattningen hos betraktaren. Urvalet och presentationen av redovisningsinformationen får därför inte göras på ett sådant sätt att beslutsfattaren påverkas i en viss given riktning. (FAR SRS, 2007) Kravet på neutral information är följaktligen kopplat till avsikten hos redovisningsproducenterna. Det skall finnas en strävan att på bästa möjliga sätt avbilda verkligheten så som den uppfattas. (Smith, 2006) Neutralitetsbegreppet har fått mycket kritik, inte minst i USA (Artsberg, 2005). Vissa beteendevetare uttrycker tvivel kring om information utan vinkling är uppnåelig över huvud taget eftersom bedömningar ofta påverkas av personliga värderingar, traditioner och omgivning (Kam, 1990).

En del frågor som rör tillförlitligheten i redovisningsinformation kan vara problematiska att besvara. Exempelvis är det svårt att avgöra hur exakt en siffra måste vara för att vara tillförlitlig. En tillgångs värde är inte alltid tydligt. Redovisningsprocessen innefattar många abstrakta faktorer som måste hanteras på bästa möjliga sätt. För många redovisare är fastställandet av värden som inte kan hänföras till verkliga transaktioner besvärande eftersom den typen av värden inte har fastställts av någon extern part, vilket kan leda till manipulation och vinkling. Om tillvägagångssättet för att fastställa värdena görs offentligt och metoden är allmänt vedertagen av professionen kan dock andra kunniga externa parter kontrollera dem. I det fallet kan värdena anses vara objektiva. (Kam, 1990)

Försiktighet är nödvändigt för att redovisningsinformation skall vara tillförlitlig och därmed användbar. Enligt försiktighetsprincipen måste bedömningar som görs under osäkerhet göras med viss försiktighet så att tillgångar och intäkter inte överskattas och skulder och kostnader inte underskattas. Avsiktliga underskattningar av tillgångar eller intäkter, eller avsiktliga överskattningar av skulder och kostnader är dock inte tillåtet. (FAR SRS, 2007) Försiktighetskriteriet har kritiserats av många redovisare på grund av dess inkonsekvens. Om en tillgångs värde är värderat med försiktighet kan det medföra en större intäkt än beräknat när tillgången används eller avyttras. Försiktighet kan således, även ofrivilligt, leda till en underskattning av intäkter som i framtida perioder ger överskattade intäkter. Försiktighet har även kritiserats för sin godtycklighet då graden av försiktighet i de finansiella rapporterna beror på vilken policy företagen har. Försiktighet kan vidare resultera i att vissa värden undanhålls. Även om redovisningsmetoder generellt är försiktiga, är det svårt för investerare

---

att bedöma värdet av eventuella underskattade tillgångar i ett företag och försiktighet sätter därmed investeraren i en ofördelaktig position. En del menar att försiktighet skapar en systematisk påverkan på finansiella rapporter snarare än en realistisk värdering och att användbarheten av sådan redovisningsinformation därför kan ifrågasättas. (Kam, 1990)

Slutligen är det mycket viktigt att redovisningsinformationen i de finansiella rapporterna är fullständig. Utelämnad information kan medföra att informationen blir oriktig eller vilseledande och därmed inte tillförlitlig. (FAR SRS 2007; Smith, 2006)

2.5.4 Jämförbarhet

Det huvudsakliga syftet med jämförbarhet är att underlätta förutsägelser och ekonomiska beslut för användarna av redovisningsinformationen (Hendriksen & van Breda, 1992). Det finns två aspekter på begreppet. Användarna av redovisningsinformationen måste dels kunna jämföra samma företag över tiden, dels kunna jämföra olika företag. (Artsberg, 2005) Värderingsprinciper och presentationstekniker för likartade händelser måste därför redovisas på ett likformigt sätt för att användarna av redovisningsinformationen skall kunna skapa sig en uppfattning om ekonomiska trender i företaget (FAR SRS, 2007).

Användningen av samma redovisningsprinciper över tiden krävs eftersom förutsägelser baserade på perioddata som inte är beräknade på samma sätt kan leda till att felaktiga beslut fattas. Om olika metoder och beräkningssätt används är det svårt att förutspå trender eller urskilja effekterna på företaget från period till period. Begreppet konsekvens bör emellertid inte användas för att förhindra en ändring till en metod som tillhandahåller mer användbar information för beslutsfattande. (Hendriksen & van Breda, 1992) Kravet på jämförbarhet innebär således att användarna måste upplysas om vilka redovisningsprinciper som används, om eventuella ändringar av principer samt om effekterna av sådana ändringar (FAR SRS, 2007).

Vid jämförelser mellan olika företag, krävs det att det finns regler som behandlar lika händelser på ett likartat sätt, vilket medför krav på normgivarna att skapa enhetliga regler. Standardiseringen får dock inte bli alltför fastlåst utan hänsyn måste tas till relevanta omständigheter i det enskilda fallet. (Artsberg, 2005) Jämförbarhet är således inte detsamma som strikt likformighet. Syftet med jämförbarhet är inte att förhindra att förbättrade redovisningsprinciper tillämpas. Ett företag bör därför inte hålla fast vid redovisningsprinciper om mer relevanta och tillförlitliga alternativ existerar. (FAR SRS, 2007)

2.5.5 Avvägning

Ju längre tid som går mellan en händelse och redovisning av den ju mer förlorar informationen relevans. (Artsberg, 2005) En avvägning måste därför göras mellan värdet av tidig information och värdet av mer tillförlitlig information (FAR SRS, 2007).

En annan avvägning som företagen måste göra är mellan nytta och kostnad. Nyttan av informationen måste vara större än kostnaden att tillhandahålla den. (FAR SRS, 2007) Med nytta menas värdet av de förbättrade beslut som fattas på grund av att informationen finns tillgänglig. Kostnaden avser kostnaden för att ta fram, kommunicera och använda informationen. Det räcker således inte med att redovisningsinformationen leder till bättre beslut, det krävs även att värdet av besluten är större än kostnaden för att förbättra informationen. (Smith, 2006) Kriteriet är mycket svårt att konkretisera eftersom kostnaden och nyttan inte alltid faller på samma part. Det kan även innebära problem att värdera nyttan i pengar. Avvägningen måste då främst baseras på egna bedömningar. (FAR SRS, 2007; Smith, 2006)

Det kan även finnas behov av att göra avvägningar mellan skilda kvalitativa egenskaper. Eftersom de kvalitativa egenskaperna är avgörande för användbarheten av redovisningsinformationen, måste en lämplig balans uppnås. (FAR SRS, 2007) I praktiken kan det föreligga konflikter mellan olika egenskaper (Artsberg, 2005).

2.6 Framväxten av IAS 39

IASC, föregångaren till IASB, startade redan 1988 tillsammans med CICA arbetet med att skapa standarder för klassificering och redovisning av finansiella instrument. IASC publicerade tillsammans med CICA 1997 rapporten *Accounting for Financial Assets and Financial Liabilities* där de föreslog att finansiella instrument huvudsakligen skulle värderas till verkligt värde. Det här synsättet gav upphov till omfattande kritik, vilket bidrog till utvecklingen av IAS 39, som vid tidpunkten endast var tänkt som en provisorisk lösning. IAS 39 är baserad på en värderingsmodell där flera attribut kombineras, nämligen verkligt värde, historiskt anskaffningspris och säkringsredovisning. Värderingsmodellerna och redovisningsförfarandet skall, enligt grundtanken bakom IAS 39, leda till att företagets verkliga värde i största möjliga mån återspeglas i redovisningen. (Whittington, 2005)

Vid tidpunkten för godkännandet av IAS 39, december 1998, var FASB den enda nationella organisationen som mer omfattande hade tagit upp problemet med redovisning av finansiella instrument och IAS 39 återspeglades därför till stor del av FASB:s arbete (Whittington, 2005). Att använda sig av verkligt värde för värdering av finansiella instrument har i teorin länge förespråkats i USA trots att företag i praktiken tidigare oftast hållit sig till historiska anskaffningsvärden (Artsberg, 2005).

2.6.1 Från anskaffningsvärde till verkligt värde

Syftet med finansiella rapporter, främst årsredovisningar, är att redovisa utfallet av en given historisk period. Emellertid används företagens rapporter i huvudsak för att försöka förutsäga en framtida utveckling. En studie från 1998 av ett hundratal investerare och analytiker visar att endast 19 respektive 24 procent ansåg att finansiella rapporter gav en riktig bild av företagens värde. Även företagen själva instämde med att det fanns svagheter i den finansiella rapporteringen. (Barlev & Haddad, 2003) Det har alltså funnits en negativ syn hos användare av finansiella rapporter på det tidigare rådande perspektivet med värdering till anskaffningsvärde.

Genom IAS 39 har IASB lagt fokus på tillgångar och skulder som de primära elementen i finansiella rapporter istället för att se finansiella rapporter som en redovisning av transaktioner. IASB har därmed skiftat från att ha anskaffningsvärdet som värderingsgrund till att försöka identifiera ett på balansdagen verkligt värde för instrumentet. IAS 39 är därmed ett tydligt tecken på det paradigmskifte som skett inom redovisningsteorin, som innebär att värdering till anskaffningsvärde har blivit ersatt av värdering till verkligt värde. Det faktum att paradigmet om värdering till verkligt värde introducerades samtidigt på bred front i de flesta länder, och därmed påverkade företag involverade i handel på de stora finansiella marknaderna, bidrog till en acceptans av det nya synsättet på värdering. (Barlev & Haddad, 2003)

2.6.2 Värdering till anskaffningsvärde

Värdering till anskaffningsvärde betonar själva transaktionen. Då transaktionen är det som har gett upphov till tillgången eller skulden utgör den ett mer verkligt värde än marknadsvärdet, eftersom en förändring av instrumentets marknadsvärde inte är verkligt före det realiserats. (Artsberg, 2005) Argumenten *för* anskaffningsvärde som värderingsgrund är få i litteraturen, utan det är snarare nackdelarna med värdering till verkligt värde som kan tänkas tala för alternativet med anskaffningsvärde.

Felaktigheter och förskjutningar som uppkommer i redovisningen som en följd av värdering till anskaffningsvärde har styrt utvecklingen av normer som bygger på verkligt värde som värderingsgrund. Exempelvis fångas inte förändringar i generella prisnivåer som uppkommer vid förskjutningar av en tillgångs utbud och efterfrågan upp vid värdering till anskaffningsvärde, vilket leder till att den finansiella informationen blir snedvriden. När det verkliga värdet inte framgår av redovisningen, och därmed skymmer det verkliga ekonomiska värdet av tillgångar respektive skulder, uppkommer dolda reserver. Det leder i sin tur till att

företagsledningen ges utrymme att påverka redovisningen och göra kosmetiska förbättringar av de finansiella rapporterna. (Barlev & Haddad, 2003)

Bristfälligheterna med värdering till anskaffningsvärde blir särskilt tydliga vid värdering av derivat där den initiala kostnaden ofta är försumbar, men instrumentet kan utsätta företaget för betydande risker. Den här typen av problem manade IASB att ansluta sig till ett tillgångs- och skuldperspektiv för klassificering av finansiella instrument, med verkligt värde som bas för värderingen. (Ernst & Young, 2005)

2.6.3 Värdering till verkligt värde

Värdering till verkligt värde i idealfallet, när en marknad och ett marknadspris finns för varje typ av finansiellt instrument, gör risken för missvisande finansiella rapporter minimal. Jämförbarheten mellan företag bli mer korrekt då samma instrument redovisas till lika värde i olika bolag utan hänsyn till anskaffningstidpunkt. Med mer realistiska förutsättningar, det vill säga med avsaknad av en marknad för vissa instrumentet, kommer värdet på samma tillgång eller skuld att skilja sig åt mellan olika bolag. (Barlev & Haddad, 2003) Nackdelar med marknadsvärdering är de resultatfluktuationer som kan uppstå då värdeförändringar redovisas via resultaträkningen. Då ett instrument anskaffats till ett marknadsvärde som är högre än det vid redovisningstidpunkten, och därmed tas upp till ett högre värde än det kan inbringa på balansdagen, frångås dessutom försiktighetsprincipen. (Artsberg, 2005) Värdering till verkligt värde ger dock aktieägare och andra intressenter större möjlighet att utvärdera resultatet av företagsledningens riskhantering, eftersom förändringar och utfall av finansiella placeringar löpande görs synliga i företagets rapportering. Transparensen i rapporteringen ökar därmed, vilket gynnar aktieägarna i förhållandet mellan dem och företagsledningen. (Barlev & Haddad, 2003)

De grundläggande problemen med värdering till verkligt värde är dels huruvida en sådan värdering korrelerar med redovisningens syfte, och dels de fluktuationer som uppkommer i resultaträkningen enbart på grund av faktorer utanför företagets kontroll. Det finns en utbredd debatt om hur ”verkligt” verkligt värde egentligen är. Framförallt kritiseras användningen av matematiska modeller för framtagande av verkliga värden då marknadsvärden saknas. Den här typen av beräkningar leder till att värderingen baseras på hypoteser om vad marknadsvärdet *borde* vara om det fanns en marknad för instrumentet. (Ernst & Young, 2005) Rimligtvis leder förfarandet till att värderingen av ett finansiellt instrument kan variera avsevärt mellan olika företag, och därmed resultatet som följd av redovisningen via resultaträkningen. Den fundamentala frågan att ställa sig är om värderingen enligt föreskrifterna i IAS 39 överensstämmer med IASB:s föreställningsram. (Ernst & Young, 2005)

2.6.4 Grundläggande principer som IAS 39 baseras på

Alla IAS/IFRS-standarder bygger i grunden på IASB:s *Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter*. Vid utvecklingen av enskilda standarder har specifika principer som är förenliga med föreställningsramen tagits fram, så även för IAS 39. Eventuella förändringar i IAS 39 måste överensstämma med IASB:s grundläggande principer. Även om inte alla enhetligt accepterar principerna är det endast genom att förstå dem som analys och argumentation för logiska förändringar och lösningar på problem hänförliga till redovisningen av finansiella instrument kan ske. Principerna överensstämmer med de som ligger till grund för motsvarande standard i USA, *FAS 133, Accounting for Derivatives and Hedging Activities*, vilket är viktigt för att en konsekvent redovisning skall råda internationellt. (Hague, 2004)

Princip 1: Alla finansiella instrument i balansräkningen

Eftersom finansiella instrument skapar rättigheter och förpliktelser uppfyller de definitionen för tillgångar och skulder enligt föreställningsramen p.49 och skall därför tas upp i balansräkningen.

Kontraktet som ett finansiellt instrument utgörs av säkerställer dels att ett framtida ekonomiskt värde kommer att tillföras eller lämna företaget och dels att det här värdet kan mätas på ett tillförlitligt sätt. Därmed är även sannolikhetskravet i föreställningsramen p.83 uppfyllt, vilket betyder att alla typer av finansiella instrument faller under IAS 39 och därmed skall redovisas i balansräkningen. (Hague, 2004)

Princip 2: Bara tillgångar och skulder i balansräkningen

Den här principen är ett resultat av princip 1. Eftersom allt som uppfyller tillgångs- och skuldefinitionen enligt föreställningsramen skall redovisas i balansräkningen blir den naturliga följden att sådant som inte uppfyller de rekvisiten inte skall finnas med i balansräkningen.

En konsekvens av den här principen är att då finansiella instrument värderas till verkligt värde utgör själva värdeförändringen i sig *inte* en post som skall redovisas i balansräkningen. Det leder till att värdeförändringar skall redovisas via antingen resultaträkningen eller eget kapital. (Hague, 2004)

Princip 3: Verkligt värde är det mest relevanta måttet

Redovisning till verkligt värde gör att ett och samma finansiella instrument tas upp till samma värde oavsett när det anskaffats och frånsett företagets framtida användning av det.

Kostnaden för ett derivatinstrument är oftast mycket låg i förhållande till de fördelar eller risker det ger upphov till. Trots det kan derivatinstrumentet oftast lösas eller säljas till dess verkliga värde när som helst. Utan redovisning till verkligt värde skulle den risk derivatinstrument utgör inte synas i de finansiella rapporterna. Förluster och vinster skulle synas först när derivatet säljs eller löses. I enighet med den här principen redovisas så gott som alla derivatinstrument som IAS 39 skall tillämpas på till verkligt värde. För andra finansiella instrument skall verkligt värde användas som värderingsgrund då det är det mest relevanta och kan göras tillförlitligt. (Hague, 2004)

Princip 4: Speciell redovisning endast under klart definierade omständigheter

När finansiella instrument används i kombination med tillgångar, skulder och transaktioner där värdering sker på annan grund än verkligt värde och i olika perioder finns ett behov av att justera redovisningen för de här skillnaderna. Det sker genom säkringsredovisning. Säkringsredovisning är ett undantag från de underliggande principerna som IAS 39 bygger på. Det framgår därför mycket specifikt i standarden under vilka omständigheter som säkringsredovisning är tillämpbar. (Hague, 2004)

Princip 5: Säkringsredovisningens mål är att reflektera vinster och förluster i såväl säkringsinstrumentet som säkrad post samtidigt i resultaträkningen

När ett effektivt säkringsförhållande föreligger, och säkringsredovisning skall tillämpas, skall värdeförändringen i den post som säkrats korrelera negativt med förändringen i verkligt värde på säkringsinstrumentet. (Hague, 2004)

Princip 6: All ineffektivitet i en säkring rapporteras direkt som en vinst respektive förlust

Det är viktigt att veta när säkringsförhållandet är ineffektivt och ”normal” redovisning skall göras. (Hague, 2004)

2.7 IAS 39 – en överblick

För att ge läsaren en överblick av IAS 39 presenteras nedan huvuddragen i standarden. IAS 39 behandlar situationer där ett finansiellt instrument skall aktiveras i balansräkningen respektive elimineras, samt värderingen av instrumenten. Hanteringen av finansiella instrument kompletteras med IAS 32 *Finansiella instrument: Klassificering* och IFRS 7 *Finansiella instrument: Upplýsningar*. IAS 39 skall enligt p.2 tillämpas på ett företags alla finansiella instrument med undantag för bland annat andelar i dotterföretag, intresseföretag och joint ventures, åtagande till följd av leasingavtal, pensioner, egetkapitalinstrument utfärdade av företaget samt rättigheter och förpliktelser till följd av ett försäkringsavtal. (FAR SRS, 2007)

2. LITTERATURGENOMGÅNG

2.7.1 Finansiella tillgångar

Finansiella tillgångar delas in i fyra olika kategorier och värderingen beror på vilken av de här kategorierna som tillgången klassificerats i.

Kategori	Värdering	Värdeförändring
1. Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen	Anskaffningstidpunkten: verkligt värde (motsvarar anskaffningsvärdet). Balansdagen: verkligt värde utan avdrag för eventuella försäljningskostnader.	Redovisas i resultaträkningen.
2. Lånefordringar och kundfordringar	Anskaffningstidpunkten: verkligt värde inklusive transaktionskostnader. Balansdagen: upplupet anskaffningsvärde.	Redovisas i resultaträkningen först när tillgången tas bort från balansräkningen eller skrivs ned.
3. Investeringar som hålles till förfall	Anskaffningstidpunkten: verkligt värde inklusive transaktionskostnader. Balansdagen: upplupet anskaffningsvärde.	Redovisas i resultaträkningen först när tillgången tas bort från balansräkningen eller skrivs ned.
4. Finansiella tillgångar som kan säljas	Anskaffningstidpunkten: verkligt värde inklusive transaktionskostnader. Balansdagen: verkligt värde utan avdrag för eventuella försäljningskostnader.	Direkt i eget kapital tills dess att tillgången tas bort från balansräkningen, den ackumulerade värdeförändringen redovisas då i resultaträkningen.

Tabell 2.1 Finansiella tillgångar. Egen bearbetning utifrån IAS 39 p.43,45-46, 55-56

Vid anskaffandet skall alltså alla finansiella tillgångar värderas till verkligt värdet, vilket i princip är likställt med anskaffningsvärdet. Vid efterföljande värderingstillfällen skall värderingen ske till verkligt värde med några undantag. (FAR SRS, 2007)

2.7.2 Finansiella skulder

Finansiella skulder delas in i två olika kategorier och värderingen beror på vilken av de här kategorierna som tillgången klassificerats i.

Kategori	Värdering	Värdeförändring
1. Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultaträkningen	Anskaffningstidpunkten: verkligt värde (motsvarar anskaffningsvärdet). Balansdagen: upplupet anskaffningsvärde.	Redovisas i resultaträkningen.
2. Övriga finansiella skulder	Anskaffningstidpunkten: verkligt värde inklusive transaktionskostnader. Balansdagen: upplupet anskaffningsvärde.	Redovisas i resultaträkningen först när tillgången tas bort från balansräkningen eller skrivs ned.

Tabell 2.2 Finansiella skulder. Egen bearbetning utifrån IAS 39 p.43,47, 55-56

2. LITTERATURGENOMGÅNG

Vid anskaffningstidpunkten skall alltså finansiella skulder precis som finansiella tillgångar redovisas till verkligt värde. Vid efterföljande redovisningstillfällen skall finansiella skulder, förutom derivat, redovisas till upplupet anskaffningsvärde. Det här gäller dock inte i de fall som det gäller skulder avseende lånade aktier. Derivat som inte utgör en komponent i en säkring skall redovisas till marknadsvärde. (FAR SRS, 2007)

2.7.3 Säkringsredovisning

Det tas i IAS 39 p.86 upp tre olika typer av säkringsförhållanden, nämligen säkring av verkligt värde, säkring av kassaflöde och säkring av nettoinvestering i utlandsverksamhet. För att ett säkringsförhållande skall få säkringsredovisas krävs det att följande villkor är uppfyllda enligt IAS 39 p.88:

- Det skall finnas en formell identifiering och dokumentation av säkringsförhållandet samt företagets mål för riskhantering avseende säkringen.
- Säkringen skall förväntas vara mycket effektiv i att uppfylla sitt mål att motverka förändringar i förhållande till den säkrade tillgången.
- En prognostiserad transaktion måste vara mycket sannolik för kassaflödessäkringar.
- Säkringens effektivitet måste kunna mätas på ett tillförlitligt sätt.
- Säkringen bedöms fortlöpande.

(FAR SRS, 2007)

2.7.4 Värderingsalternativen

De olika sätten på vilka tillgångarna och skulderna i de olika kategorierna skall värderas har som tidigare nämnts sin bakgrund i att ett verkligt värdes skall presenteras. Värdering till upplupet anskaffningsvärde skall göras genom tillämpning av effektivräntemetoden. Effektivräntan skall motsvara en ränta som diskonterar framtida in- och utbetalningar under tillgångens eller skuldens löptid. Även om det i IAS 39 förvisso föreskrivs att upplupet anskaffningsvärde skall tillämpas i några fall får värderingen ändå anses överensstämma i stora drag med ett verkligt värde. För till exempel kundfordringar, där upplupet anskaffningsvärde skall användas, får det redovisade värdet anses överensstämma med den förväntade framtida transaktionen och därmed uppfylla kravet på ett redovisat verkligt värde. (FAR SRS, 2007)

Definitionen av verkligt värde enligt IASB finns i IAS 39 p.9 och lyder:

Verkligt värde är det belopp till vilket en tillgång skulle kunna överlåtas eller en skuld regleras, mellan kunniga parter som är oberoende av varandra och som har ett intresse av att transaktionen genomförs. (FAR SRS, 2007:521)

Eftersom huvudregeln i IAS 39 är värdering till verkligt värde, tas faktorer som skall beaktas vid beräkningen upp relativt omfattande i bilaga A VT 69-VT 82. Om en aktiv marknad finns för instrumentet, exempelvis en börs, skall verkligt värde motsvaras av kursen på balansdagen. I avsaknad av en aktiv marknad skall en värderingsteknik användas för att få fram det verkliga värdet. Värderingen kan då bland annat göras genom att analysera nyligen genomförda transaktioner utifrån definitionen ovan, titta på liknande finansiella instrument, analysera diskonterade kassaflöden eller genom matematiska modeller. Vidare väntas en värderingsteknik ge en realistisk uppskattning av det verkliga värdet ifall indata representerar de marknadsförväntningar som rimligt avspeglar hur en kunnig marknad skulle väntas prissätta instrumentet. Värderingen skall följaktligen göras som om en aktiv marknadsplats faktiskt existerade. (FAR SRS, 2007)

2.8 Sammanfattning av litteraturgenomgång

Öppenheten i redovisningen handlar i grunden om hur mycket information som skall delges redovisningens intressenter. Kapitalmarknaden är den huvudsakliga mottagaren av information (Hendriksen & van Breda, 1992; Kam, 1990; Riahi-Belkaoui, 2004) eftersom deras beteendemönster är mest välkänt i relation till övriga intressenter (Hendriksen & van Breda, 1992). Fullständig öppenhet kan relateras till att ingen information som är väsentlig för kapitalmarknaden skall utelämnas. Konsekvenser av öppenheten är att redovisningen har blivit överbelastad av standarder. (Riahi-Belkaoui, 2004) Det finns vidare ingen generell redovisningsteori som kan svara för en gemensam referensram att relatera redovisningsorienterade fenomen till (Hendriksen & van Breda, 1992; Kam, 1990; Riahi-Belkaoui, 2004). Principerna och begreppen som bygger upp en generell teori kräver acceptans av redovisningens användare för att teorin skall bli giltig (Riahi-Belkaoui, 2004).

Det har vidare redogjorts för de viktigaste mekanismerna inom regleringsteorin både utifrån en allmän teori och utifrån teorier som tillämpats mer specifikt på redovisning. Samtliga tre forskare inom området har framhållit att det finns tre regleringskrafter, nämligen marknaden, staten och samhället (Jönsson, 1991; Puxty et al, 1987; Streeck & Schmitter, 1985). Streeck och Schmitter anser att föreningar utgör en fjärde kraft, medan Puxty et al anser att föreningar, eller associationism, är en regleringsform inordnad mellan de andra krafterna i samhället. Oavsett hur den fjärde föreningsmekanismen benämns finns det en samstämmighet om att föreningars agerande i redovisningsregleringen är betydelsefullt.

Normgivare tenderar att placera redovisning av finansiella instrument under det existerande regelverket eftersom de på grund av det institutionella tänkandet har ignorerat mer optimala lösningar (Young, 1996). Normgivarna kritiserar i sammanhanget för att vara låsta vid föreställningsramen och inte förstå teknologin bakom redovisning av finansiella instrument

2. LITTERATURGENOMGÅNG

(Young, 1996; Mezas & Scarselletta, 1994). Isomorfism relaterar institutionella låsningseffekter till likriktning inom en viss profession (DiMaggio & Powell, 1983). Platserna där professionaliseringen inom revision och redovisning sker bör också ges större betydelse. De här professionerna, i synnerhet revisorseliten, influeras av institutionella allianser samt står för utvecklingen av redovisningspraxis (Cooper & Robson, 2006; Jönsson, 1985). Revisorer är dock mest intresserade av att göra saker rätt framför att göra rätt saker som kan vara väsentliga för andra intressenter (Öhman et al, 2006). Dessutom framhålls debattens betydelse för opinionsbildningen inom reglering (Jönsson, 1985).

IASB:s föreställningsram för utformning av finansiella rapporter syftar till att vägleda normgivarna vid utveckling och revidering av redovisningsstandarder. Dessutom skall den ligga till grund för dem som upprättar finansiella rapporter enligt regelverket. De kvalitativa egenskaperna i föreställningsramen är begriplighet, relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet. (FAR SRS, 2007) Vid utvecklingen av IAS 39 har dessutom sex specifika principer som är förenliga med föreställningsramen tagits fram (Hague, 2004).

IASB utgår i IAS 39 från tillgångar och skulder i redovisningen. Tidigare förelåg ett perspektiv där utgångspunkten var redovisning av transaktioner. Därmed har IASB skiftat från anskaffningsvärde till verkligt värde som värderingsgrund för finansiella instrumentet. (Barlev & Haddad, 2003) I standarden kan tre huvudgrupper för värderingen urskiljas, nämligen finansiella tillgångar, finansiella skulder samt säkringsredovisning. De finansiella tillgångarna och skulderna redovisas olika beroende på vilken klassificering de har fått. I gruppen finansiella tillgångar finns fyra kategorier och i gruppen finansiella skulder finns två. Säkringsredovisning får endast tillämpas när specifika villkor är uppfyllda, bland annat skall säkringen förväntas vara effektiv. (FAR SRS, 2007)

I litteraturgenomgången har vi sett att problematiken kring IAS 39 kan iakttas ur flera synvinklar, till exempel utifrån regleringskrafter, institutionella låsningseffekter eller olika gruppers intressen. Det finns ingen enkel förklaring till problematiken, utan situationen kan istället betraktas som en företeelse, det vill säga ett fenomen. Vi måste därför utgå från den metod som är bäst lämpad för att öka förståelsen för det här fenomenet. I kommande avsnitt redogörs för valda metodologiska angreppssätt.

3. METOD

I kapitlet presenteras först de metodologiska angreppssätt vi har valt och vårt vetenskapliga tillvägagångssätt i arbetet. Kapitlets andra del består av en mer konkret redogörelse för genomförandet av studien. Avslutningsvis diskuteras, utifrån ett kritiskt perspektiv, de källor vi har valt att använda oss av.

3.1 Metodologiska angreppssätt

3.1.1 Induktiv ansats

Uppsatsens ansats är huvudsakligen av induktiv karaktär eftersom vi utgår från verkligheten och empirin för att sedan förflytta oss till teorin. Utifrån ett induktivt angreppssätt är teorin resultatet av en forskningsansats, där den inhämtade empirin blir underlag för generaliserbara slutsatser som bygger upp ny teori (Bryman & Bell, 2005). Vi har observerat att det finns en komplexitet kring tillämpningen av IAS 39 som vi vill bygga upp kunskap kring. Det induktiva angreppssättet använder vi för att försöka förklara de fenomen som vi undersöker.

Alternativet, den deduktiva metoden, innebär att forskaren utifrån teoretiska överväganden härleder eller underkastar en eller flera hypoteser utifrån empirisk granskning. Syftet med den deduktiva metodiken är att testa eller revidera befintlig teori. (Bryman & Bell, 2005) Genom att vi inledningsvis har satt oss in i teorin och debatten kring ämnet skapas dock förväntningar på empirin, vilket betyder att det också finns en viss deduktiv ansats i metoden. Vår inställning är att den huvudsakliga induktiva ansatsen kommer att kombineras med deduktiva inslag. Eftersom det finns relevant teori tycker vi att det är lämpligt att låta den utgöra en referensram för datainsamlingen, samtidigt som ramen utifrån det empiriska materialet successivt kan komma att justeras under processens gång.

3.1.2 Deskriptiv ansats

Den deskriptiva ansatsen syftar till att förklara, förstå, kartlägga eller förutsäga hur någonting är. Normativa studier är istället föreskrivande och syftar ofta till att ge praktisk vägledning. (Artsberg, 2005) Vi kommer att komplettera vår induktiva ansats med ett deskriptivt förhållningssätt eftersom vår avsikt är att analysera och förklara den problematik som lyfts fram i debatten istället för att ge förslag på praktiska lösningar eller åtgärder.

3.1.3 Kvalitativ/kvantitativ metod

Den kvantitativa forskningsstrategin grundar sig i att den sociala verkligheten kan mätas med hjälp av instrument som resulterar i sifferinformation. Kvantitativ forskning karaktäriseras av att flertalet undersökningsenheter studeras och mäts på ett standardiserat och kvantifierbart sätt genom ett extensivt upplägg. (Jacobsen, 2002) Vi kommer att göra en förstudie av kvantitativ karaktär för att motivera urvalet av intervjupersoner i den kvalitativa undersökningen. Studien riktas till ett antal noterade företag och syftar till att undersöka om företagen har tagit hjälp av extern konsultation vid tillämpningen av IAS 39. En kvantitativ metod är att föredra vid bearbetning av stora mängder svar (Jacobsen, 2002).

Den kvalitativa forskningsstrategin har som grundläggande utgångspunkt att förståelse för sociala fenomen endast går att få genom att observera hur människor tolkar den sociala verkligheten. Kvalitativ forskning kännetecknas ofta av att få undersökningsenheter studeras utifrån ett intensivt upplägg och med intresse för enskilda undersökningsenheters egenart. (Jacobsen, 2002) Genom att samla in och analysera information utifrån den kvalitativa metoden kan vi undersöka fenomen som är komplicerade att mäta. Eftersom vi vill få en nyanserad bild av standarden och en djupgående insikt kring dess praktiska tillämpning passar en kvalitativ metod vår problemställning. Upplägget blir dessutom mer flexibelt eftersom datainsamlingen kan anpassas till den verklighet som undersökningsobjektet befinner sig i.

3.2 Grundad teori

Grundad teori är ett vanligt synsätt inom den kvalitativa metoden och har utvecklats av sociologerna Strauss och Glaser (Bryman & Bell, 2005). En grundad teori induceras från data som samlats in och analyserats under forskningsprocessens fortskridande. Syftet med metoden är att upptäcka uppslag och relationer i empirin som sen kan bearbetas.

A grounded theory is one that is inductively derived from the study of the phenomenon it represents. That is, it is discovered, developed, and provisionally verified through systematic data collection and analysis of data pertaining to that phenomenon. (Strauss & Corbin, 1990:23)

Idealet är att teorier skall bildas direkt utifrån det som observeras i verkligheten. Urval och data blir styrt av idéer som genereras ur och är *grundade* i datamaterialet. Det är också viktigt att ha få förutfattade meningar inför forskningsprocessen och en känslighet inför empirin. (Strauss & Corbin, 1990) Genom att inspireras av den grundade teorin har vi möjlighet att justera vår forskningsfråga under processens gång eftersom vi inte kan förutse alla tänkbara infallsvinklar vid studiens start.

Efterhand som materialet från empirin analyseras växer teoretiska uppslag fram som påverkar vår fortsatta datainsamling och vårt urval. Tanken med att använda den grundade teorin är att kärnan till problematiken kring IAS 39 växer fram efterhand som empirin utökas. Enligt

---

3. METOD

Strauss och Corbin (1990) utökas urvalet tills inga nya relevanta data erhålls om en viss kategori samt då kategorins omfång har framkommit och då relationerna mellan de olika kategorierna har blivit etablerade. När vi har gjort vårt urval av intervjupersoner har vi utgått från resonemanget om teoretisk mättnad. I ett ganska tidigt skede kunde vi se att svaren från intervjupersonerna var likartade, dock med reservation för somliga variationer och några få säregna svar. Eftersom majoriteten av de intervjuade hade likartade åsikter avstod vi från att intervjua personer som vi initialt hade varit i kontakt med för eventuella intervjuer, men som kändes överflödiga.

Vårt syfte med studien är inte att generera ny teori i dess traditionella bemärkelse utan snarare ge en ingående beskrivning av ett aktualiserat och problematiskt fenomen inom redovisningen. Strauss och Corbin (1990) framhåller specifikt att grundad teori är en metod som kan användas även om syftet med studien inte är att generera ny teori i dess traditionella bemärkelse. Strauss och Corbin definierar teori som ”en uppsättning välutvecklade kategorier som är systematiskt relaterade genom relationsutsagor och som bildar en teoretisk ram som förklarar vissa relevanta sociala eller andra former av företeelser”. (Bryman & Bell, 2005:451)

Vi har utvecklat en analysmodell som bygger på Strauss och Corbins definition av teori och som presenteras senare i kapitlet.

3.2.1 Kritik mot grundad teori

Det har framkommit viss kritik mot begräsningarna med grundad teori. Grundtanken är att grundad teori skall göras förutsättningslös. Det har dock ifrågasatts om det verkligen går att hålla inne med kunskap om relevanta begrepp och teorier till ett sent skede i analysprocessen eftersom de uppfattningar som forskaren har ofta styrs av tidigare kunskap om den sociala verklighet som studeras. (Bryman & Bell, 2005) Seldén (2005) menar att det skulle betyda att oerfarna forskare är de mest effektiva utredarna. Han menar vidare att genereringen av begrepp inte uppstår från data utan utvecklas hos forskaren och är beroende av i vilken omfattning forskaren är påläst inom området. För att vidareutveckla kunskap och nå en vetenskaplig nivå är teori det bästa redskapet (Seldén, 2005). Forskaren bör därför vara mottaglig för existerande begrepp och förklaringar för att kunna bygga på tidigare forskning (Bryman & Bell, 2005). Som vi har nämnt tidigare så har vi endast inspirerats av den grundade teorin och vi ser det därför inte som något problem att vi har utvecklat förkunskaper kring ämnet. Vi har ingen ambition att, likt idealet, gå ut i verkligheten helt utan förväntningar. Vi kommer dock att undvika förutfattade meningar om de fenomen som vi skall undersöka.

3.3 Tillvägagångssätt

3.3.1 Datainsamlingsmetod

Det material som vi har använt oss av i vår undersökning består både av primärdata och sekundärdata. Primärdata, som kännetecknas av att de har insamlats specifikt för vår studie (Svenning, 2003), utgörs framför allt av fem intervjuer. Sekundärdata, vilka utgörs av material som insamlats eller skapats av andra (Svenning, 2003), har huvudsakligen används till litteraturgenomgången och sammanställningen av den offentliga debatten. Sekundärdata har till stor del bestått av litteratur och artiklar som tagits fram genom sökning i Lunds Universitets databaser ELIN och Lovisa. Till litteraturgenomgången har vi haft stor användning av internationella vetenskapliga tidsskrifter såsom *Accounting, Organizations and Society*, *Critical Perspectives on Accounting*, *European Accounting Review* med flera. För sammanställningen av den offentliga debatten har utgångspunkten varit debatten i tidskriften *Balans*. För att få en mer varierad bild har vi dock även använt oss av artiklar från andra branschtidningar.

3.3.2 Intervjuer

Vårt syfte med intervjuerna är att ge en bild av respondenternas åsikter i ämnet vi avser att undersöka. En semi-strukturerad intervju baserad på en kvalitativ ansats är därför att föredra framför en strukturerad intervju som istället bygger på en kvantitativ ansats. Anledningen är att semi-strukturerade intervjuer gör att intresset riktas mot respondenternas ståndpunkter istället för att spegla forskarens intressen, vilket strukturerade intervjuer gör. Vår valda metod ger utrymme för respondenterna att utforma svaren på sina egna sätt. Ytterligare fördelar med den kvalitativa intervjun är att vi har möjlighet att föra intervjun i olika riktningar beroende på vad respondenterna anser vara viktigt och betydelsefullt. Intervjun blir därför mer följsam och flexibel än med en strukturerad intervju. (Bryman & Bell, 2005)

3.3.2.1 Framtagande av intervjuguide

Eftersom vi har valt en semi-strukturerad intervjumetod har vi identifierat vissa huvudområden som vi avser behandla under intervjun. Områdena har härletts från den offentliga debatten och utgångspunkten när vi har formulerat våra frågor har varit den uppdelning som åskådliggörs i figur 4.1 i kapitel 4. Vi har disponerat intervjuguiden så att den följer en logisk ordning där ämnena bygger på varandra. Frågorna har utarbetats för att ge svar på uppsatsens frågeställning utan att vara ledande. Genom diskussion har vi kommit fram till eventuella följdfrågor, vilket hjälper oss att få dem mer relevanta och precisa. Följdfrågorna ställs utifrån intervjupersonernas svar i syfte att fördjupa, förtydliga eller motivera deras åsikter. Vi har inte planerat att ställa följdfrågorna mekaniskt, utan de skall

---

3. METOD

---

fungera som ett hjälpmedel för oss under intervjun. Med den semi-strukturerade intervjun är vi inte heller låsta vid följdfrågorna i vår intervjuguide utan kan ställa följdfrågor som inte är planerade från början. En alltför strikt intervjuguide, som den strukturerade intervjun kännetecknas av, kan få effekten att den motverkar syftet med att få en bild av intervjupersonernas åsikter angående frågeställningen. (Bryman & Bell, 2005)

3.3.2.2 Val av intervjupersoner

För att få en så bred bild som möjligt av synen på redovisning av finansiella instrument valde vi ut intervjupersoner med olika bakgrund och kunskaper. Förutom revisorer, som framförallt kommer i kontakt med IAS 39 i rollen som granskare av årsredovisningar, valde vi även att intervjua redovisningsexperter. Vi anser att redovisningsexperter, med en djupare kunskap i redovisningsfrågor än revisorer, kan tillföra ytterligare aspekter och infallsvinklar på problemet med redovisning av finansiella instrument. I ett initialt skede av arbetet planerade vi även att intervjua relevanta personer på olika företag såsom finanschefer och redovisningschefer. Vi fick dock ganska snart skäl att tro att företagens kunskap inom det här ämnet är relativt begränsat, och att intervjuer med företagsrepresentanter därför inte skulle tillföra särskilt mycket till vår undersökning. Den här uppfattningen baseras delvis på antagandet att företagen endast stöter på och försöker lösa problematik med redovisning av finansiella instrument i den utsträckning det är relevant för deras specifika finansiella tillgångar och skulder. Dessutom kände vi att kunskap och reflektioner över de mer teoretiska frågor som vi har för avsikt att besvara inte finns ute hos företagen. Därtill indikerar det faktum att IAS 39 är en relativt ny standard och att ingen motsvarande svensk rekommendation funnits tidigare, att det här området är ovant och komplicerat för företagen.

För att verifiera att det här verkligen är fallet genomförde vi en förstudie i enkätform. Vi valde slumpmässigt ut 50 företag inom olika branscher på Stockholmsbörsens tre listor. De tillfrågades om de anlitar externa konsulter för konsultationer angående redovisningsfrågor hänförliga till IAS 39. Av de 26 svar vi fick svarade en övervägande majoritet, 24 stycken, att de anlitar konsulter. Vid införandet av IAS 39 hade företagen i stor utsträckning använt sig av expertis från revisionsbolag för att initiera den nya redovisningen av finansiella instrument samt för att lägga upp rutiner för löpande transaktioner. Vid årsredovisningsarbetet uppgav företagen att de hade en tät kontakt med revisorer för att stämma av klassificering, värdering och upplysningar enligt IASB:s standarder för finansiella instrument. Löpande under året rådfrågades expertisen främst när nya situationer uppkom vilket verkar fullt rimligt då de vid införande fått hjälp med att lägga upp rutiner för redovisningen.

Med bland annat undersökningen som beskrivits ovan som grund anser vi att redovisningsexperter och revisorer utgör det mest lämpliga intervjuunderlaget för vår undersökning. För att få ytterligare variation i respondentgruppen valde vi såväl intervjupersoner med forskarbakgrund som personer med mer praktisk bakgrund. Vi valde att

3. METOD

---

endast intervjuva revisorer som är auktoriserade och försäkrade oss om att de i sitt dagliga arbete kommer i kontakt med IAS 39.

Följande personer valdes ut för intervju:

- **Carl Fogelberg:** Auktoriserad revisor och senior manager, Öhrlings PricewaterhouseCoopers, Malmö. Verksam i branschen i åtta år.
- **Sven-Arne Nilsson:** Redovisningsexpert, Deloitte, Malmö. Verksam inom företaget sedan 1998. Ekonomie doktor inom extern redovisning vid Lunds Universitet.
- **Michel Thorstensson:** Redovisningsspecialist, KPMG, Malmö. Verksam inom företaget sedan ett halvår. Har tidigare doktorerat inom extern redovisning vid Lunds Universitet samt bedrivit konsultverksamhet.
- **Ann-Margareth Wictorsson:** Redovisningsspecialist, KPMG, Malmö. Verksam inom företaget sedan 2000. Har tidigare varit verksam i näringslivet som koncernredovisningschef med erfarenhet från såväl nationella som internationella bolag.
- **Mats Åkerlund:** Auktoriserad revisor, Öhrlings PricewaterhouseCoopers, Malmö. Verksam inom företaget sedan 1994. Har tidigare arbetat med financial service.

3.3.2.3 Genomförande

Intervjuerna har i samtliga fall utom ett genomförts genom personliga möten. Intervjuerna har i de fall intervjupersonen godkänt det spelats in för att i efterhand transkriberas. Fördelen med att spela in intervjuerna är främst att vi kan vara helt fokuserade på svaren och därmed vara mer lyhörda för att ställa relevanta följdfrågor. Bryman & Bell (2005) tar upp att inspelning vid intervjuer kan göra respondenterna oroliga och därmed inte ge fullständiga och ärliga svar. Vi anser att den risken är minimal i vårt fall då ämnet inte kan anses vara särskilt känsligt för respondenten. Inspelning och transkription ger oss material som vi i efterhand kan analysera. Det ger oss även möjligheten att fånga alla svar samt eventuella undertoner. En av uppsatsförfattarna har vid inspelning agerat sekreterare för att säkra intervjuerna om inspelningen på grund av tekniska problem skulle misslyckas. Under de intervjuer där inspelning inte skedde agerade två av författarna sekreterare, varav en var huvudansvarig och endast koncentrerade sig på att anteckna. Vi har med det här förfarande försökt minimera de risker som annars uppkommer av att en intervju inte spelas in. I nära anslutning till intervjuerna har respondenternas svar sammanställts till ett underlag som senare har använts för analysen.

3.4 Analysmetod

För att teoretisera vår insamlade empiri har vi successivt kodat de data som vi har fått fram. Vi har som utgångspunkt använt oss av de tre former för kodning som har definierats av Strauss och Corbin. De representeras av öppen, axial och selektiv kodning. Den öppna kodningen är en process där data bryts ner till kategorier och koncept. Genom den axiala kodningen förs data samman på nya sätt genom att kopplingar skapas mellan kategorierna. Slutligen urskiljs en kärnkategori som systematiskt relateras till de andra kategorierna. Kategorier har en analytisk kraft genom deras förmåga att förklara och förutsäga. (Strauss & Corbin, 1990)

I den öppna kodningsprocessen har vi brutit ned den stora mängden intervjudata som vi har fått under insamlingens gång. Vi har dels valt ut relevanta uttryck, begrepp och uppfattningar från intervjuerna och dels urskiljt om de är vanligt eller sällan förekommande bland intervjupersonerna. Därefter har tydliga kategorier skapats i syfte att förenkla vid analys av innehållet. Det är främst företeelser och uppfattningar som är frekvent återkommande som vi anser är användbara. Vi har dock inte uteslutet att någon enstaka åsikt som kan betraktas som särpräglad ändå presenteras. De olika intervjupersonernas ståndpunkter samlas under kategorier som speglar de problem och attityder som är av betydelse för förståelse av problematiken kring IAS 39. I den axiala fasen har kopplingar skapats mellan kategorierna (Strauss & Corbin, 1990). Vi har i det här stadiet belyst kategoriseringen utifrån tidigare relevant forskning på redovisningsområdet för att urskilja orsakssamband, mönster och kopplingar.

Enligt Strauss och Corbin kan kategorier representera fenomen, som kan liknas vid problem eller händelser som är karakteristiska för empirin. Fenomenen indikerar vad som sker i verkligheten och är viktiga analytiska uppslag som fås direkt ur data. (Strauss & Corbin, 1990) Vi eftersträvar att de konsekvenser som införandet av IAS 39 har resulterat i och som återfinns i olika fenomen skall kunna förstås och förutsägas. Kategorierna och i synnerhet kärnkategorin skall följaktligen representera en företeelse i verkligheten. De övriga kategorierna fungerar som underkategorier, vilka integreras med kärnkategorin för att kunna tydliggöra den röda tråden.

3.5 Källkritik

Det är mycket viktigt att förhålla sig kritisk till sina källor. Källorna måste bedömas utifrån det som är syftet med nyttjandet av dem. (Rienecker & Stray Jørgensen, 2002) En förstahandskälla har betydligt större trovärdighet än en andrahandskälla (Thurén, 1986). Våra intervjuer är ett exempel på förstahandskällor. Vid valet av intervjupersoner har vi varit noga

3. METOD

---

med att välja ut personer som kommer i kontakt med IAS 39 i sitt dagliga arbete. Då respondenterna själva har upplevt problemtiken med IAS 39 och därmed kan besvara frågorna utifrån egna erfarenheter anser vi att trovärdigheten i deras uttalanden är hög. Vi har även tagit fasta på förstahandskällor vid insamling av övriga data. I källor där det har refererats till andra källor har vi, i den mån det har varit möjligt, använt oss av ursprungskällan. En texts status är också en viktig utgångspunkt vid utvärdering av en källa (Rienecker & Stray Jørgensen, 2002). En stor del av vår litteratur består av väl genomgångna vetenskapliga artiklar som har blivit publicerade i internationella tidsskrifter och i övrigt har vi använt oss av artiklar från erkända utgivare. Vi anser därför att vi har hög trovärdighet i våra skriftliga källor.

Vid intervjuer förekommer ofta en viss partiskhet då respondenterna företräder ett visst företag. Respondenterna är i sådana situationer givetvis måna om både sitt eget och företagets rykte och vill därmed framställas på bästa möjliga sätt. (Thurén, 1986) För att undvika eventuell partiskhet vid sammanställningen av resultatet har vi därför valt att erbjuda respondenterna anonymitet. Om två personer framhåller liknande argument stärks trovärdigheten i hög grad (Thurén, 1986). Vi har därför även försökt att inte lägga alltför stor vikt vid enstaka uttalanden utan istället framföra vad majoriteten anser.

Beträffande digitala källor måste sådana granskas mycket kritisk då det är speciellt svårt att utvärdera dess tillförlitlighet (Rienecker & Stray Jørgensen, 2002). Vi har därför valt att enbart använda information från hemsidor som tillhör väletablerade företag eller organisationer med hög trovärdighet.

3.5.1 Reliabilitet

Hur tillförlitligt resultatet av en studie är benämns ofta som studiens reliabilitet. Med reliabilitet menas att två undersökningar med samma syfte och samma metod skall ge samma resultat. (Svenning, 2003) Vid en kvalitativ undersökning görs en åtskillnad mellan extern reliabilitet och intern reliabilitet. Extern reliabilitet handlar om i vilken utsträckning en undersökning kan upprepas medan intern reliabilitet avser överensstämmelsen i tolkningen av intervjun. (Bryman & Bell, 2005) För att höja studiens externa reliabilitet har vi lagt stor vikt vid att använda oss av klara och välkända definitioner i våra intervjufrågor. Respondenterna har i förväg fått ta del av de huvudfrågor som utformats för intervjuerna för att på så sätt kunna förbereda sig och tänka igenom frågorna i lugn och ro utan att påverkas av de omständigheter som rådde under intervjun. Den interna reliabiliteten kan betraktas som relativt hög då vi tillsammans har genomfört intervjuerna och även gemensamt tolkat svaren.

3.5.2 Validitet

Med undersökningens validitet menas dess förmåga att mäta det den avser att mäta (Svenning, 2003). Det brukar skiljas på en undersöknings interna validitet och dess externa validitet vid kvalitativa studier. Intern validitet innebär att observationerna från en studie överensstämmer med de teoretiska idéer som utvecklas i undersökningen. Extern validitet handlar om i vilken grad en undersöknings resultat kan generaliseras till andra situationer. (Bryman & Bell, 2005) Den interna validiteten har vi tagit hänsyn till genom att ställa relevanta intervjufrågor som täcker in de områden som har härletts från debatten. Vi anser att vi har fått intervjusvar som stämmer väl överens med det som frågorna avsåg att mäta. Som nämndes ovan har respondenterna i förväg fått ta del av huvudfrågorna vilket också hjälper till att minimera risken att svaren inte stämmer överens med verkligheten. Då vi har valt ut en representativ respondentgrupp anser vi även att undersökningen har hög extern validitet och därmed går att generalisera inom revisors- och redovisningsprofessionen.

3.6 Sammanfattning av metod

Metoden som används i vår studie är av kvalitativ karaktär men en kvantitativ förstudie har även gjorts för att motivera vårt urval av intervjupersoner. Vidare är vår forskningsansats huvudsakligen induktiv men kombineras i viss mån med deduktiva inslag. Ansatsen kompletteras i sin tur med ett deskriptivt förhållningssätt. Vårt val av kvalitativ metod med induktiv ansats leder oss till grundad teori som vi inspireras av i stor utsträckning och som därmed har genomsyrat arbetet. En stor del av kapitlet handlar om insamlingen av empirin och behandlar samtliga delar i processen. Empirin som berörs i kapitlet består av intervjuer där vi i urvalsprocessen utgår från resonemanget om teoretisk mättnad. I kapitlet diskuteras även studiens reliabilitet och validitet samt insamlingen och utvärderingen av primärdata och sekundärdata.

Vi har i tidigare kapitel visat att problematiken kring redovisning av finansiella instrument kan ses som ett fenomen. Den grundade metoden som används i vår studie ger oss en referensram för att kartlägga det här fenomenet. Då litteratur saknas för det här specifika fenomenet är det väsentligt att vi redogör för den offentliga debatt som finns på området. Debatten kommer i sin tur att generera frågor till våra intervjuer.

---

4. DEN OFFENTLIGA DEBATTEN

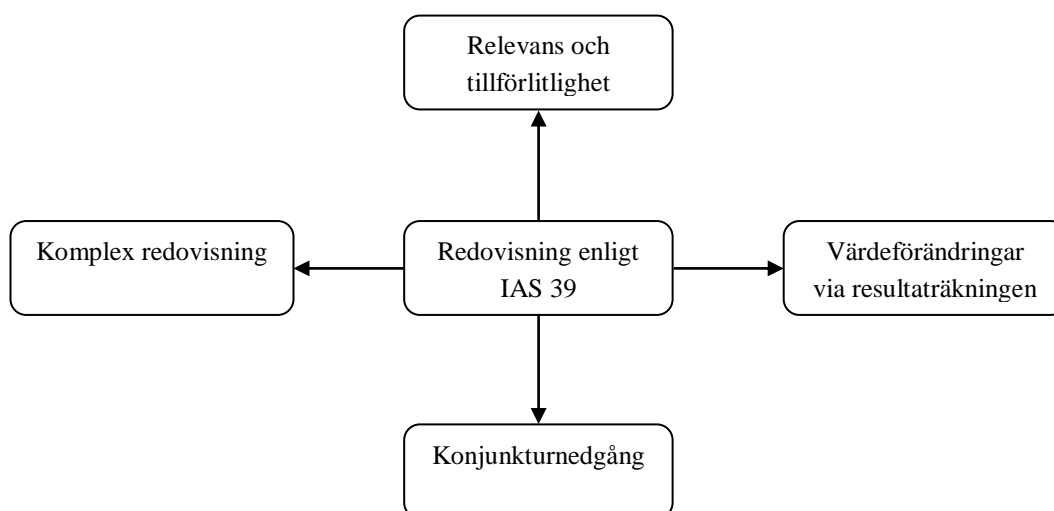
Med det här kapitlet avser vi att redogöra för den offentliga debatt som finns kring redovisning av finansiella instrument. Vi presenterar de huvuddrag och grupperingar av åsikter och argument som vi har urskiljt. Debatten skall samtidigt ligga till grund för våra intervjuer.

4.1 Inledning

För att skapa en bild av hur de nya reglerna för redovisning av finansiella instrument uppfattas kommer huvuddragen i den offentliga debatten att återges. Regelverket har skapat ett stort engagemang som tar sig uttryck i flertalet uttalanden och publikationer. Medan IASB ger uppfattningen av att marknadsvärdering är en mirakelmedicin utan några väsentliga biverkningar (Torgander, 2006), skriver Margaret von Platen (2005) i Affärsvärlden att den centrala frågan är ifall det stora ambitiösa projektet kommer sluta med att redovisningen skjuter mygg med kanon. De här tämligen radikala uppfattningarna får representera två ytterligheter i debatten.

Nedan åskådliggörs de delar av debatten som kommer att återges i kapitlet:

Figur 4.1 Debatt kring redovisning enligt IAS 39

4.2 Relevans och tillförlitlighet

Normgivarnas motiv till att införa marknadsvärdering av finansiella instrument är att de hoppas att den skall ge de finansiella rapporternas användare bättre information om den

---

4. DEN OFFENTLIGA DEBATTEN

---

finansiella utvecklingen och att det uppväger nackdelen att marknadsvärdering inte är lika objektiv som anskaffningsvärden (Edenhammar, 2004). IASB försvarar verkligt värde som värderingsmetod med argument som att verkligt värde är det mest relevanta grundvalet för värdering. I skriften *How fair is fair value?* menar dock Ernst & Young (2005) att argumentet endast kan anses hållbart om innebörden av verkligt värde är klar och entydig samt om tillförlitligheten kan garanteras. Ovanstående kriterier är mycket viktiga eftersom förändringar i verkligt värde även skall betraktas som en del av ett företags prestation och således också utgör en del av dess resultat (Ernst & Young, 2005).

I en debattartikel i Dagens Industri redogör analytikern Peter Malmqvist (2005) för resultateffekterna av övergången till verkliga värden. Hans slutsats är att den kritik som riktats mot reglerna är grovt överdriven. Sven-Arne Nilsson (2005 b), redovisningsexpert på Deloitte och ekonomie doktor inom extern redovisning, ställer sig kritisk till Malmqvists uttalande och menar att problemen med värdering till verkligt värde måste tas på allvar. Han hänvisar till Küting som också belyser problematiken. För många finansiella tillgångar och skulder finns inget tillförlitligt verkligt värde och Küting menar att definitionen av verkligt värde för dem endast är skenbart entydig. (Nilsson, 2005 b) Normgivarna försöker lösa frågan genom att betrakta matematiska uträkningar av marknadspriser som verkliga värden när inga marknadsvärden finns att tillgå. Ernst & Young menar att det är olämpligt att förorda sådana beräknade värden som verkliga värden samt ställer sig frågan om hypotetiska värden är tillräckligt begripliga, tillförlitliga, relevanta och jämförbara för att vara lämpade för finansiella rapporter. Ernst & Young anser att tillförlitlighet är ett nödvändigt villkor som måste uppfyllas för att informationen i finansiella rapporter skall bli relevant. De menar därför att det är viktigt att tillförlitlighet ges vederbörlig vikt vid beräkning av verkliga värden i situationer där marknadspriser inte finns tillgängliga. (Ernst & Young, 2005)

Ernst & Young betonar vidare att verkliga värden uträknade genom matematiska modeller ofta baseras på antaganden som företagen själva gör och är många gånger förutsägelser om framtiden i stället för faktiska observationer. Sådana värden speglar därmed ofta en subjektiv grupps uppfattning, snarare än en marknads. (Ernst & Young, 2005) Küting riktar liknande kritik. Han menar att för finansiella tillgångar och skulder utan tillgängliga marknadsvärden möjliggörs ett stort spelrum för bedömningar av företagsledningen. Det här spelrummet för med sig en farlig ”avobjektivering” av balansräkningen. Nilsson hänvisar till Wilson i samma fråga och han framhåller särskilt det breda värdeintervall som sådana bedömningar medför. (Nilsson, 2005 b) Även Anders Torgander (2006), specialist på reglerna om finansiella instrument och verksam på KPMG, betonar i Balans den metodproblematik som uppstår när inga marknadsvärden finns tillgängliga. Han menar också att tillförlitligheten i de verkliga värden som beräknats genom värderingsmodeller ibland kan ifrågasättas.

Den typ av modeller som fordras för beräkning av verkliga värden kan ge väsentliga skillnader i resultat även då endast små justeringar av de underliggande antagandena görs. Det

---

beräknade verkliga värdet på samma instrument kan variera betydligt inom ett enskilt företag. Ovanstående kan jämföras med IASB:s föreställningsram som klargör att kravet för att informationen i de finansiella rapporterna skall vara tillförlitlig, är att den är neutral och objektiv. För finansiella instrument för vilka det inte finns någon aktiv marknad kan det dock inte anses vara fallet. (Ernst & Young, 2005)

Enligt nuvarande föreställningsram presenteras de fyra mest väsentliga egenskaperna, begriplighet, relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet, som likvärdiga. I de enskilda fallen skall en avvägning göras. Det kan jämföras med den brittiska föreställningsramen, där tillförlitlighet och relevans inte uppfattas som jämbördiga. Relevans placeras istället överst vid en avvägning. I ett underlag till den brittiska föreställningsramen kan följande läsas: ”Relevance must come first, for if information is irrelevant, it does not matter what other qualities it has”. (Thinggaard & Nilsson, 2007:41–44)

Ernst & Young (2005) är bekymrade över att IASB, vid beräkning av verkligt värde, lagt för stor vikt vid vad som utgör relevant information och inte tagit tillräcklig hänsyn till de andra kvalitativa egenskaperna, i synnerhet tillförlitlighet och begriplighet. Ernst & Young menar att det har resulterat i redovisningsstandarder som fordrar värderingar som många gånger lider brist på tillförlitlighet, och de menar även att IASB inte lagt rättmätig vikt vid att tillse att användarna av finansiella rapporter förstår bristen på tillförlitlighet.

Beträffande föreställningsramen refererar Nilsson (2005 b) till Dahmén som talade om de traditionella nationalekonomerna som fångarna i redskapsboden, eftersom de valde sina problem utifrån de verktyg, det vill säga matematiska modeller, som de behärskade. Nilssons uppfattning är att IASB kan kallas fångarna i föreställningsramen, eftersom de väljer problemlösningar utifrån begrepp i sin föreställningsram.

4.3 Komplex redovisning

Det verkar som om lagstiftaren är mer mån om att möjliggöra de senaste trenderna på finansmarknaden än att skapa förutsättningar för att göra en objektiv och förnuftig resultat- och balansräkning, skriver Hans Edenhammar (2004), ordförande i Bokföringsnämnden, i Balans. Edenhammar framhåller vidare att det finns en gräns för vilka transaktioner som redovisningen klarar av att hantera. I en artikel författad av Elisabeth Precht (2007 b:24–25) i Balans uttalar sig Jan-Erik Gröjer, professor i redovisning och ordförande i svenska revisionsakademien. Han framför att IAS 39 är ett konkret exempel på en alltför komplicerad standard och uttrycker att ”man kommer till en punkt då företagen lägger ner för mycket tid på att redovisa och syssla med intern kontroll i jämförelse med den affärsmässiga verksamheten”. Han understryker att IAS 39 är den av IASB:s standarder som har inverkat mest på de svenska företagens redovisning. Ron Paterson (2002:82), professor och oberoende

4. DEN OFFENTLIGA DEBATTEN

---

konsult inom finansiell rapportering, skriver i Accountancy att reglerna kring värdering till verkligt värde och säkringsredovisning är så svåra att de orsakar mardrömmar. Han ställer frågan ifall det nu är dags att ge upp;

A former colleague of mine has been a technical accounting specialist for many years, latterly specialising in financial instruments, and he has also spent a number of years teaching in leading academic institutions. As well as being a chartered accountant, he has both a first degree and a PhD in accounting. He is a very clever man, but recently he decided that IAS 39 was beyond his comprehension, and that it was time to switch to another profession that operated within a more secure and intelligible body of knowledge. What is that softer option? He is now retraining with a view to engaging in the cutting edge of research into physics. Exploring parallel universes should be a doddle by comparison with trying to understand IAS 39; except, of course, that they may turn out to be where this standard came from.

Jan Marton (2007) understryker i Balans att IASB har valt en tämligen avancerad redovisning och att säkringsredovisning, vid sidan av redovisning av förmånsbestämda pensionsskulder, är speciellt svårhanterbar. Torgander (2006) menar att bestämmelserna i IAS 39 om säkringsredovisning är invecklade och emellanåt skiljer sig från den praktiska hanteringen av finansiell risk. De flesta företag har uttänkta rutiner och system för hur finansiell risk hanteras genom olika säkringsförfaranden. Torgander visar på att det finns väsentliga skillnader mellan företagens tidigare säkringsprocesser och de regler som IAS 39 har ställt upp. IAS 39 medför betydande administrativa åtgärder i form av beräkningar som tidigare inte ansetts vara nödvändiga eller lämpliga för ändamålet. Problematiken blir att flera företag, särskilt de inom kreditbranschen, uppfattar det som om grundprinciperna för värdering enligt IAS 39 inte går att applicera på ekonomiska säkringsrelationer. Har företaget många säkringsinstrument kommer effekterna i resultaträkningen följaktligen vara stora vid förändring av de verkliga värdena på säkringsinstrumenten. I praktiken är det alltså, ur det här perspektivet, inte frivilligt att använda de specifika reglerna gällande säkringsredovisning, vilket i sin tur resulterar i att företagen måste genomföra transaktionerna i enlighet med de instruktioner som finns i IAS 39 om säkringar. Antagandet bekräftas genom Peter Malmqvists (2007) undersökning av börsbolagens delårsrapporter, som han refererar till i Balans. Den visar att det inte finns några mätbara skillnader jämfört med läget före införandet av IAS 39. Differenserna i de undersökta bolagens eget kapital är till största delen hänförliga säkringsredovisningen. Det andra alternativet, omvärdering med direkt resultat effekt, kommenteras av väldigt få företag, vilket enligt Malmqvist borde betyda att metoden inte används.

Torgander (2006) tycker att IAS 39 borde göras mer principbaserad och mindre detaljrik samt ge de praktiska aspekterna högre prioritet än de konceptuella. För säkringsredovisningen borde utgångspunkten istället vara att företagen gör så effektiva ekonomiska säkringar som de uppfattar är möjligt eller befogat eftersom ineffektivitet ändå inte går att dölja i resultatredovisningen ur ett längre perspektiv. Torgander beskriver reglerna om säkringsredovisning och redovisning av derivat som ett resultat av ett ”klipp-och-klistra”-

arbete med det amerikanska regelverket FAS 133 som förlaga. Han uttrycker vidare att kraven är präglade av en kokboksbaserad normgivning av traditionellt amerikansk snitt. Lars Träff och Peter Clemedtson (2005), dåvarande ordförande respektive vice ordförande i FAR, uttrycker liknade åsikter i en artikel i Dagens Industri. De anser IFRS vara redovisning av ”kokboks-karaktär” med alltför många detaljregler, vilket sannolikt härrör från den amerikanska redovisningen. Författarna menar vidare att kombinationen av komplicerade regler för redovisning till verkligt värde och ökad komplexitet i regelverket i övrigt gör att det lämnas mindre utrymme för det professionella omdömet. De anser att redovisningen även fortsättningsvis måste bygga på principer och de poängterar att det professionella omdömet alltid överträffar de mest genomtänkta och detaljerade reglerna och därför måste det säkerställas att det ges tillräckligt stort utrymme i varje enskilt fall. I publikationen *Hur förändras redovisningen och varför?* utgiven av Öhrlings PricewaterhouseCoopers (2004), konfererar sju redovisningsveteraner under ett rundabordssamtal. Frågan om redovisningens ökade detaljrikedom tas även upp här och Heurlin, en av deltagarna, menar att IASB bör utveckla mer principorienterade standarder istället för att efterbilda det amerikanska regelverket. Amerikanska redovisningsregler kräver mer detaljerade riktlinjer eftersom företagen verkar i en miljö som i hög grad präglas av juridiska stämningar, vilket inte är fallet i Europa.

Det resoneras också i Justitiedepartementets lagrådsremiss *Redovisning och värdering av finansiella instrument* (2003:34), kring vilken detaljnivå som skall präglade standarden;

Områdets komplexitet och de ekonomiska risker som finansiella instrument ofta är förenade med kan synas tala för att den nya regleringen utformas på en högre detaljnivå än den som finns i direktivet⁴. Mot en sådan detaljreglering talar emellertid att synen på hur finansiella instrument skall värderas och redovisas med all säkerhet kommer att förändras med tiden. En detaljerad reglering skulle försvåra framtida nödvändiga anpassningar till utvecklingen på redovisningsområdet.

De problem och svårigheter som uppkommer vid den praktiska tillämpningen av IAS 39 är relativt enkla att identifiera. Betydligt svårare är det att utforma alternativa normer som skulle fungera bättre. I tidigare nämnda artikel i Balans försöker Marton (2007) syna normgivningen ur normgivarnas perspektiv. Han betonar svårigheten med att utforma standarder som skall fungera globalt. Normgivarna kan inte lita till praxis och god sed eftersom de varierar betydligt mellan olika länder. Alla begrepp som används måste dessutom definieras för att säkerställa att de får samma innebörd i alla länder. Det här gör att normerna vid internationell standardisering blir betydligt mer omfattande. Motivet till IASB:s komplicerade redovisning är att den skall vara användbar för investerare på aktiemarknaden. Marton hänvisar till

---

⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring i direktiven 78/660/EEG, 83/349/EEG och 86/635/EEG med avseende på värderingsreglerna för årsbokslut och sammanställd redovisning i vissa typer av bolag samt i banker och andra finansiella institut.

---

forskning som har gjorts på området som visar att komplexa normsystem som IFRS tenderar att ge mer användbar redovisning än alternativa nationella normsystem. Marton menar på att IASB:s beslut är fullständigt medvetna och att normerna är utformade genom noggranna avvägningar mellan olika faktorer.

4.4 Värdeförändringar via resultaträkningen

Både realiserade och orealiserade kapitalvinster och kapitalförluster på finansiella instrument som värderats till verkligt värde förs till resultaträkningen och påverkar följaktligen företagets resultat. Anthony Rayman (2004), auktoriserad revisor, skriver i *Accountancy* att det inte är fel med verkliga värden i en balansräkning, men att det däremot är helt fel att låta orealiserade värdeförändringar påverka vinsten eller förlusten i företaget. Han uttrycker till och med att förfarandet bryter mot den engelska straffrätten eftersom hypotetiska möjligheter inte är detsamma som verkliga transaktioner. Peter Malmqvist, Rolf Rundfelt och Michael Treschow (2004) har tillsammans skrivit en artikel i *Balans*. Michael Treschow, styrelseordförande i Ericsson och dåvarande ordförande i Svenskt Näringsliv, framhåller i artikeln att det dels kommer att bli svårare att tillämpa de nya reglerna och dels skapar de troligen en ojämnare resultatutveckling. Rolf Rundfelt, docent och analytiker, påstår att huvudskälet till de nya reglernas tillkomst är att företagen har ett behov av att kunna utjämna resultatkurvan över tid. Han hävdar att utvecklingen återigen går mot att lyfta in dolda värden i redovisningen och hänvisar till fastighetsbubblan som berodde på dolda värden som uppstod genom att lånade medel tillfördes fastighetssektorn.

Malmqvist (2007) skriver däremot, i tidigare nämnd artikel i *Balans*, att det inte spelar någon större roll ifall en differens förs direkt till resultaträkningen eller via eget kapital. Det väsentliga är att kontinuerligt redogöra för resultateffekten från de finansiella instrumenten, oavsett vilken teknik som används. Däremot tycker han att företagens rapporter är undermåliga ur informationssynpunkt och efterlyser bättre granskning av revisorerna. Även Björn Jansson som är analyschef på Enskilda Securities uttrycker, under det rundabordssamtalet som tidigare refererats till, att det viktigaste är att det finns en ordentlig notapparat som visar vad siffrorna i rapporteringen betyder. Analytiker kan då rensa bort oväsentliga siffror och värderingar vid bedömningen av ett företag. Jansson är dock medveten om att småsparare kan uppleva det som svårt att förstå informationen i noterna.

4.5 Konjunkturedgång

Nilsson (2005 a) menar, i debatten i *Dagens Industri*, att det är enkelt att instämna i att information som är baserad på verkliga värden tillför en kompletterande bild, men anser att det är ett alltför simpelt sätt att se på de nya redovisningsreglerna. Nilsson förklarar att de ”stora” priserna, bortsett råoljepriset, är de mest stabila på femtio år och understryker att

---

redovisningsregler också måste fungera när förhållandena kan vara osäkra eller turbulenta. I Prechts (2007 a) artikel i Balans ställs frågan om vad som händer när konjunkturen vänder neråt. Ek och Pettersson, som är de tillfrågade i artikeln, är överens om att värdering till verkligt värde kan skapa problem när konjunkturen vänder. Pettersson menar att det kan bli stora förluster i resultaträkningen och kraftigt minskat kapital, vilket Ek anser kan resultera i att marknaden ifrågasätter hela bolaget såsom skedde när IT-bubblan sprack.

4.6 Sammanfattning av den offentliga debatten

I kapitlet förs en diskussion beträffande problematiken kring verkliga värden i de fall där inga noterade marknadsvärden existerar. Det debatteras om matematiskt beräknade verkliga värden och huruvida de uppfyller föreställningsramens kvalitativa egenskaper, med betoning på relevans och tillförlitlighet. Somliga framhåller även att subjektiva bedömningar kan minska modellernas tillförlitlighet. Debatten rör även avvägningen mellan de kvalitativa egenskaperna. Vidare diskuteras den komplexa och svårtillämpade redovisningen som IAS 39 innebär, framför allt rörande den svårhanterade säkringsredovisningen. Även debatten kring standardens detaljnivå tas upp. Orealiserade värdoförändringar och hur förändringarna påverkar redovisningsinformationen och därmed även de beslut som tas av användarna, resoneras det också kring i kapitlet. Slutligen förs en diskussion om vilka konsekvenser redovisningsreglerna för med sig vid en konjunkturedgång. Den offentliga debatten kommer att utgöra en del av empirin och den analys som presenteras i nästkommande kapitel.

5. RESULTATREDOVISNING

I kapitlet sammanfattas och analyseras det empiriska material som intervjuer och debatt har gett oss. Den teoretiska referensramen ligger till grund för analysen. Vi förklarar med hjälp av de teorier som vi tidigare har presenterat hur vi kommer fram till konklusioner som slutligen besvarar vår forskningsfråga. Analysmetoden som har tagits fram utifrån den grundade teorin är vår utgångspunkt i analysen.

5.1 Inledande kommentarer

De skillnader som vi finner i vår kategorisering av empirin kan härledas till om empirin tillhör respondentgruppen eller debatten. Markanta skillnader bland intervjuvaren är inte vanligt förekommande, även om vissa nyansskillnader existerar. De intervjuade visar upp likartad kunskap om IAS 39 och vilka ämnen de väljer att lägga tonvikt vid. Det framgår också att både experter och revisorer arbetar integrerat med komplicerade frågor gällande IAS 39 och att båda yrkena har klientkontakt vid frågor som rör standarden. Analysen kommer därför inte att göra någon åtskillnad på om den intervjuade är auktoriserad revisor eller redovisningsexpert.

5.2 Komplexiteten i IAS 39

Såväl den offentliga debatten som våra intervjuer visar tveklöst att IAS 39 av de flesta upplevs som en komplicerad redovisningsstandard. I debatten framförs bland annat komplexiteten i finansiella instrument, med de transaktioner som de ger upphov till, sätter redovisningen på prov och att det finns en gräns för vilka transaktioner redovisningen kan hantera. Debattens syn gör sig också gällande hos våra intervjurespondenter som menar att det är svårt att undvika komplexitet i regler för finansiella instrument då instrumenten till sin natur är komplicerade. Svåra frågeställningar med komplex reglering hamnar därför naturligt i IAS 39. Både debattens och intervjurespondenternas uppfattningar om att IAS 39 är komplicerad att använda kan tolkas genom Riahi-Belkaouis (2004) teori om att ökade krav från kapitalmarknaden och andra intressenter överbelastar redovisningen med alltför många detaljer.

Respondenterna menar att svårigheterna med att tillämpa IAS 39 till stor del beror på reglerna om säkringsredovisning, vilket också är det område som deras klienter har störst svårigheter med. Hauge (2004) förklarar att det är viktigt att veta när säkringsförhållandet är ineffektivt och ”normal” redovisning skall tillämpas, något som också betonas av intervjupersonerna, och som kan vara svårt i praktiken. I debatten uttrycks oro för att de komplicerade reglerna för säkringsredovisning i värsta fall kan leda till att de påverkar företagets affärsbeslut, något

---

5. RESULTATREDOVISNING

---

som även tas upp av flera intervjupersoner. Med det här menas att vissa företag eventuellt skulle undvika vissa placeringar för att de inte passar in i reglerna för att få tillämpa säkringsredovisning. Intervjupersonernas resonemang påminner om Riahi-Belkaouis (2004) då han menar att överbelastning av redovisningsregler kan påverka företag att avstå från affärsbeslut för att undvika de utökade informationskraven. Intervjuerna visar dock att det inte främst är reglerna i sig som är svåra utan snarare standardens uppbyggnad och struktur. Flera av intervjurespondenterna menar att svårigheten ligger i det faktum att IAS 39 skall tillämpas i kombination med IAS 32 och IFRS 7, vilket innebär att helhetssynen försvåras. Dessutom är de ibland tvungna att gå till *Basis of conclusion*⁵ för att förstå bakgrunden till svårtolkade bestämmelser, och därmed kunna tillämpa dem korrekt. Intervjuerna ger alltså bilden av att bestämmelserna och reglerna i IAS 39 i sig inte är det största problemet. Snarare ligger problematiken kring redovisning av finansiella instrument i reglernas omfattning och bristen på struktur i innehållet. Riahi-Belkaoui anser att revisorer kan förlora sitt fokus på viktiga frågor på grund av den stora mängd information de tvingas handskas med för att följa omfångsrika standarder, vilket också blir påtagligt utifrån våra intervjuvar.

En av intervjupersonerna anser att komplexiteten ökar eftersom IAS 39 till viss del är resultatet av ett ”klipp-och-klistra”-arbete, där olika värderingsgrunder används för olika kategorier av finansiella instrument. Just att kategorisera olika typer av finansiella avtal och liknande menar samtliga respondenter är något som kan vålla problem. De menar att arbetet kan kräva viss tolkning eftersom samtliga varianter av finansiella instrument naturligtvis inte exemplifieras i IASB:s regelverk, vilket kan utmana neutralitetsbegreppet. Att beteendevetare uttrycker tvivel om information utan vinkling är uppnåelig över huvud taget förstärks därmed (Kam, 1990). Några av respondenterna uttrycker därtill att den enorma mängd derivat som finns på marknaden gör den här gruppen av instrument särskilt svåra att klassificera. Även om det här är frågor som egentligen hör till IAS 32 måste värderingen enligt IAS 39 föregås av en kategorisering. Argumentet om att komplexiteten har sin grund i olika klassificeringsproblem återfinns även i debatten, som antyder att det beror på den ovan nämnda ”klipp-och-klistra”-konstruktionen med FAS 133 som förlaga. Whittington (2005) klargör att IAS 39 från början var en provisorisk lösning som ett svar på den kritik som riktades mot att samtliga finansiella instrument skulle värderas till verkligt värde, vilket delvis kan förklara den brist på struktur som empirin i vår studie framhåller. En av respondenterna anser att en mer likriktad behandling av olika finansiella instrument skulle vara att föredra och markerar, likt Whittington, att det ursprungligen var tänkt att alla finansiella instrument skulle värderas till verkligt värde.

---

⁵ Basis of conclusion kan beskrivas som ett förarbete till standarden där IASB utvecklar sina resonemang kring valda lösningar.

5.2.1 Är komplexiteten befogad?

I den offentliga debatten uttrycks stundtals kritik i starka ordalag som att reglerna i IAS 39 är så pass svåra att de ger mardrömmar och att det kanske är dags att ge upp. Även om åsikterna inte är odelat positiva från våra intervjupersoner är de ändå mer nyanserade och milda. Den samstämmiga bilden som intervjuerna ger är att det finns stora fördelar med att samtliga tillgångar och skulder nu lyfts in i balansräkningen. De här fördelarna överväger till viss del den komplexitet som finns i IAS 39. Respondenterna syftar då framförallt på derivat, vilka för ett företag kan utgöra en betydande risk. Hauge (2004) uttrycker sig likartat då han beskriver att den risk som derivatinstrument utgör inte skulle synas i de finansiella rapporterna utan redovisning till verkligt värde. Att derivaten i enlighet med IAS 39 tas upp i balansräkningen istället för att redovisas som upplysningar anser respondenterna gör att företagsledningens riskhantering exponeras, vilket i sin tur kan göra att spekulativa placeringar undviks. Eftersom redovisning av derivat utanför balansräkningen är en konsekvens av värdering till anskaffningsvärde är åsikterna som intervjupersonerna framför indirekt kritik mot de tidigare rådande redovisningsnormerna. Det här resonemanget känner vi igen från Barlev och Haddad (2003) som menar att värdering till anskaffningsvärde gör att företagsledningen ges relativt stort utrymme för att skapa kosmetiska förbättringar i de finansiella rapporterna. Att det i praktiken tidigare var vanligt med finansiella rapporter som snyggats till verifieras även av våra intervjuer. En av respondenterna lyfter som exempel fram hur resultatutvecklingen i tyska bolag tidigare nästan alltid hade en mycket jämn och positiv resultatutveckling, vilket är ett tydligt tecken på redovisning som snyggats till med hjälp av de stora utjämningsmöjligheter som fanns då.

En majoritet av intervjupersonerna menar att IAS 39 borde vara mindre detaljrik. De här åsikterna genomsyrar även debatten. Detaljrikedomen är för den stora majoriteten av företag alltför omfattande. Intervjupersonerna framhåller dock att banksektorn är ett undantag där omfattningen av finansiella instrument är som störst, vilket motiverar nuvarande omfattning av detaljer.

5.3 Högre krav på upplysningar

Intervjupersonerna betonar att värdeförändringar via resultatet ställer högre krav på företagen att förklara varför värdeförändringar uppstår. Här kommer IFRS 7 in i bilden som den standard som reglerar hur upplysningar angående finansiella instrument skall lämnas. Ett par respondenter riktar kritik mot att även IFRS 7 för de flesta företag är alltför detaljrik och ursprungligen utformad för banksektorn. Riahi-Belkaoui (2004) menar att standarders ökade krav på komplexa notsystem gör användarna av de finansiella rapporterna vilsna, vilket stämmer överens med bilden som intervjupersonerna ger. En naturlig följd av ökade upplysningskrav är att det kräver mer av den vanlige årsredovisningsläsaren. Respondenterna ser risker med det här eftersom den ovane läsaren tenderar att endast titta på resultatet. Läsaren av årsredovisningen måste alltså, för att kunna dra kvalificerade slutsatser av

---

rapporteringen, kritiskt kunna tolka resultatet i kombination med de upplysningarna som lämnas. Vi menar att den generella uppfattningen utifrån empirin är att värdeförändringar via resultaträkningen i sig inte är fel, men att det ställer höga krav på företagen att upplysa om hur värdeförändringarna har uppkommit. Hendriksen och van Breda (1992) understryker också att om för mycket information presenteras kan den relevanta informationen bli undanskymd och leda till att beslut fattas på felaktiga grunder. Barlevs och Haddads (2003) resonemang om att ökad transparens gynnar aktieägarnas förhållande till företagsledningen får i och med det här perspektivet en mer nyanserad bild. Den ökade transparensen kan dock, på bekostnad av ökade upplysningskrav, leda till att endast expertisen och kapitalmarknaden kan tolka innebörden av en årsredovisning. Det framkommer också i intervjuerna att många företag tycker att upplysningsarbetet är omfattande, vilket överensstämmer med Smiths (2006) resonemang om att kostnaden och nytta inte alltid faller på samma part.

5.4 Verkligt värde

IASB uttrycker i föreställningsramen att information förlorar relevans med tiden och att det därför måste göras en avvägning mellan tidig information och värdet av mer tillförlitlig information. Det här resonemanget gör sig tydligt gällande i diskussionen kring anskaffningsvärde kontra verkligt värde. Där kan vi se att verkligt värde står för det mest relevanta grundvalet medan anskaffningsvärdet representerar det mest objektiva och tillförlitliga valet. Åsikterna om vilken värderingsgrund som är bäst går isär hos våra intervjupersoner. Dock utan att de ger sig in på argumentation om relevans i förhållande till tillförlitlighet. Vi kan se en klar skillnad från den offentliga debatten där diskussionen istället handlar om huruvida verkligt värde uppfyller föreställningsramens kvalitativa egenskaper. En av respondenterna intar en särställning där han, i likhet med debatten, har en betydligt mer negativ inställning till verkligt värde än övriga intervjupersoner. Vad som är väsentligt att poängtera i sammanhanget är att personen i fråga förekommer både i debatten och i intervjuerna. Övriga respondenter är mer kluvna och uttrycker både fördelar och nackdelar med verkligt värde. Majoriteten av respondenterna anser att det i grunden är bra med verkligt värde eftersom det i slutändan innebär bättre information för användarna men betonar på samma gång att det innebär många praktiska frågeställningar och problematik för ovana användare, vilket blir extra tydligt med komplexiteten i IAS 39. Respondenterna går därmed indirekt in på begreppet relevans när de pratar om förbättrad information för användarna. IASB nämner i föreställningsramen att informationen är relevant om den påverkar användarnas beslut genom att underlätta bedömningen av olika händelser. Ökad relevans är alltså ofta en följd av förbättrad information. Vi kan även notera att respondenterna ovan endast framför kritik mot de praktiska svårigheterna med verkligt värde men nämner inte den kritik som värderingsgrunden fått i den offentliga debatten, till exempel att den inte är objektiv.

För vissa finansiella instrument anses anskaffningsvärdet vara ett särskilt olämpligt värde och i sådana situationer är naturligtvis verkligt värde att föredra. Flera respondenter tar upp derivat som ett typiskt exempel, då anskaffningsvärdet för vissa derivat ibland till och med kan vara noll. I sådana fall visar anskaffningsvärdet inte alls ett relevant värde på instrumentet i enlighet med Kams (1990) resonemang om att utelämnad väsentlig information kan vilseleda användaren i sitt beslutsfattande. En av respondenterna nämner att redovisningsinformationen blir bättre ju mindre avståndet är mellan marknadens värdering av företaget och det värde som finns i balansräkningen. Med ovanstående resonemang i åtanke förefaller verkligt värde ge en bättre grund för beslutsfattande, vilket är kontentan av relevant information. Anskaffningsvärden har visserligen fördelen att de är objektiva men de ger inte samma prediktionsvärde och feedbackvärde som verkliga värden gör, vilket är viktiga aspekter som nämns av både Kam (1990) och Smith (2006) i litteraturen.

Övervägande delen av respondentgruppen är överens om att verkligt värde ger mer relevant information. Ett av intervjuobjekten uttrycker att om det enbart är relevansen som beaktas skulle verkligt värde alltid användas, men med ökad relevans minskar ofta tillförlitligheten. Den här åsikten kan sägas vara generell utifrån intervju svaren. Vid hänsyn tagen endast till relevansen är verkligt värde det naturliga valet av värderingsgrund. Diskussionen handlar således istället om den problematik som skapas av hög relevans. I den offentliga debatten framförs kritik mot IASB för att de lagt för stor vikt vid vad som utgör relevant information och inte tagit tillräcklig hänsyn till de övriga kvalitativa egenskaperna i föreställningsramen. Intervjupersonerna uttrycker sig inte så rakt och framför heller inte någon direkt kritik mot föreställningsramen men de beskriver problematiken indirekt, framför allt beträffande den kvalitativa egenskapen relevans.

5.4.1 Onoterade finansiella instrument

En stor del av den offentliga debatten handlar om problematiken kring noterade finansiella instrument och värderingen av dem. Det diskuteras bland annat om tillförlitligheten i verkliga värden som är uträknade genom matematiska modeller. Kritiken är mycket skarp och flera av debattörerna ifrågasätter om sådana beräknade verkliga värden över huvud taget är lämpade för finansiella rapporter. Hos respondentgruppen kan vi däremot notera att det framförallt är de praktiska svårigheterna som ifrågasätts. Ett av intervjuobjekten betonar att det finns regler i IAS 39 för hur värderingen går till när det inte finns några noterade priser eller någon aktiv marknad. Respondenten poängterar dock att det i praktiken ofta förekommer mellanlägen där en del värderingsregler är tämligen ”kluriga” att ta ställning till, både för företag och revisorer. På explicita frågor om problematiken med värdering av noterade finansiella instrument närmar sig dock respondentgruppen debatten. Samtliga intervjupersoner ger då medhåll åt kritiken, dock långt ifrån så kraftfullt som i debatten. Majoriteten av intervjupersonerna menar inledningsvis att värderingsmodellerna i sig oftast är tillförlitliga.

5. RESULTATREDOVISNING

Flera av intervjupersonerna framhäver att det är vanligt med onoterade tillgångar men att det oftast finns underliggande noterad data till värderingsmodellerna. Värderingsmodellerna ger då ett bra och tillförlitligt verkligt värde. Merparten av intervjupersonerna menar dock att det uppstår problematik då värderingen bygger på subjektiva antaganden. En respondent uttrycker att om indatan i värderingsmodellerna bygger på hypotetiska siffror som det råder stor osäkerhet kring, exempelvis risker som är svåra att mäta, kan det leda till en värdering som inte är helt tillförlitlig. En annan respondent illustrerar problematiken då han menar att värderingen bygger på företagsledningens egna uppfattningar, till exempel om framtida tillväxttakt, vilket kan indikera en viss godtycklighet. Samma problem tas upp i den offentliga debatten där det framförs kritik mot det stora spelrum som möjliggörs för företagsledningen. Indata till modellerna baseras på företagsledningens egna antaganden och inte faktiska observationer. Precis som Kam (1990) beskriver i litteraturen uppstår problem då fastställande av värden inte kan hänföras till verkliga transaktioner. Kam menar att det alltid finns en viss risk för manipulation och vinkling då värdena inte har fastställts av någon extern part, vilket medför att det är svårt att få fullständig objektivitet i sådana värderingar.

I den offentliga debatten framförs ytterligare kritik mot subjektiva bedömningar i värderingsprocessen eftersom de leder till breda värdeintervall där små justeringar av antagandena i indatan ger väsentliga skillnader i resultatet. I diskussionen om problematiken med värdering av onoterade instrument betonar flera intervjupersoner i stort sätt samma problem och menar att olika antaganden kan göra att modellerna värderar lika tillgångar olika i olika företag. Respondenterna tar även upp problemet då fel uppstår i modellerna och menar att små systematiska fel kan leda till betydande fel i värderingen. Ofta får företagen modeller från revisionsbolagen. Om de sedan ändrar något i modellen går det inte längre att lita på den. Sådana konstruktionsfel är svåra att upptäcka för revisorerna menar vissa intervjupersoner. De menar vidare att det kan vara svårt att se igenom modellerna då de många gånger är mycket komplicerade, istället får de uppskatta om värderingen är rimlig. De framhåller även att de ibland får ta hjälp av interna experter på området. En respondent menar att faran med onoterad data framför allt gäller mindre företag som ger sig in i värderingsmodeller som de inte klarar av. En annan tillfrågad nämner Black-Scholes modellen⁶ som ett exempel på en komplicerad värderingsmodell som är svår att hantera för den ovane.

Ett annat problem som några i respondentgruppen nämner i samband med värderingsmodeller är den exakthet som fås genom modellerna och som ofta kan vara vilseledande. Modellerna ger en mycket exakt siffra med många decimaler. Det behöver dock inte innebära att instrumentet har värderats korrekt bara för att värderingsmodellen ger en exakt siffra, vilket Kam (1990) också resonerar kring i litteraturen. Om företagen inte förstår modellerna kan det

---

⁶ Black-Scholes modellen är en värderingsmodell som används för att värdera aktieoptioner. Modellen fick 1997 Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne. (nobelprize.org)

följaktligen leda till att användarna litar blint på ett resultat som inte alls är korrekt, i tron att många decimaler innebär en exakt värdering.

I diskussionen kring onoterade finansiella instrument och värderingsmodeller hänvisar debatten återkommande till IASB:s föreställningsram. Problemen återkopplas till de kvalitativa egenskaper som redovisningsinformationen måste uppfylla. Som tidigare uttryckts ser däremot de flesta intervjupersonerna problematiken ur ett praktiskt perspektiv. Flera respondenter pratar till exempel om svårigheterna med att kontrollera värdena. Majoriteten av de tillfrågade ser också bristen på tillförlitlighet som ett problem men kopplar inte det direkt till föreställningsramen utan pratar istället om att tillvägagångssätten inte alltid kan anses tillförlitliga samt att det kan vara svårt för revisorer att kontrollera om ett värde är korrekt. Övervägande delen av respondentgruppen förefaller alltså inte ha samma syn på problemet som debattörerna har. De förefaller inte heller anse att problemet har den vidd som debatten framställer att det har. Som exempel framhåller flera av respondenterna att vid tillfällen då det inte går att värdera ett finansiellt instrument till ett tillräckligt tillförlitligt värde skall istället anskaffningsvärdet användas.

5.4.2 Jämförbarhet

I tidigare diskussion berördes hur olika antaganden kan göra att en värderingsmodell värderar lika tillgångar olika i olika företag. Det leder naturligt in på resonemang om jämförbarhet. Enligt föreställningsramen måste användarna av redovisningsinformationen dels kunna jämföra samma företag över tiden, dels kunna jämföra olika företag. Ingen av de intervjuade anser att IAS 39 orsakar problem med att jämföra olika perioder i samma företag. Däremot är det flera som påpekar svårigheterna med att jämföra olika företag, vilket framför allt beror på att företagen använder olika tillämpning av säkringsredovisning. Enligt föreställningsramen måste likartade händelser redovisas på ett likformigt sätt för att användarna av redovisningsinformationen skall kunna jämföra olika företag. Majoriteten av intervjupersonerna menar dock att det inte är alla företag som har säkringar som väljer att säkringsredovisa. Barlev och Haddad (2003) framhåller att värdering till verkligt värde i idealfallet ger en mycket rättvis bild av ett företags finansiella ställning. De menar dock att värderingen av samma tillgång eller skuld i verkligheten skiljer sig avsevärt mellan olika företag, något som även intervjuerna och debatten poängterar. Flera av intervjupersonerna framhåller att jämförbarheten skulle uppfyllas om alla tillämpar standarden på samma sätt. En respondent belyser problemet genom att efterlysa regler som behandlar lika saker på ett likartat sätt, vilket ytterst ställer krav på normgivarna att skapa sådana regler.

Ett par respondenter tar även upp frågan om jämförbarheten mellan företag i olika länder. Respondenterna menar att redovisningen visserligen är närmare en harmonisering genom införandet av IFRS men att det har visat sig att många länder utvecklar en egen särart av

reglerna. Standarderna tillämpas inte alltid på samma sätt överallt, vilket gör att jämförbarheten mellan företag i olika länder också kan ifrågasättas. En respondent tar som exempel upp hur olika länder tolkar olika begrepp, till exempel översättningen av ”fair value” till ”verkligt värde”, och menar att begreppen inte har samma innebörd.

5.5 Föreställningsramens tvetydighet

Det är mycket tydligt att intervjupersonerna inte har någon referensram i bakhuvudet när de diskuterar problematiken med IAS 39. Det är endast när vi ställer explicita frågor om föreställningsramen som de funderar över sådana frågeställningar. När vi nämner de kvalitativa egenskaperna återknyter de till frågorna och försöker se problemen utifrån den gällande föreställningsramen. Det är en mycket tydlig skillnad mellan respondentgruppen och den grupp som skriver i debatten. Debattörerna är betydligt mer påverkade av litteraturen och varje problem kopplas direkt till föreställningsramen. Skillnaden blir extra tydlig när vi diskuterar begriplighet. Vid diskussioner gällande övriga kvalitativa egenskaper använder sig intervjupersonerna av begreppen relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet men reflekterar troligen inte över sammanhanget. Föreställningsramen uttrycker att *redovisningsinformationen* skall uppfylla de här egenskaperna. I ramen nämns ingenting om standarden ifråga. Gällande relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet innebär det dock oftast att om tillvägagångssättet och värderingen uppfyller kriterierna så gör även informationen det. Beträffande begriplighet blir innebörden dock inte riktigt densamma. I de fall då vi nämner begriplighet för respondentgruppen pratar majoriteten om begripligheten i standarden medan vi menar begripligheten i informationen som redovisningen ger. En respondent menar att begripligheten kan ifrågasättas på grund av komplexiteten. En annan anser uttryckligen att begripligheten i IAS 39 kan ifrågasättas och menar att standarden behandlar områden som få behärskar bra. En tredje tillfrågad menar att begripligheten endast uppfylls för mer vana användare eftersom standarden är så komplex. De är alla inne på samma spår och det är uppenbart att vår respondentgrupp och debatten ser på begreppen på olika sätt. Majoriteten av respondentgruppen verkar heller inte ha reflekterat över vilka de kvalitativa egenskaperna är eller om det bör finnas någon form av hierarki bland dem.

5.5.1 Föreställningsramen som allmän teori?

Syftet med föreställningsramen är bland annat att vägleda revisorer i deras arbete att granska om de finansiella rapporterna är upprättade i enlighet med IFRS/IAS samt att hjälpa normgivarna vid utveckling och revidering av nya standarder. Syftet med föreställningsramen är alltså mycket likt den definition som finns av hur en övergripande redovisningsteori skall se ut. En generell teori för redovisningen skall baseras på principer och begrepp som i sin tur formar en referensram att utgå från för att förstå eller förutspå redovisningsfenomen (Hendriksen & van Breda, 1992; Kam, 1990; Riahi-Belkaoui, 2004). För att

föreställningsramen skall vara verkningsfull och efterföljas av revisorer och företag, menar Riahi-Belkaoui (2004) att föreställningsramen måste få generell acceptans. De kvalitativa egenskaperna kritiserar direkt av debattörerna och till viss del indirekt av intervjurespondenterna, vilket indikerar att föreställningsramen inte kan anses som godkänd av redovisningsprofessionen. Vi menar att den därför heller inte kan få acceptans som en övergripande teori, vilket stämmer överens med Riahi-Belkaouis slutsats att det inte existerar någon generell redovisningsteori. Han framhåller att det istället föreslås olika teorier i redovisningslitteraturen och vi menar därför att IASB:s föreställningsram kan ses som en av flera möjliga teoretiska utgångspunkter. Att föreställningsramen utifrån debatten anses strida mot andra principer inom redovisningen, såsom att ett företags resultat skall visa en rättvisande bild, kan möjligen enligt Hendriksens och van Bredas (1992) teorier vara helt i enlighet med redovisningens nuvarande fas. Författarna markerar att en generell teori måste föregås av en tidigare fas som innefattar att olika teorier skall komplettera eller konkurrera med varandra.

5.5.2 Inläsningseffekter hos normgivarna

Vi anser följaktligen att det endast är normgivarna själva som använder ramen på det sätt som den syftar till att användas. Det här kan förklaras genom Jönssons (1985) tankar om att källan till avståndet mellan normerna och teorierna är att normgivningen utgår mer från ideologiska än teoretiska grunder. Young (1996) betonar likartad problematik utifrån ett institutionellt perspektiv. Hon menar att utvecklingen av redovisningsnormer berörs av det institutionella tänkandet eftersom normgivare inordnar de finansiella instrumenten under den existerande föreställningsramen framför alternativa lösningar som har föreslagits av revisorsprofessionen. Mezas och Scarselletta (1994) har framfört kritik av den amerikanska motsvarigheten FASB, vars beslut de menar har sin grund i ett institutionellt tänkande och en likriktad professionalism. Eftersom vi har uppfattat att föreställningsramens innehåll och syfte är okänt för majoriteten av intervjuobjekten, finns det en risk att de inte uppmärksammar samma logiska förhållande mellan de bakomliggande grundprinciperna och innehållet i IAS 39 som normgivarna gör. En av de intervjuade uttrycker följande utifrån frågeställningen om IAS 39 uppfyller de kvalitativa egenskaperna:

IAS 39 är ju antagen mot dessa egenskaper, den bygger på FAS 133 som är antagen mot motsvarande egenskaper.

Det här antyder att intervjuobjektet inte närmare reflekterar över de kvalitativa egenskaper som reglerna i IAS 39 bygger på. Liknande resonemang förs i de andra intervjuerna, där intrycket är ett accepterande av de kvalitativa egenskaperna, men däremot ett motstånd till flera av teknikaliteterna i standarden. Föreställningsramen förstås följaktligen bäst ur kapitalmarknadens perspektiv som gynnas av att den externa redovisningen harmoniserar med de kvalitativa egenskaperna. Det här stämmer med Riahi-Belkaouis (2004) definition om att

5. RESULTATREDOVISNING

---

full öppenhet i redovisningen innebär att ingen väsentlig information som är av intresse för investerare skall uteslutas. Fenomenet kan relateras till Streecks och Schmitters (1985) modell om hur social ordning skapas som betonar att marknaden är en av de drivande krafterna i normskapandet. Marknadens intresse för de kvalitativa egenskaperna och som har resulterat i IAS 39 möter således visst motstånd från andra krafter i samhället, såsom redovisningsprofessionen.

Att IFRS är antagen mot de kvalitativa egenskaperna i föreställningsramen, som först har fastställts av FASB och senare vidareutvecklades av IASB, är välkänt för intervjupersonerna. Ingen av intervjurespondenterna har dock reflekterat över huruvida egenskaperna uppfylls explicit i IAS 39, vilket indikerar att de utgår från ett likartat sätt att tänka och reflektera. Douglas (1986) framhåller att institutioner skapar skuggade områden som inte beaktas. Intervjuerna visar att det finns områden, såsom föreställningsramen, som inte ifrågasätts och som kan förstås genom det institutionella tänkandet. Det finns följaktligen en homogenitet bland respondenternas svarsmönster, vilket överensstämmer med DiMaggios och Powells (1983) föreställning om normativ isomorfism. Eftersom den homogenitet som vi märker bland intervjuvaren sträcker sig över samtliga företag som vi har respondenter från kan vi här se tecken på att delar av branschen och professionen känns likriktad, i enlighet med DiMaggios och Powells isomorfism. Öhman et al (2006) menar att starkt sociala kretsar såsom yrken inom revision tenderar att utgå från samma tankemönster och referensramar, något som blir tydligt i det här sammanhanget.

Vi identifierar ett avstånd mellan normgivaren och intervjuobjekten som kan förklara mycket av den kritik mot IAS 39 som intervjupersonerna framför kring dess tekniska innehåll. Det här visar på ett liknande resonemang som Young (1996) för då hon anser att normgivare har en tendens att basera lösningar på hur finansiella instrument skall redovisas i enlighet med institutionens intressen. Enligt de intervjuvar som vi har erhållit har normsättarnas intresse för de kvalitativa egenskaperna inte delats av intervjuobjekten, vilket bekräftar Youngs teori.

I debatten kritiserar, till skillnad från intervjuerna, IASB:s föreställningsram för att inte stämma överens med de regler som återfinns i IAS 39, i synnerhet då tillgångar skall redovisas till verkligt värde. Debatten framhåller IASB:s oförmåga att tillhandahålla en föreställningsram som även kan appliceras på reglerna om finansiell rapportering, vilket kan jämföras med Mezias och Scarsellettas (1994) liknande kritik av den amerikanska motsvarigheten FASB utifrån soptunnemetaforen. Jönsson (1985) menar i sin tur att den institutionaliserade ekonomin, som bygger på samhällets tilltagna reglering, förklarar mycket av problematiken med att det inte går att få en begriplig helhet på redovisningsområdet. Han lyfter även fram avsaknaden av en generell redovisningsteori som en bidragande faktor till problematiken. Från debatten uttrycks vidare att IASB kan benämnas som fångarna i föreställningsramen eftersom de väljer problemlösningar utifrån begrepp i sin föreställningsram. Debatten kritiserar också IAS 39 för att vara en kokboksbaserad lösning i

---

enlighet med den amerikanska mallen som har antagits efter en liknande föreställningsram. Samma motstånd mot normgivares sätt att hantera föreställningsramen finns hos Young (1996) när hon anser att diskussioner förs inom referensramens gränser utifrån det institutionella tänkandet. Även Mezias och Scarselletta menar att den institutionella miljön som karaktäriserar det amerikanska normskapandet visserligen skapar ordning men definitivt medför betydande likriktning. Debatten framhåller liknande kritik mot IASB.

5.6 Två huvudkategorier inom empirin

I intervjuvären från revisorer och redovisningsexperts betonas problematiken kring komplicerade säkringsredovisningar, svårtolkade matematiska modeller vid värdering av onoterade tillgångar samt att standardens komplexitet och detaljrikedom i extremfallet kan styra finansiella affärsbeslut. Dessutom kommenteras standardens stora omfång, splittrade innehållsmässiga struktur och den klassificeringssvårighet som ofta uppstår i det dagliga arbetet. IAS 39 medför dock, enligt intervjuerna, en disciplinerande effekt på företagets redovisning samt förhindrar eller åskådliggör spekulativa affärer. Det samlade intrycket av intervjuerna är därtill att respondenterna har en förhållandevis positiv syn på redovisning till verkligt värde i större företags rapportering.

Den offentliga debatten karaktäriseras av kraftfullare åsikter och mer upprörda utfall vid en jämförelse med de uttalanden som görs i intervjuerna. Huvudintrycket av debatten är att IAS 39 relateras till och kritiserar utifrån de kvalitativa egenskaperna i referensramen. Flertalet debattörer menar att det finns en inneboende konflikt mellan relevans och tillförlitlighet vid beräkning av verkliga värden. Den generella bilden kan återges genom titeln på Ernst & Youngs publikation: *How fair is fair value?* Säkringsredovisningen uppmärksammas specifikt av både de intervjuade och av debattörerna. I debatten tas dock säkringsredovisningen upp utifrån perspektivet att redovisningen bör vara mer principbaserad framför detaljreglerad. Debatten betonar vidare risken med att lyfta in orealiserade värden i resultaträkningen. Dessutom reflekteras det kring att en framtida konjunkturedgång skulle kunna bidra till kraftiga förluster och urholkade balansräkningar.

5.6.1 Olika nivåer i opinionen

Intervjupersonerna i vår studie lägger främst tonvikten på den tekniska problematik som uppstår vid praktisk tillämpning av IAS 39. Debattörerna betonar istället bristen på överensstämmelse mellan IAS 39 och den kvalitativa föreställningsramen, i synnerhet egenskaperna tillförlitlighet och relevans i kombination. Jönssons (1985) forskningsresultat förklarar att revisorseliten kan skiftas i olika lager beroende på hur aktiva de är i opinionsbildandet.

Utifrån de här grunderna kan två olika skikt urskiljas inom empirin, det vill säga ett debatterande och ett lyssnande skikt. Skikten bygger på Jönssons (1985) resonemang, dock med vissa modifieringar. Jönssons teori baseras specifikt på yrkesgruppen revisorer och vi likställer som tidigare motiverats de intervjuade redovisningsexperterna och revisorerna. Debattörerna representeras i vår studie av revisorer, men även av andra representanter från näringslivet och akademien som arbetar med redovisning. Eftersom debatten är relativt entydig blir varje debattörs specifika yrke inte relevant utan snarare nivån som debatten förs på. Den här mellannivån kommer i vårt fall att utvidgas till att bestå av en aktivt debatterande redovisningselit istället för enbart revisorer som i Jönssons fall.

5.6.2 Informationskanaler

Det är intressant att utreda på vilket sätt och genom vilka informationskanaler som den aktivt lyssnade basen tar del av den allmänna debatten för att förstå deras fokus på teknikaliteter i intervjuerna. En av revisorerna menar följande:

För min egen del, och för många hos oss, så är det mer att man följer den interna diskussionen som finns hos oss och på det sättet snappar upp vad som är på gång och vad som händer. Det tror jag gäller för många större företag eftersom det finns experter inom olika områden som filtrerar bruset och ger oss highlights. Alla kan inte ta in allt, därför har vi interna nyhetsuppdateringar och nyhetsbrev där man får det serverat för sig.

Intervjurespondentens resonemang känns igen från majoriteten av de andra intervjuerna. Samtliga intervjuobjekt betonar att det fanns många internutbildningar inför övergången till IFRS i syfte att öka förståelsen för tolkningen av de olika teknikaliteterna i regelverket. Några läser även publikationer från IASB och remissyttranden gällande eventuella förändringar. Ingen av de tillfrågade tar upp den stormiga debatten som förekommer i facktidningen Balans. En intervjuperson nämner tidningen, dock utan att speciellt gå in på vad denne läst eller uppmärksammat.

Ett gemensamt drag från intervjuerna är att majoriteten huvudsakligen tar del av intern information angående IAS 39. Den externa informationen, såsom den allmänna debatten, silas ner genom organisationen till de olika medarbetarna. Sedan är det upp till var och en att söka vidare efter information om intressanta ämnen. Det finns alltså tecken på att den institutionella strukturen påverkar informationsflödet genom organisationen. Douglas (1986) uttrycker att institutioner utövar kontroll över människors uppfattningsförmåga. I enlighet med Douglas teorier iaktas en begränsning i de källor som intervjupersonerna använder för att skapa sig en uppfattning om IAS 39. Douglas uttrycker att den institutionella tänkandet standardiserar den personliga referensramen, vilken begränsar förmågan att bilda egna föreställningar om specifika problem. DiMaggio och Powell (1983) menar också att likriktningen inom ett yrke kan vara ett sätt att säkerställa kompetensen. Det här känns igen eftersom intervjuobjekten främst förlitar sig på den interna information som tillhandahålls

inom institutionen samt av den rent faktaorienterade information som de får genom diverse publikationer och databaser.

5.6.3 Att göra saker rätt eller att göra rätt saker

Jönsson (1985) anser att den mest effektiva metoden att skapa opinion är att göra kontinuerliga debattinlägg i fackpress. Eftersom fackpressen och debatten, utifrån de svar vi har fått via intervjuerna, filtreras ned till den lyssnande basen kommer viss information fastna i filtret. Möjligen prioriteras information om praktiska tillämpningar framför kritik mot den mer teoretiska föreställningsramen, vilket då kan förklara varför de intervjuade inte lyfter fram liknande argument som debatten på det här området.

En annan förklaring kan vara att intervjugruppen inte i samma utsträckning som det debatterande mellanskiktet engagerar sig i huruvida IAS 39 överensstämmer med de kvalitativa egenskaperna. Eftersom intervjupersonerna genomgående betonar att de läser utgivanden från IASB, söker i IFRS-databaser eller internutbildar sig om tillämpningen av IAS 39 kan ett stort intresse för teknikaliteter och standardtolkning urskiljas. De är måna om att hålla sig uppdaterade om förändringar för att känna sig pålästa och kunniga. Enligt studien som Öhman et al (2006) har gjort visar sig revisorer vara mer intresserade av innehållet i redovisningsinformationen än av hur användbar den är för andra intressenter, vilket kan förklara intresset för teknikaliteter. Öhman et al menar att revisorer lägger ner tid på områden som går att kontrollera även om de inte själva anser att området är av betydelse för investerare eller ägare, vilket känns igen från de intervjusvar vi har fått. Utifrån vår studie fås uppfattningen att majoriteten av de intervjuade försöker att anpassa sig till och lära sig de nya reglerna, utan att i någon större omfattning reflektera över de principer som IAS 39 är uppbyggd kring. Öhman et al uttrycker fenomenet som att revisorer är angelägna om att göra *saker rätt* istället för att göra *rätt saker*. Enligt Young (1996) är det tveksamt om redovisningen efter de finansiella instrumentens radikala ökning, kan bidra till att visa en rättvisande bild av företagets resultat. En av de tillfrågade redovisningsexperterna i vår studie menar till skillnad från Youngs yttrande att en rättvisande bild av ett företags resultat inte beror på om resultatförändringar förs via resultaträkningen, utan framhåller istället följande:

En rättvisande bild blir det om man noga följer det regelverk som gäller, åtminstone om ett ganska omfattande sådant finns.

Utdraget illustrerar klart teorin om att redovisare och revisorer betonar vikten av att göra saker rätt, i enlighet med de teorier som Öhman et al (2006) presenterar. Övriga representanter har dock under intervjuerna gett uttryck för att värdeförändringar kopplade till derivat som faller utanför kriterierna för säkringsredovisning bidrar till en sämre rättvisande bild. Även upplysningar, menar de tillfrågade, kan öka värdet på informationen och därmed bidra till en rättvisande bild av ett företags transaktioner. Diskussionerna kring ämnet inriktas

åter på hur de tillfrågade tror att saker av teknisk innebörd skall kunna göras rätt, men få av de tillfrågade har funderat över en alternativ lösning.

Huvudintrycket från intervjuerna är vidare att respondenterna inte har reflekterat speciellt mycket kring om värdering till verkligt värde kan få några negativa konsekvenser vid en framtida konjunkturnedgång. I debatten relateras däremot redovisning enligt IAS 39 till IT-kraschen i och med faran med att kraftiga värdenedgångar snabbt kan urholka resultaträkningen respektive balansräkningen. Intervjupersonernas vaga intresse för den här typen av information stärker resultatet från den studie som Öhman et al (2006) genomfört och som visar på att framtidsorienterad information av revisorer främst ses som en uppgift för finansanalytiker. Även Coopers och Robsons (2006) forskningsresultat där de framhåller att revisorer påverkas av att de fokuserar på att stödja klienter framför det allmännas eller aktieägares intressen stämmer följaktligen in på vår intervjuempiri. Vi ser liksom Cooper och Robson att majoriteten av de intervjuade har ett klientfokus som påverkar vilken kompetens som de anser vara mest fördelaktig, eller annorlunda uttryckt, vikten av att göra saker rätt och riktigt inför klienten. Återigen orsakar komplicerad och komplex redovisning i enlighet med IAS 39 besvär för revisorer ur det här perspektivet, vilket förklarar att de fokuserar på området i intervjuerna. Hendriksen och van Breda (1992) framhåller att kapitalmarknaden är de främsta målgrupperna avseende öppenheten i redovisningsinformationen. Att intervjurespondenterna främst har ett klientfokus förklarar möjligen varför de inte ser teknikaliteternas relevans utifrån samma perspektiv som kapitalmarknaden. Riahi-Belkaoui (2004) pekar även på att öppenheten kring redovisningsinformation skall vara fullständig, rättvis och riktig. Intrycket från intervjuerna är att kravet på rättvis och riktig information ifrågasätts mindre än fullständigheidskriteriet. Även det här kan kopplas till att praktikerna vill göra saker rätt.

5.7 Entydighet i empirin

Young (1996) framför att ökningen av produkter på den finansiella marknaden har ställt exceptionellt höga krav på redovisningen som har svårt att inordna instrumenten under befintliga regler, något som understryks av både debatten och av intervjuobjekten i vår studie. Att redovisningen har blivit mer komplicerad efter införandet av IAS 39 behandlas livligt och uttrycksfullt i debatten. En redovisningsprofessor frågar sig, om än något raljerande, ifall standarden kommer från ett annat universum. Intervjurespondenterna betonar också bristen på enhetlig struktur och alltför utpräglad detaljreglering som några av de mest centrala svårigheterna i arbetet med att förstå standarden. Samma resultat urskiljs i studien som genomförts av Öhman et al (2006) och som pekar på att revisorer uttrycker en frustration över att regelverket blivit alltför detaljrikt. Undersökningen av Öhman et al stärker således giltigheten i vår studie.

5. RESULTATREDOVISNING

Mezias och Scarselletta (1994) framhåller att den institutionella miljön som FASB fungerar i bygger på en utpräglad professionalisering bland beslutsfattarna, vilket kan anses gälla även för IASB vars normgivning bygger på de amerikanska standarderna. Utifrån den kritik som empirin ger uttryck för syns tydliga indikationer på att normgivarna har verkat utifrån sina egna professionella föreställningar utan att förankra sitt arbete bland användare från de yrkesgrupper som vår empiri representerar. Empirin, i synnerhet debatten, framför samma kritik som Young (1996) när hon menar att normgivaren har stadgat de normer som finns i referensramen och följaktligen i de enskilda reglerna enbart efter vad de anser vara riktiga metoder att använda inom redovisningen. Resultatet har, utifrån vår tolkning av debatten och intervju svaren, blivit en standard som därför inte är optimal.

Samtidigt som det finns en stark negativ kritik från både debatten och intervjuerna mot standardens komplexitet och komplicerade struktur menar somliga att finansiella instrument i sig är ett svårt område, vilket då resulterar i att redovisningen också blir svår. Även Young (1996) medger, likt intervjuobjekten, att finansiella instrument i sig är ett problematiskt område. En av de intervjuade menar följande:

Med komplexiteten i finansiella instrument ligger det nära till hands att hur man än vänder sig har man ändå rumpan bak.

Majoriteten av de intervjuade anser dock att det är tveksamt om nyttan av informationen är värd kostnaden och ansträngningen att tillhandahålla den, med reservation för nyttan av att derivat inte längre redovisas utanför balansräkningen. Den generella bilden är att intervjurespondenterna inte tycker att nyttan av att föra värdeförändringar via resultaträkningen är värd ansträngningen, i synnerhet ifall det bakomliggande arbetet består i att konstruera matematiska modeller för onoterade värden. Intervju svaren framhåller dock att om finansiella instrument skall redovisas till verkliga värden finns få alternativa metoder än att gå via resultaträkningen, eller som en av de intervjuade uttrycker sig:

Om man skall redovisa till verkligt värde måste man ha värdeförändringar någonstans och det är ju det mest naturliga stället tycker jag.

De intervjuade framhåller dock att värdeförändringar via resultaträkningen för säkringar definitivt inte är lämpligt. Många företag ser sig därför tvungna att använda de komplicerade reglerna för säkringsredovisning. Det här överensstämmer också med Jönssons (1985) teori om att ett ökat institutionellt regelformulerande skapar sin egen efterfrågan. Även Riahi-Belkaoui (2004) understryker att redovisningen tenderar att bli överbelastad. Undantagsregler såsom säkringsredovisningen som anses särskilt svårtillämpad av både intervjurespondenterna och debattörerna, kan förklaras genom Jönssons resonemang om att det är svårt att formulera enkla regler som gäller i samtliga fall. Det här resulterar enligt Jönsson i att osäkerhet gällande tolkningar i sin tur efterfrågar nya regler, såsom säkringsreglerna.

5.7.1 Förstärkning eller dämpning

Det finns en entydighet inom empirin kring att IAS 39 är en mycket komplicerad standard att tillämpa. Både intervjurespondenterna och debattörerna delar följaktligen Youngs (1996) uppfattning om att IAS 39 är omotiverat komplicerat utformad och svår att tolka, även för personer med högre kunskaper inom redovisning.

I vår studie kan vi se att de argument som särskilt gäller standardens komplexa struktur och innehåll har engagerat de intervjupersoner som representerar basnivån i enlighet med Jönssons modell. Intervjugruppen har således valt att förstärka och utveckla argument inom det här området. Åter ser vi den direkta kopplingen till att ett praktiskt orienterat ämne, såsom komplicerade teknikaliteter, engagerar intervjukategorin. Intervjupersonerna har dock valt att dämpa andra områden inom debatten som till exempel kritiken mot föreställningsramen, samt eventuella konjunkturrisker i framtiden. (Jönsson, 1985)

Jönsson (1991) menar att det i debatten är mer övertygande att referera till praktiska kunskaper än teoretiska åsikter. Det här skulle kunna vara en bidragande faktor till att praktikerna, det vill säga våra intervjurespondenter, inte har uppmärksammat den massiva kritik mot de kvalitativa egenskaperna som har förekommit i debatten och som bygger på mer teoretiska principer.

5.8 Professionens inflytande

Cooper och Robson (2006) understryker att platserna där professionaliseringen sker, såsom revisionsbyråerna, har en aktiv roll i de styrande processerna inom redovisning. Det illustreras exempelvis genom att det nu pågår ett projekt inom IASB som syftar till att förenkla IAS 39. Det här kan bekräfta att den kritik som delas av samtliga inom vår empiri gällande standardens uppbyggnad och detaljer har fått verkan. Young (1996) efterlyser en öppenhet inför framtagning av nya normer för att inte gå miste om de mest optimala metoderna, som vi nu ser ett exempel på. Jönsson (1985) menar att det ofta är basen som engagerar sig i vilka frågor som förs fram på agendan, något som blir påtagligt i vår studie där den lyssnade basen har förstärkt ett område i den offentliga debatten som de tycker är prioriterat.

Vi observerar utifrån vår studie också att redovisningsprofessionen, på olika nivåer, är en aktiv aktör i den styrande processen inom redovisningen i enlighet med Coopers och Robsons (2006) teorier. Även Jönsson (1985) konstaterar i sitt forskningsprojekt att revisorseliten effektivt identifierar och tar fram lösningar på redovisningsproblem. Jönsson menar vidare att professionens förslag vinner legitimitet när organisationer med prestige i toppen accepterar förslaget, vilket skulle kunna relateras till att IASB nu har påbörjat projektet som beskrivs ovan. Föreningsmekanismen, utifrån Streecks och Schmitters (1985) teori om social ordning, anser vi, med utgångspunkt från det resonemanget som har förts, kan representeras av starka

professioner inom de stora välkända revisions- och redovisningsbolagen. Professionens aktiva agerande i redovisningsprocesserna kan även ses ur Kams (1990) perspektiv. Professionens kritik pekar liksom Kam på att fler i ett samhälle berörs av redovisningsinformation, eftersom de som handlar utifrån informationen påverkar fler intressenter.

Young (1996) har tidigare kritiserat FASB när de har försökt engagera professionen för att ändå ha referensramen som utgångspunkt och Young (2003) menar även att normsättaren endast behandlar ”passande” frågor i den här processen. IASB har tidigare reviderat IAS 39 ett antal gånger utan att lyckas tillfredsställa stora grupper av användare och förhoppningsvis tillåter de den här gången, till skillnad från FASB, även att skuggade frågor kommer fram i ljuset.

5.8.1 Framväxten av praxis

En av de intervjuade tror att det pågående förändringsarbetet av IAS 39 kommer att resultera i en mer principbaserad standard:

Man skär bort en hel del och då hamnar vi kanske i det som liknar principbaserade redovisningsstandarder. Detaljrikedomen gör ju att det blir mer den andra modellen som man har i USA, kokbok. Jag tycker att det är bättre med princip och sen kan man ju ha vägledning till principen.

Uttalandet överensstämmer mer med åsikter som har presenterats i debatten än med svaren från intervjuerna. Debatten har lyft fram att redovisningen även fortsättningsvis bör vara principbaserad och att det professionella omdömet alltid överträffar de mest detaljerade reglerna. Det här kan liknas vid att Kam (1990) definierar det professionella omdömet som slutsatser baserade på övning och erfarenhet. Öhman et al (2006) uttrycker sig på liknande sätt då de menar att även om revisionen är en reglerad process baseras den på revisorns professionella uppfattning. I de övriga intervjusvaren betonas dock att detaljerna kommer att behövas främst eftersom IAS 39 är en kompromiss mellan att samtliga finansiella instrument skall värderas till verkligt värde respektive att särregler skall finnas för olika finansiella instrument. Den här kompromissen, menar vi, kan ses utifrån den teori som Puxty et al (1987) presenterar och som förklarar att statlig kontroll minskar den turbulens som skulle ha infunnit sig ifall marknadskrafterna skulle ha dominerat, det vill säga om samtliga finansiella instrument skulle värderas till verkligt värde.

Flertalet av intervjupersonerna upplyser om att det har utvecklats en viss praxis för hur IAS 39 skall tolkas, vilket annorlunda uttryckt skulle kunna svara för ett mer principorienterat sätt att arbeta med standarden:

Det som kan anses som fyrkantigheter i IAS 39 slipas uppenbart av. Risker är dock påtagligt att standarden efter tid inte tillämpas fullt ut eller tas på riktigt fullt allvar.

En av intervjupersonerna konstaterar att det ofta på redovisningsområdet tas i lite väl mycket i ett inledande skede för att med tiden förenklas och exemplifieras med utvecklingen av Sarbanes-Oxley Act. Respondenterna poängterar vidare att värdeförändringar direkt mot eget kapital är något av en nödlösning som kommer att försvinna och att samtliga värdeförändringarna naturligt kommer att hamna i resultaträkningen.

Under ett par av intervjuerna framhålls att revisorerna ofta vill att tillämpningen av IAS 39 skall se ut på ett visst sätt och att företagen ofta följer revisorernas rekommendationer, något som kan relateras till Coopers och Robsons (2006) forskning. Utifrån en undersökning av de fyra största revisionsbolagen, menar nämligen Cooper och Robson att företagen representerar viktiga platser där redovisningspraxisen blir standardiserad och där redovisningsregler transformeras till praktisk tillämpning, vilket även tydliggörs i vår studie. Intervjupersonerna förklarar att de flesta företag som berörs av IAS 39, initialt eller fortlöpande, har tagit hjälp av extern expertis i form av revisorer eller redovisningsexperter som konsulterar vid tillämpningsfrågor.

Vi urskiljer alltså att empirin till viss del hanterar den ökade mängden riktlinjer som det nya regelverket innebär genom att skapa praxis. Att frambringa praxis menar vi är ett sätt för revisorerna att skapa ordning bland de nya IFRS-reglerna, eller annorlunda uttryckt en form av regleringsstrategi. Vi anser därför att revisorer och experter, omedvetet eller medvetet, översätter och tolkar de regler som finns i IAS 39, något som kan förstås genom Hendriksens och van Bredas (1992) föreställningar om att även praktiker kan teoretisera redovisningen genom att använda sitt professionella omdöme. I enlighet med Streeck och Schmitter (1985) ser vi att föreningars roll och regleringsmekanismer är av väsentlig betydelse för att tolka de ekonomiska strukturerna. Föreningar kan således få makten över normgivningen, även om de anpassar sig till den kraft som styr regleringen. Utifrån studien av Puxty et al (1987) kan staten förlita sig på intressegrupper, i vårt fall av redovisningsprofessionen, eftersom staten indirekt kontrollerar den här gruppen. En ny form av standarden kan då enligt Puxty et al få acceptans, beroende på om marknaden eller staten dominerar processens utveckling. Vi menar att det alltså finns en spänning mellan krafterna marknad och stat, medan föreningars krafter bygger på ett beroende gentemot den starkaste parten. I sammanhanget understryker Puxty et al särskilt att praxisen som uppstår inom institutioner har en betydande roll. Den praxis och de rekommendationer som intervjupersonerna har arbetat fram för tillämpningen av IAS 39 kan följaktligen komma att bli normgivningen utifrån Puxtys et al teorier. Även studien av Öhman et al (2006) visar upp en liknande bild av revisorsyrket när författarna markerar att revisorsprofessionen traditionellt har haft en stark ställning i Sverige, som har resulterat i en självreglerande praxis när det gäller att följa lagar och normer.

5.8.2 Associationism

Vi kan följaktligen se att professionen, genom sin aktiva roll på olika nivåer i opinionen respektive praxisskapandet, sätter upp begränsningar för hur IAS 39 skall tolkas praktiskt. Det här fenomenet påminner om det som Puxty et al (1987) benämner associationism, som innebär att samhällsgrupper eller professionella föreningar sätter upp normer eller gränser. Den modell som Puxty et al har vidareutvecklat inrymmer de två starka motpolerna marknaden och staten, mellan vilka associationismen skall inordnas. Vi menar att marknaden i vårt fall kan representeras av kapitalmarknadens krav på verklig värdering av finansiella instrument som enligt Barlev och Haddad (2003) gynnar aktieägare då transparensen i rapporteringen ökar. Marknadsrepresentanter menar också, enligt Hendriksens och van Bredas (1992) föreställningar, att de uppgifter som skall lämnas ut av företagen beror på vilken information som krävs för kapitalmarknadens beslut. Vi menar vidare, likt Jönsson (1991), att staten har en fast förankring i redovisningsregleringen i Sverige, främst då historiska händelser som Kreugerkraschen har styrt utvecklingen. Även Hendriksen och van Breda menar att staten och anställda är prioriterade som intressenter i Europa, till skillnad från USA där kapitalmarknaden dominerar. De professionella föreningarnas uppfattningar, som representeras av vår empiri, känns aningen splittrade för att entydigt kunna förklara placeringen av associationismen mellan de båda motpolerna. Med utgångspunkt i de huvudkategorier inom empirin som redogjorts för tidigare är debatten avsevärt mer negativ till värdering till verkligt värde än vad intervjupersonerna är. Det finns krafter inom debatten som vill dra associationismens placering mer mot staten medan det finns krafter inom intervjugruppen som drar mot marknadens ideal. Att det debatterande mellanskiktet visar tydligt motstånd gentemot marknadskraftens önskan om verkliga värden kan med hjälp av Jönssons teorier förstås som att det här skiktet inom redovisningen traditionellt sätt har haft en roll nära staten. Att det nya regelverket införs på EU-nivå undanröjer möjligen mellanskiktets tidigare infiltrering i statens reglering av redovisningen. Jönsson menar nämligen att det är professionen som avgör hur slutprodukten av normgivningen blir genom att påverka staten, vilket nu blir svårare.

5.9 Debattens roll

Jönsson (1991) menar att det är viktigt att det skapas en arena där synpunkter angående redovisningen ges utrymme, vilket kan svara för den debatt som har förekommit avseende IAS 39. Den omfattade och bitvis upprörda debatten har behandlat IAS 39 på olika nivåer. Dels har den mer teoretiska föreställningsramen och den institutionella normsättningen kritiserats, dels har mer praktiska teknikaliteter ogillats. Jönsson anser att motiv till nya regleringar av redovisningen uppstår i samband med skandaler eller kriser. Vi menar att den massiva negativa kritiken som riktas mot IAS 39 kan bero på att införandet av IFRS inte har föregåtts av någon större ekonomisk kris eller skandal som identifierat behovet av förändring.

Vi menar dock att områden som har kritiserats hårt av både debatten och intervjupersonerna, såsom standardens komplexitet och komplicerade innehåll, kan ha bidragit till att normsättaren har inlett ett förenklingsarbete av IAS 39. Därmed anser vi att den offentliga debatten kan förbättra och förändra befintliga normer genom att problem identifieras. Jönsson (1985) för ett liknande resonemang när han menar att debatten öppnar upp legitima möjligheter för en engagerad representant att influera andras uppfattningar samt att redovisningselitens deltagande i regleringsprocessen ökar processens auktoritet. Möjligen kan debatten ur det här perspektivet ses som en stötdämpare till regleringsproblematiken, eftersom en aktiv debatt bidrar till utvecklingen av normerna innan en eventuell ekonomisk kris blivit ett faktum. Föreningar kan följaktligen genom sina representanter i debatten utgöra en tydlig kraft i Streecks och Schmitters (1985) respektive Puxtys et al (1987) regleringsmodell.

Hendriksen och van Breda (1992) framhåller att andra än kapitalmarknaden kan ses som sekundära mottagare av finansiella rapporter eftersom kännedomen om de här gruppernas olika handlingsmönster är mindre, något som möjligen håller på att förändras i takt med att redovisningsprofessionen visar upp sitt agerande och sitt beteende i den offentliga debatten. Författarna menar vidare att den bristfälliga kunskapen om andra intressenter än kapitalmarknaden gör att information som betraktas som användbar för dem också anses vara användbar för andra, vilket kan dementeras genom en kraftfull debatt och en drivande redovisningsprofession.

5.9.1 Debatten som process

Samhällen förändras med tiden och medför att kraven på reglering varierar i enlighet med Jönssons (1991) resonemang om redovisningens olika roller i samhället. Det här blir särskilt tydligt vid harmoniseringen av redovisningen inom EU. För att möjliggöra harmoniseringen behövs antagligen debatten för att sammanlänka de olika ländernas samhällsideal, statliga kontroll och marknadskrafter utifrån Streecks och Schmitters (1985) respektive Puxtys et al (1987) modeller för social ordning. Jönsson framhåller att beslut som fattas efter samråd vinner i legitimitet utifrån själva processen och inte utifrån det beslut som tas. Debatten skulle i vår studie kunna svara för den processen. Jönsson menar vidare att en öppenhet för nya uppfattningar kan ge den normgivande organisationen ökad legitimitet, vilket skulle kunna bli det slutliga resultatet av den stormiga debatten kring IAS 39. Att IASB har fått en ökad legitimitet är kanske just det som märks i intervjurespondenternas ljumma kritik av IAS 39.

5.10 Sammanfattning av resultatredovisning

Det finns en enighet inom empirin om att IAS 39 är en komplicerad standard. Det här beror på att reglerna anses vara detaljerade och komplexa, vilket Riahi-Belkaoui (2004) menar bidrar till att redovisningen känns överbelastad. Intervjurespondenterna framhåller särskilt

---

5. RESULTATREDOVISNING

---

säkringsredovisningen som speciellt svår att hantera och debatten uttalar en oro över att komplex redovisning kan påverka företags affärsbeslut. Det finns också en önskan inom empirin att redovisningen skall bli mer principbaserad, framför detaljreglerad. Respondentgruppen uttrycker en frustration över att regelverket kring redovisningen av finansiella instrument är ostrukturerat och innehållsmässigt splittrat mellan olika standarder samt ”inklistrat” från den amerikanska motsvarigheten. Komplexiteten i standarden är enligt intervjuvärderna, vars åsikter påminner om Hauges (2004), delvis motiverad eftersom derivat nu synliggörs i rapporteringen. Den generella uppfattningen hos intervjurespondenterna är vidare att värdeförändringar via resultaträkningen i sig inte är fel, men att det ställs högre krav på upplysningar om hur förändringarna uppkommit. Komplexa notsystem ställer också högre krav på användaren av årsredovisningar, något som empirin i likhet med Riahi-Belkaoui (2004) pekar på.

Att IAS 39 betonar värdering av finansiella instrument till verkligt värde är något som debatterats friskt och liksom Kam (1990) framhålls problem då värdena inte kan hänföras verkliga transaktioner. Den offentliga debatten handlar främst om att värderingen, i synnerhet gällande onoterade instrument, inte uppfyller föreställningsramens kvalitativa egenskaper och kan utsättas för manipulation. Majoriteten av intervjurespondenterna anser istället att det i grunden är bra med verkliga värden och refererar inte direkt till den kritik som förekommit i debatten avseende brist på tillförlitlighet och objektivitet. Barlev och Haddad (2003) menar att värdering i verkligheten till skillnad från idealfallet skiljer sig avsevärt mellan olika företag, något som också betonas av flera i empirin.

Det är påtagligt att intervjurespondenterna inte har föreställningsramen som referens när de diskuterar problematiken i IAS 39, vilket skiljer sig från debattörernas sätt att utvärdera standarden. Att somliga intervjupersoner inte känner till de kvalitativa egenskaperna gör sig tydligt gällande kring egenskapen begriplighet då majoriteten av de intervjuade talar om begripligheten i standarden medan normgivaren menar begripligheten i de finansiella rapporterna. Douglas (1986) framhåller att institutioner skapar skuggade områden som inte beaktas, något som påminner om intervjugruppens bristande förmåga att relatera till föreställningsramen. Intervjugruppens svar liknar ofta varandras, vilket kan förklaras av att starkt sociala kretsar tenderar att utgå från samma tankemönster (Douglas, 1986; DiMaggio & Powell, 1983; Öhman, 2006)

IASB:s föreställningsram kan ses som ett försök att närma sig en generell redovisningsteori. Eftersom innehållet i föreställningsramen kritiserats kraftfullt av debattörerna och ibland indirekt av intervjurespondenterna kommer dock acceptansen av den som en allmän teori att utebli, utifrån Riahi-Belkaouis (2004) identifiering av hur en övergripande redovisningsteori fungerar. Användningen av flera olika teorier kommer därmed att fortgå. Det är följaktligen enbart normgivarna som använder föreställningsramen på det sätt som den syftar till att användas, vilket de också har fått kritik för eftersom de placerar finansiella instrument under

5. RESULTATREDOVISNING

---

existerande ramar framför bättre lösningar (Young, 1996). Det här är en konsekvens av att normgivaren har utgått från ett institutionellt sätt att tänka (Young, 1996; Mezias & Scarselletta, 1994), som möjligen mest gynnar kapitalmarknaden.

Empirin har delats upp utifrån vilket perspektiv de har på problematiken kring IAS 39, där intervjugruppen främst pekar på komplicerade teknikaliteter, medan debattörerna fokuserar på den inneboende konflikten mellan egenskaperna i föreställningsramen. En möjlig förklaring till den distinkta skillnaden kan bestå i att majoriteten av de intervjuade följer den interna debatten mer noggrant än den offentliga. En annan förklaring kan vara att intervjugruppen främst fokuserar på att göra rätt saker och därför prioriterar mer faktaorienterad information, något som tidigare utmärkt revisorsyrket i en studie av Öhman et al (2006). Det här kan vara en indikation på att intervjugruppen hellre stödjer klienter än andra intressenter (Cooper & Robson 2006; Öhman et al, 2006), vilket förklarar att de inte ser betydelsen av teknikaliteterna ur samma perspektiv som kapitalmarknaden. I enlighet med Jönssons (1985) forskning ses intervjugruppen som en lyssnade basnivå och debattörerna kvalificerar sig som en aktivt debatterande mellannivå. Basnivån agerar genom att förstärka eller dämpa information från mellannivån (Jönsson), vilket syns genom att standardens komplexitet och detaljrikedom engagerar basen mer än föreställningsramen gör. Samtliga inom empirin inser dock att finansiella instrument i sig är ett svårt område och att redovisningen naturligt blir svår. Dock är det tveksamt om nyttan med IAS 39 som den ser ut i dag överstiger ansträngningen att tillämpa den, undantaget derivat. Det pågår emellertid ett förenklingsprojekt av standarden, vilket kan ses som ett resultat av professionens inflytande i normgivningen.

Intervjuerna visar att revisorer och redovisare har haft stor kontroll över hur deras klienter har tillämpat standarden, i synnerhet under det initiala skedet. Vi kan se, utifrån intervjuaren, att det har utvecklats praxis för hur standarden tillämpas genom att fyrkantigheterna i IAS 39 slipas bort i det praktiska arbetet. Förfarandet stämmer överens med Coopers och Robsons (2006) studie av de största revisionsbolagen, där de märkte att de här företagen representerar viktiga platser där praxisen blir standardiserad. Föreningskraften i Streecks och Schmitters (1985) och Puxtys et al (1987) forskning representeras i vår studie av starka professioner inom redovisnings- och revisionsföretagen som genom debatt och praxisskapande påverkar regleringen. Debattinlägg kan alltså leda till att nya regleringsprocesser startar, vilka enligt Jönsson (1991) tidigare främst har inletts efter ekonomiska kriser. Debattens roll bör därför värderas högt i det här sammanhanget.

6. SLUTDISKUSSION

I kapitlet besvaras vår forskningsfråga och vårt teoretiska bidrag presenteras. Därefter reflekterar vi över uppsatsens slutsatser och vi ger även förslag till fortsatt forskning inom ämnet.

6.1 Forskningsfrågan besvaras

Forskningsfrågan återges utifrån definitionen i kapitel 1:

Är det möjligt att IAS 39 kan få generell acceptans ur ett regleringsperspektiv?

Vi kommer att besvara forskningsfrågan med utgångspunkt i empirin som består dels av de kvalitativa intervjuer som har genomförts med revisorer och redovisningsexperter, dels av uppfattningarna i den offentliga debatten på området. Vi har under analysarbetet inspirerats av Strauss och Corbins (1990) grundade metoder genom att vi har arbetat med kategorisering av fenomen som hämtats ur det empiriska materialet. Därefter har vi belyst kategoriseringen utifrån relevant forskning för att uppfatta orsakssamband, mönster och kopplingar för att tränga djupare in i forskningsfrågan.

6.1.1 Olika grader av acceptans

Empirin uppvisar inte entydighet om huruvida IAS 39 är acceptabel som standard för redovisning av finansiella instrument. Det här indikerar att en kategorisering av empirin bör göras för att få insikt om vad splittringen i frågan beror på. Debatten betonar kraftfullt bristen på överensstämmelse mellan IAS 39 och de kvalitativa egenskaperna i föreställningsramen. Intervjurespondenterna pekar främst på att innehållet är ostrukturerat och att teknikaliteterna i standarden är svåra att tillämpa, utan att relatera sin kritik till föreställningsramen. Därutöver är intervjurespondenterna tämligen positivt inställda till värdering till verkligt värde, vilket inte alls känns igen från debatten. Kategoriseringen kan utifrån Jönssons (1985) forskning kopplas till dels ett kraftfullt debatterande mellanskikt, dels ett lyssnande basskikt som utgörs av de intervjuade.

Vi kan följaktligen uppfatta att graden av acceptans är högre hos den lyssnade basen än hos den debatterande mellannivån.

Det finns en tydlig skillnad mellan hur den intervjuade respondentgruppen och den grupp som skriver i debatten återknyter till de kvalitativa egenskaperna i föreställningsramen. Att IASB:s standarder är antagna mot föreställningsramen är välkänt för samtliga, men det är främst

---

6. SLUTDISKUSSION

---

debattörerna som har reflekterat över ifall egenskaperna uppfylls explicit genom IAS 39. Debattörerna anser därtill att det finns en problematisk konflikt mellan de kvalitativa egenskaperna, vilket inte betonas i intervjuerna. Huvudintrycket är vidare att flertalet av de intervjuade inte känner till de kvalitativa egenskaperna, såsom de definieras i föreställningsramen. Därför är det också naturligt att enbart debattörerna i enlighet med Youngs (1996) forskning kritiserar normgivaren för att inordna de finansiella instrumenten under den existerande föreställningsramen framför alternativa lösningar.

Vi kan utifrån den här kategoriseringen av det empiriska materialet urskilja att graden av acceptans är högre hos den grupp som inte har kännedom om eller inte har reflekterat över de kvalitativa egenskaperna i föreställningsramen.

Majoriteten av de intervjuade tar del av intern information om IAS 39, medan den externa informationen såsom den offentliga debatten filtreras ned genom organisationen. Vi ser tendenser på att institutionella strukturer begränsar informationsflödet, utifrån Douglas (1986) teorier om att institutioner har kontroll över människors perception. Den stormiga debatten riktar stark kritik mot verklig värdering av finansiella instrument och mot innehållet i föreställningsramen, vilket skiljer sig från den interna debatt som majoriteten av intervjurespondenterna hänvisar till.

Vi konstaterar därför att brist på extern information såsom den allmänna debatten ger högre grad av acceptans.

Det finns en samstämmighet i empirin angående kritiken mot standardens bristande struktur, alltför detaljerade regler och komplicerade innehåll. Intervjupersonernas intresse kan kopplas till att frågor rörande standardens komplicerade struktur får praktiska konsekvenser som påverkar dem i deras arbete. Intervjurespondenterna understryker vikten av att vara uppdaterade på teknikaliteter och att visa kunnskap inom den praktiska tillämpningen, hellre än att fundera kring den mer teoretiska föreställningsramen. Beteendet som den här kategorin inom empirin ger uttryck för visar på en prioritering av att göra saker rätt framför att göra rätt saker, något som även Öhman et al (2006) har betonat i sin forskning.

Vi ser att standardens komplexa regler som är svåra att förstå och som komplicerar tillämpningen ger en avsevärt lägre grad av acceptans, oberoende av ifall empirin tillhör intervjupersoner eller debattörer.

Att den ökade öppenheten i redovisningsinformationen gynnar kapitalmarknaden (Hendriksen & van Breda, 1992; Kam, 1990; Riahi-Belkaoui 2004), är inget som intervjurespondenterna framhåller. Inte heller debatten ser fördelarna med att verklig värdering av finansiella instrument ger relevant och jämförbar information ur ett kapitalmarknadsperspektiv. Att det främst finns ett klientfokus hos revisorer och redovisare (Cooper & Robson, 2006; Öhman et

al, 2006) kan förklara varför empirin inte ser reglernas innebörd utifrån samma synvinkel som kapitalmarknaden. Fokus på klienter förklarar också varför debattörerna inte ser det logiska sambandet mellan föreställningsramen och innehållet i IAS 39.

Vi menar att det faktum att normgivare har prioriterat kapitalmarknadens intressen vid framtagningen av standarden bidrar till en lägre grad av acceptans.

6.2 Studiens teoretiska bidrag

Vi har utifrån vår studie visat att IAS 39 inte har fått generell acceptans av användare som revisorer och redovisare. Vad som påverkar graden av acceptans har också motiverats. Vi skall nu sätta studiens resultat i relation till mer allmän teori som framhåller att redovisningen interagerar med krafter i omgivningen. Här fokuserar vi på olika aspekter av reglering, institutionella allianser och professionens makt. Vi relaterar även vår studie till att det inte finns en generellt accepterad redovisningsteori. Vårt teoretiska bidrag kan vidare ses som en uppdatering på området, eftersom flera forskares resultat återknyter till äldre studier. Eftersom IAS 39 inte har tillämpats mer än ett par år kan vår studie därtill bidra med ny teori, som hämtas direkt utifrån det som observeras i verkligheten i enlighet med den grundade teorins metoder.

6.2.1 Krafter inom redovisningsregleringen

Vi har anpassat Streecks och Schmitters (1985) modell om hur ordning skapas i samhället, som vidareutvecklats av Puxty et al (1987), till vår studie genom att återknyta till hur krafterna staten, marknaden och samhället påverkar redovisningsregleringen. Staten kan representeras av EU som har antagit det nya regelverket, marknaden av den globala kapitalmarknaden och samhället av de olika kapitalistiska staterna. Kapitalmarknaden är redovisningens främsta målgrupp (Hendriksen & van, Breda 1992; Kam, 1991; Riahi-Belkaoui, 2004), vilket återspeglas i den föreställningsram som normgivaren har utvecklat för att öka transparensen i redovisningen av finansiella instrument (Barlev & Haddad, 2003). I synnerhet anser vi, utifrån den problematik som debatten ger uttryck för, att de kvalitativa egenskaperna främst gynnar kapitalmarknadens intressen, framför staten som traditionellt sätt prioriterat försiktighetsprincipen (Artsberg, 2005). Marknadens intressen för de kvalitativa egenskaperna möter dock utifrån vår studie motstånd från redovisningsprofessionen. Professionens roll och inflytande i regleringen kan förstås genom Kreugerkraschen som fick stor betydelse för den fortsatta utvecklingen inom redovisningen (Jönsson, 1991). Även resonemanget att andra än kapitalmarknaden berörs av redovisningsregleringen då de som agerar utifrån redovisningsinformationen påverkar samtliga i samhället (Kam, 1990) anser vi åskådliggöras med kriser som Kreugerkraschen eller Enronskandalen. Professionens aktiva roll i debatten angående regleringen menar vi därför har historiska förklaringar, som motiverar att

6. SLUTDISKUSSION

---

deras inflytande behövs för att ur ett samhällsperspektiv få en fungerande redovisningsreglering.

Att professionen tar en aktiv roll i utvecklingen av redovisningsregleringen uppmärksammas eftersom det pågår ett projekt inom IASB att förenkla innehållet i IAS 39, vilket bekräftar att kritiken som förenade empirin i vår studie avseende standardens komplicerade innehåll har fått verkan. Det här förklaras genom Coopers och Robsons (2006) respektive Jönssons (1985) teorier om att platserna där professionaliseringen sker har en betydande funktion i de styrande processerna. Vår studie framhåller, likt Cooper och Robson, att normgivande instanser har fått för stor uppmärksamhet framför de professionella redovisnings- och revisionsbolagen utifrån ett regleringsperspektiv. Föreningsmekanismen i Streecks och Schmitters modell (1985) har följaktligen fått en ny dimension utifrån de här aktuella processerna inom reglering där redovisningsprofessionen inverkar på normgivningen.

Professionen har, utifrån vår studie, även hanterat den ökade mängden regler genom att frambringa praxis. Att skapa praxis kan också ses som en form av normgivning (Cooper & Robson, 2006; Puxty et al, 1987; Öhman et al, 2006). Vi konstaterar utifrån vår intervjuempiri i likhet med tidigare forskningsteorier att revisionsbolagen fortfarande representerar centrala platser där redovisningspraxisen kan bli normerande utifrån professionens tillämpning i praktiken. Fenomenet kan även relateras till det som Puxty et al benämner associationism som handlar om att professionella föreningar sätter upp normer och gränser.

6.2.2 Bristen på övergripande redovisningsteori

Hittills har den teoretiska diskussionen utgått från den institutionella teorin om hur regleringsprocesser beror på olika krafter i samhället. Om det funnits en generell redovisningsteori hade istället samtliga parter kunnat utgå från en neutral och övergripande referensram som regleringen i sin tur baserats på. Vi menar att syftet med IASB:s föreställningsram är snarlik definitionen av en generell redovisningsteori. Vi ser dock utifrån empirin i vår studie att föreställningsramen inte har fått generell acceptans, vilket Riahi-Belkaoui (2004) menar är ett krav för att en övergripande teori skall vara verkningsfull. Riahi-Belkaoui har konstaterat att det inte existerar en generell redovisningsteori och vi kan utifrån vår studie konstatera att situationen fortfarande är densamma. Istället finns olika teorier inom redovisningen där vi menar att föreställningsramen representerar en teori och praktikens teoretisering genom praxis representerar andra teorier. Tillståndet på redovisningsfronten betraktar vi därför i dagsläget som aningen komplext, det vill säga en blandning av bokstavlig tolkning av reglerna i IAS 39 och praxis skapad av professionen. Vi vill emellertid lyfta fram Hendriksens och van Bredas (1992) resonemang om att en generell teori skall föregås av flera konkurrerande teorier, vilket vi ser som en möjlig förklaring till den upplevda förvirringen. Redovisningen är kanske ännu inte tillräckligt mogen att bli generellt teoretiserad.

6.2.3 Debatten behövs

I avsaknad av en övergripande redovisningsteori anser vi att det är viktigt att det finns en plattform där åsikter om redovisningsregleringen ventileras. Debatten angående IAS 39 kan svara för ett sådant forum i enlighet med Jönssons (1985) forskning om hur debatten kan influera regleringen. Vi menar dessutom att kännedomen om andra grupper än kapitalmarknaden kan öka genom en aktiv debatt. Det här skulle kunna motverka det som Hendriksen och van Breda (1992) framhåller om att information som anses som användbar för kapitalmarknaden också betraktas som användbar för andra intressenter i brist på kunskap om deras handlingsmönster. Jönsson (1991) menar att nya motiv till reglering uppstår vid ekonomiska kriser. Vi anser att frånvaron av en aktuell kris kan förklara varför debatten om IAS 39 varit omfattande och oförstående. Vi menar dock att debatten har ett förebyggande syfte eftersom debatten kan påverka regleringen i tid och då förhindra en kris.

6.3 Reflektioner

I studien har vi utgått från den grundade metodens föreställning om att teoretisk mättnad infinner sig när intervju svaren upprepas (Strauss & Corbin, 1990). I ett ganska tidigt stadium märkte vi att svaren från intervju personerna var likartade och därför stannade vi vid fem intervju personer. En form av självkritik skulle kunna vara att vi ändå skulle ha genomfört fler intervjuer i syfte att försäkra oss om att de likartade svaren från respondenterna inte berodde på tillfälligheter. Eftersom vi i enlighet med den grundade teori kontinuerligt kategoriserade vår empiri samt sökte kopplingar och orsakssamband genom tidigare forskning fann vi möjliga orsaker till de likriktade svaren utifrån den institutionella teorin. Vi menar att den institutionella teorin gav förklaringar till varför professionen kändes likriktad under intervjuerna, vilket då talade mot att någon större variation i svaren skulle förekomma genom fler intervjuer. En tidigare forskningsstudie av 82 revisorer framhåller att det finns en hög grad av homogenitet i svenska revisorers tankemönster och att det därför är möjligt att beskriva en generell bild av yrket (Öhman et al, 2006). Vi framhåller, med ovanstående resonemang som bakgrund, att våra slutsatser i studien kan anses vara generaliserbara.

Att skriva litteraturgenomgången har varit ett omfattande arbete och vi menar att en svårighet är att begränsa litteraturen eftersom mycket av den forskning vi har stött på har varit relevant. En kritik mot litteraturkapitlet är att en mer övergripande genomgång av den svenska redovisnings- och regleringsutvecklingen inte har gjorts. Möjligen går vi miste om nationsspecifik kunskap och historia som ytterligare kan förklara den problematik vi ser idag. I det första kapitlet görs kopplingar till de faktorer som påverkar redovisningens och revisionens utveckling, där Kreugerkraschen förklaras. Även Jönssons (1991) teorier om Kreugerkrisen belyses kort i litteraturgenomgången ur ett allmänt perspektiv. Vi har dock valt

att fokusera på ekonomiska kriser som fenomen som driver regleringsutvecklingen, istället för att förklara just den svenska historien på området.

6.4 Förslag till fortsatt forskning

Under arbetets gång har det framkommit flera aspekter av IAS 39 och redovisning av finansiella instrument som uppfattas som problematiska. På grund av den ständiga utvecklingen av nya instrument på finansmarknaden är det mycket svårt för normgivarna att utforma redovisningsrekommendationer som passar för alla typer av finansiella tillgångar och skulder. I litteraturen har det framkommit påståenden om att det i praktiken konstrueras nya instrument för att kringgå regelverken, vilket ytterst skapar problem med jämförbarhet mellan företag då likartade transaktioner inte redovisas på samma sätt. Ett område som vi därför tycker vore intressant att undersöka vid kommande studier är kapitalmarknadens syn på IAS 39 samt om det i praktiken konstrueras instrument för att kringgå regelverken.

Normgivarna har fått utstå mycket kritik från många håll i debatten kring redovisning av finansiella instrument. Ett förslag på fortsatt forskning som därför också vore intressant är en studie utifrån normgivarnas perspektiv. Hur ser de på den framförda kritiken och hur resonerar de kring utformningen av standarder?

Ett tredje förslag är att göra en jämförelse av redovisningens utveckling i olika länder. I litteraturen beskrivs hur finansiella kriser påverkar redovisningen och revisionens utveckling. Det vore därför intressant att undersöka om det har skapats skillnader i lagstiftning mellan olika länder på grund av nationella ekonomiska kriser.

KÄLLFÖRTECKNING

Publicerade källor

- Affärsvärlden (2002) *Enron, Kreuger och krascherna*. Affärsvärlden, nr 6.
- Artsberg, Kristina (2005) *Redovisningsteori – policy och – praxis*. Liber Ekonomi, Malmö, 2 uppl.
- Barlev, Benzion & Haddad, Joshua Rene (2003) *Fair value accounting and the management of the firm*. Critical Perspectives on Accounting, vol. 14, issue 4, s. 383-415.
- Boksjö, Alexander & Lönnborg-Andersson, Mikaela (1994) *Svenska finanskriser – orsaker, förlopp, åtgärder och konsekvenser*. Uppsala papers in financial history No. 2, Ekonomisk-historiska institutionen Uppsala universitet.
- Bryman, Alan & Bell, Emma (2005) *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Liber Ekonomi, Malmö.
- Clemedtson, Peter & Träff, Lars (2005) *Redovisning kan inte lagas enbart efter "kokboken"*. Dagens Industri, 2005-08-21.
- Cooper, David J. & Robson, Keith (2006) *Accounting, professions and regulation: Locating the sites of professionalization*. Accounting, Organizations and Society, vol. 31, issue 4-5, s. 415-444.
- DiMaggio, Paul J. & Powell, Walter W. (1983) *The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields*. American Sociological Review, vol. 48, issue 2, s. 147-160.
- Douglas, Mary (1986) *How institutions think*. Syracuse University Press, Syracuse.
- Edenhammar, Hans (2004) *Måste redovisningen vara så komplicerad?* Balans, nr 6-7.
- Ernst & Young (2005) *How fair is fair value*. IFRS stakeholders series, Ernst & Young Global.
- EU-kommissionen (2003) *Kommentarer till vissa artiklar i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002 av den 19 juli 2002 om tillämpning av internationella redovisningsstandarder samt rådets fjärde direktiv 78/660/EEG av den 25 juli 1978 och sjunde direktiv 83/349/EEG av den 13 juni 1983 om redovisning*. EU-kommissionen, Bryssel.
- FAR SRS (2007) *Internationell redovisningsstandard i Sverige IFRS/IAS*. FAR förlag, Stockholm.
- Flesher, Dale L. & Flesher, Tonya K. (1986) *Ivar Kreuger's Contribution to U.S. Financial Reporting*. The Accounting Review, vol. 61, issue 3, s. 421-434.
- Hague, Ian P.N. (2004) *IAS 39: Underlying Principles*. Accounting in Europe, vol. 1, issue 1, s. 21-26.
- Hendriksen, Eldon S. & van Breda, Michael F. (1992) *Accounting Theory*. Irwin Professional Publishing, Homewood, 5 uppl.
- Jacobsen, Dag Ingvar (2002) *Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Studentlitteratur, Lund.
- Johansson, Sven-Erik & Häckner, Einar & Wallerstedt, Eva (2005) *Uppdrag revision: revisorsprofessionen i takt med förväntningarna?* SNS Förlag, Stockholm.
- Justitiedepartementet (2003) *Redovisning och värdering av finansiella instrument*. Stockholm.
- Jönsson, Sten (1991) *Role making for accounting while the state is watching*. Accounting, Organizations and Society, vol. 16, issue 5-6, s. 521-546.

- Jönsson, Sten (1985) *Eliten och normerna – drivkrafter i utvecklingen av redovisningspraxis*. Bokförlaget Doxa, Lund.
- Kam, Vernon (1990) *Accounting Theory*. John Wiley & Sons, New York, 2 uppl.
- Malmqvist, Peter (2007) *Revisorerna bör säga ifrån!* Balans, nr 2.
- Malmqvist, Peter (2005) *Överdriv inte problemen med verkligt värde*. Dagens Industri 2005-10-11.
- Malmqvist, Peter & Rundfelt, Rolf & Treschow, Michael (2004) *Det är företagen som vill jämna ut resultatkurvan*. Balans, nr 6-7.
- Marton, Jan (2007) *I huvudet på en normsättare*. Balans, nr 8-9.
- Mettinger, Bengt-Allan (1999) *Finansiella instrument enligt IAS 39: en standard som redan ifrågasätts*. Balans, nr 10.
- Mezias, Stephen J. & Scarselletta, Mario (1994) *Resolving Financial Reporting Problems: An Institutional Analysis of the Process*. Administrative Science Quarterly, vol. 39, issue 4, s. 654-678.
- Nilsson, Sven-Arne (2005 a) *Underskatta inte problemen med verkligt värde*. Dagens Industri, 2005-11-06.
- Nilsson, Sven-Arne (2005 b) *Vilken kritik är "grovt överdriven", Malmqvist?* Dagens Industri, 2005-10-04.
- Parker, Reed C. (1975) *The Trueblood Report*. Financial Analysts Journal, vol. 31, issue 1, s. 32.
- Paterson, Ron (2002) *From a Parallel Universe*. Accountancy, vol. 130, issue 1308, s. 82.
- Pehrson, Lennart (2006) *Enron-rättegången blir stålbad för företag i USA*. Dagens Nyheter, 2006-01-22.
- Precht, Elisabeth (2007 a) *Är IFRS en tickande bomb?* Balans, nr 10.
- Precht, Elisabeth (2007 b) *Förenklingar - är lätt att säga men svårt att göra*. Balans, nr 8-9.
- Puxty, A.G. & Willmott, Hugh C. & Cooper, David J. & Lowe, Tony (1987) *Modes of regulation in advanced capitalism: Locating accountancy in four countries*. Accounting, Organizations and Society, vol. 12, issue 3, s. 273-291.
- Rayman, Anthony (2004) *IAS 39 – Fair value or false accounting?* Accountancy, vol. 134, issue 1334, s. 82-83.
- Riahi-Belkaoui, Ahmed (2004) *Accounting Theory*. Thomson Learning, Cornwall.
- Rienecker, Lotte & Stray Jørgensen, Peter (2002) *Att skriva en bra uppsats* Liber Ekonomi, Malmö.
- Seldén, Lars (2005) *On Grounded Theory - with some malice*. Journal of Documentation, vol. 61, issue 1, s.114-129.
- Smith, Dag (2006) *Redovisningens språk*. Studentlitteratur, Lund, 3 uppl.
- Strauss, Anselm & Corbin, Juliet (1990) *Basics of Qualitative Research Grounded Theory Procedures and Techniques*. SAGE Publications, Newbury Park.
- Streeck, Wolfgang & Schmitter, Philippe C. (1985) *Community, market, state – associations? The prospective contribution of interest governance to social order*. European Sociological Review, vol. 1, issue 2, s. 119-138.
- Svenning, Conny (2003) *Metodboken*. Lorentz Förlag, Eslöv.
- Thinggaard, Frank & Nilsson, Sven-Arne (2007) *Verkligt värde vid första redovisningstillfället?* Balans, nr 3.
- Thurén, Torsten (1986) *Orientering i källkritik: är det verkligen sant?* Esselte studium, Solna, 2 uppl.
- Torgander, Anders (2006) *Säkringsredovisning enligt IAS 39*. Balans, nr 10.
- von Platen, Margaret (2005) *Redovisning – nya regler missar målet*. Affärsvärlden, nr 50.
-

- Whittington, Geoffrey (2005) *The Adoption of International Accounting Standards in the European Union*. *European Accounting Review*, vol. 14, issue 1, s. 127–153.
- Young, Joni J. (2003) *Constructing, persuading and silencing: the rhetoric of accounting standards*. *Accounting, Organizations and Society*, vol. 28, issue 6, s. 621-638.
- Young, Joni J. (1996) *Institutional thinking: The case of financial instruments*. *Accounting, Organizations and Society*, vol. 21, issue 5, s. 487-512.
- Öhman, Peter & Häckner, Einar & Jansson, Anna-Maria & Tschudi, Finn (2006) *Swedish Auditors' View of Auditing: Doing Things Right versus Doing the Right Things*. *European Accounting Review*, vol. 15, issue 1, s. 89-114.
- Öhrlings PricewaterhouseCoopers (2004) *Hur förändras redovisningen och varför? Ett rundabordssamtal om börsbolagens externrapportering*.

Personliga källor

Carl Fogelberg

Intervju 9 maj 2007, Malmö.

Sven-Arne Nilsson

Intervju 7 maj 2007, Malmö.

Michel Thorstensson

Intervju 8 maj 2007, Malmö.

Ann-Margareth Wictorsson

Intervju 8 maj 2007, Malmö.

Mats Åkerlund

Intervju 7 maj 2007, Malmö.

Elektroniska källor

Öhrlings PricewaterhouseCoopers, *Handbok i IAS 32, IAS 39 och IFRS*, hämtad från: URL <http://www.pwc.com/extweb/pwcpublications.nsf/docid/06BF82E28006286680257316002BF56A> [2008-05-23]

The Official Web Site of the Nobel Foundation, *Pressmeddelande: Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne år 1997*, hämtad från: URL http://nobelprize.org/nobel_prizes/economics/laureates/1997/press-sv.html [2008-05-18]